

ብድህ

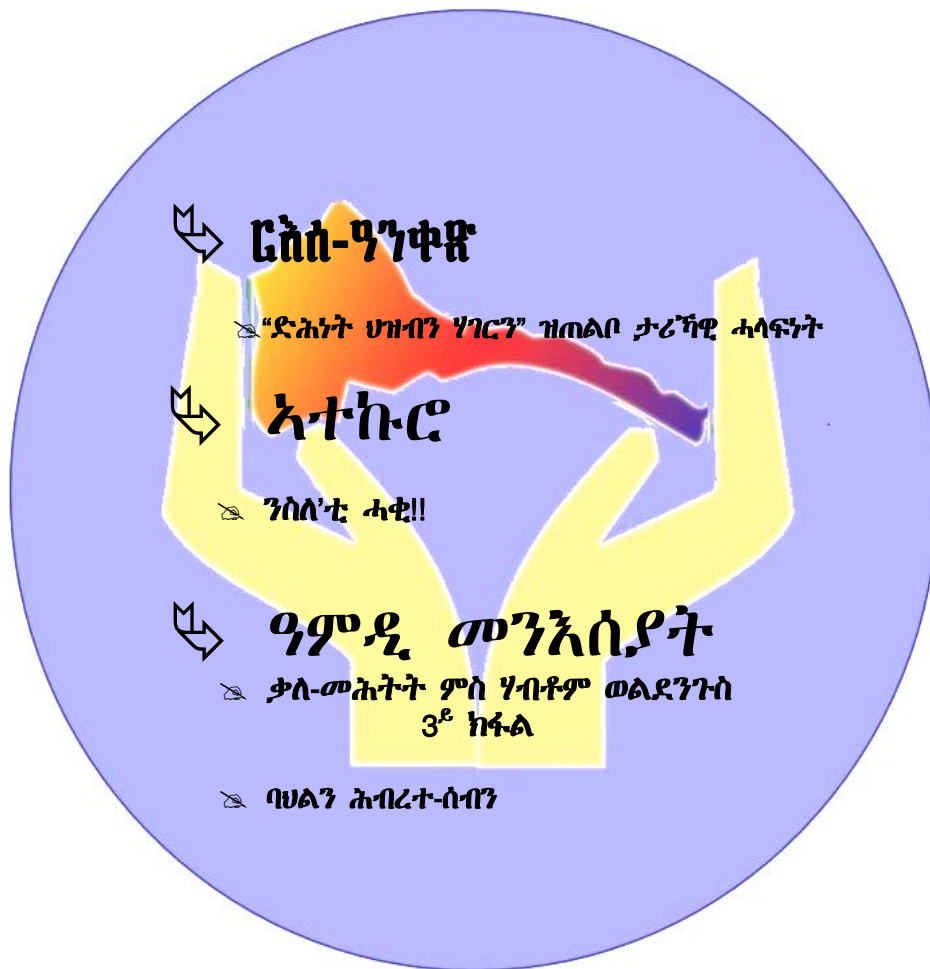
ክልተ-ወርሓዊ ዕላዊ ልሳን
ኤርትራዊ ደሞክራሲያዊ ግንባር ሰነድ

“ብድህ” ዝብል ቃል፡ ኣብ መስርሕ ታሪኽ ሰውራ ህዝቢ ኤርትራ ፍሉይ ስፍራ ዘለዎ ስያመ ምዃኑ ይፍለጥ። ሰንሰለታዊ ወለዶታት ኤርትራ ንሓራን ልዕላውን ፖለቲካዊ ውሳኔአም ንምዕቋብን ንምውሓስን፡ ንኩሉ መልክዓት ባዕዳዊ መግዛእቲ ብምንጻግ፡ ኣብ ፍትሓውን ደሞክራሲያውን መስርዕ ቃልሲ ተሰሊፎም ብከበዱ መስዋእትን ስንክልናን ዝተነደቐ መግለጺ ኤርትራዊ መኸተ ትእምርትን ጽንዓትንዩ። ሞሳ ሰማእታትና፡ ህያው ታሪኻዊ ቅርሲ ሰውራና፣ ሚስጢር ህላዌና፣ ልዕልን ቅድምን ኩሉ ዝስራዕ ረዚን ዕላማ ዝሓቆፈ፣ ትርጉም ሃገራውነትና ዝግለጽሉ ንሰፊሕን ዓሚቕን ኣምር ዝውክል ውርሻ ቃልስና ዝገልጽ ቃልዩ “ብድህ” ማለት።

ሕጂውን ነዚ ረዚን ትርጉሙዚ ኣብዚ ህልዊ መድረኽዚ፡ ኩሉ ዓቕምታትና ንድሕነት ህዝብን ሃገርን ኤርትራ ይኸተት!! ኣብ ትሕቲ ዝብል መሪሕ ጭርሖ፡ ክሳብ ቶታሊታሪያዊ (ገባቲ) ስርዓት ህግደፍ ተወጊዱ መተካእትኡ ብህዝቡ-ውሳኔ ዝምእዘዝ ደሞክራሲያውን ፍትሓውን ስርዓት ዝህነጽ ቦቲ ዝቐደመ ብድህ ዝሕላገቱ ዘይጸዓድ ኤርትራዊ መንፈስ ቃልስን ጽንዓትን፡ ኤርትራዊ ደሞክራሲያዊ ግንባር ክቕጽል ግድን ምዃኑ ይገልጽ።

ትሕዝቶ

E-mail:- edf4eritrea@yahoo.com OR info@mekete.org

ፎክሎር-ዓንቀጽ

“ድሕነት ህዝብን ሃገርን” ዝጠልቦ ታሪኻዊ ሓላፍነት

ድሕነት ህዝብን ሃገርን ኤርትራ ንሓደጋ ብርሰትን ምብትታንን ተሳጢሑ፡ ሕቶ ቀጻልነቱም ናብ ዘሰክፍ ብርሻ ዓሪጉ ከም ዘሎ፡ ገዛኢ ተርእዮ ህልው ክውንነት ኤርትራዊ፡ ኣብዚ ነጥቢ ዘካየድ ከኣ ፍልልያት ዘሎ ኣይመስለናን፡ ነዚ ብዝምልከት ካብ ዝቀርቡ መረዳእታታት እቲ ሓደ፡ ኣብ ኩሎም መጋባእያታትና ቅድሚ-ዝኣገረ መሪሕ ጭርሖ ኮይኑ፡ ከም ሰንደቕ ዝሰቀል “ድሕነት ህዝብን ሃገርን” ንዝብል ኣምር ዝውክል መድረኻዊ ጭርሖ ምዃኑዮ፡ ብርግጽ እዚ ምዃኑ ኣወንታዊዮ፡ ከም ሓደ መድረኻዊ ነጥብ ስምምዓትናውን ክውሰድ ዘለዎዮ፡ በዚ መንጽር’ዚ ካብ ደሞክራሲያዊ ለውጢ ረብሓ ዘለዎም ኩሎም ክፍልታት ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ፡ ፖለቲካዊ ሓይልታት፣ ሲቪክ ማሕበራት፣ ሃገራውያን ባእታታት፣ ምሁራት፣ ሞያውያን፣ መራሕቲ ሃይማኖት፣ ዓበይቲ ዓድን፣ መንእሰያትን ደቂ-እንስትዮን.....ወዘተ ነዚ ዓንዲ ነጥብ-ስምምዓትናዚ ብዝገልግልን ብዝገልብቶን መንገዲ፡ ኣበርክቶኦም ክሰርዑ፡ ንዘወፍይዎ ጸዓታት ክዕይርዎን ታሪኻዊ ሓላፍነት ከም ዘለዎም ርዱእዮ፡

ኤርትራ፡ ከም ሃገርን ህዝብን ብኖሊኦ ሰንሰለታዊ ባዕዳዊ መግዛእቲ ዝሓለፈት ሃገርያ፡ ኤርትራ ድሕሪዚ መሪርን ተሽታታልን ባዕዳዊ መግዛእታዊ መዋእል፡ ከም ሃገር ምስጢር ህላዌኣ ፡ ልዕሊቲ ሰንሰለታዊ ባዕዳዊ መግዛእቲ ዝተረረ፡ ከም እምኒ-ዓረ ዝተወቐረ፡ ንኩሎም መድረኻዊ ብድሆታት ኣረብሪቡ ክስዕር ዝክእል፡ ብጽኑዕ ሓድነት ዝተነድቀ ሃገራውያትን ኤርትራዊ ክብርታትን ንምዕጃብ ብምክኣሉዮ፡ እዚ ሓይል ሰረት ህላዌ ኤርትራዊ ወለዶታት’ዚ ብፍላይ ከኣ ኣብቲ ዳሕረዋይ ጸረ-ባዕዳዊ ነጻነታዊ ብረታዊ ተጋድሎ፡ ብዝተሸፍሎ ከቢድ መስዋእቲ ዝሓትት ኩሉ ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ዝኸፈሎ ሞባእ ነጻነት፡ ሰረት ኤርትራውያት ብታሪኻዊ ድርዕታቱ ረዚኑ፡ ባብ ሓድሽ ምዕራፍ ከርሑ በቐዑዮ፡

እዚ ሃገራዊ ብልጫታት ሎሚ ተባሕጉዮዮ፡ ሎሚ፡ ካብቶም ንኤርትራዊ ሃገራውያት ዝገልጹ መሰረታዊ ረቋሒታት እቶም ብሂወት ዘለዉ ሓደጎቶም፡ ብቶታሊታርያዊ ስርዓት ኢሳይያስ ሰብኣውን ደሞክራሲያውን መሰላቱ ዝተዘረዘ፣ ሉኡላዊ ስልጣኑ ዝተዘምተ፣ መንነቱን ታሪኹን ዝተበረዘ፣ ባህሉን ማሕበራዊ መስተጋብሩን ዝተጀልሐ፣ ሰንሰለታዊ ምትኻእ ወለዶታቱ ብዘሰክፍ ኩነት ዝማህመንን ንህላዊኡ ዝገልጹ ክብርታቱ እናሃነጉ ስሑው ስማዊ ህላወ ዘለዎ፣ ንሱውን ብውሕጅ ማዕበል ስደት ዝጓርት ዘሎ ህዝቢ ኤርትራ፡ እቲ ናይ መወዳእታ ትንፋስ ኤርትራውያትን ሃገራውያትን ዝተጀጸረ፡ እቲ እንኮ ብሂወት ዘሎ ዘርኢ መጻኢ ወለዶ ሃገራውያትና ኮይኑሎ፡ እዚ ህዝቢ ዘካየድ ዘለዎ ሕልፈት ብዝቐልጠፈ እዋን ክወጽእ እንተዘይከኢሉ ሳዕቤኑ ኣዝዩ ገዢ ካብቲ ክንግምቶ ንክእል ንላዕሊ ሓደጋ ዝሓቆፈዮ፡ ብተመሳሳሊ እቲ ብማሕበራ-ሰብ ዓለም ኣህጉራዊ ተፈላጥነት ዝረኸበ ግዝኣታዊ መሬትን ባሕርን ኤርትራውያን፡ ኣብ ፍሬም ኤርትራዊ ሃገራውያት ምትራፋ ጥራሕ እንተዘይኮይኑ፡ ኩሉ ኣገልግሎቱን ህላዊኡን ኣብ ትሕቲ ስርዓት ህግደፍ ዝወደቐዮ፡ ብተመሳሳሊ ንኤርትራውያት ዝገልጽ ታሪኻዊ ውርሻታት፣ ጅግንነታዊ ዓወታት፣ መንፈሳውን ነገራውን ጸጋታት፡ ሰብኣውን ተፈጥሮኣውን ዓቕምታትና፡ ኩሉ ንረብሓን ህልውናን ቶታሊታርያዊ ስርዓት ኢሳይያስ ብዝተቀረጸ መደባት ሓሊፉ፡ ብህግደፋዊ ዊንታን ድሌትን ዳግም ዝተመስሪሐ (Social fabricated) ኮይኑሎ፡ እዚ ማለት ትማሊ ዝነበረት ኤርትራን ኤርትራውያትን ሕጂ ብህግደፋውያት ተተኪኡ ኣሎ፡ ህግደፋውያት ከኣ ምንጪ ሓደጋ ብርሰትን ምብትታንን ምዃኑ እዞም ዝሓለፉ 21 ዓመታት ብግብሪ ዘመስከርዎ ሓቂዮ፡

ካብዚ መሰረታዊ ሓቂዚ ብምብጋስ፡ “ድሕነት ህዝብን ሃገርን ኤርትራ” ልዕልን ቅድምን ኩሉ ዝስራዕ ዕዮ ገዛ ሓይልታት ደሞክራሲያዊ ለውጢ ካብ ምዃን ወጻኢ ካልእ ቅኑዕ መማረጺ የልቦን፡ እዚ መሪሕ ጭርሖዚ ብኩሉ ሓይልታት ሰንደቕ ምዃኑ ኣወንታዊ ኩቡያ ጌርካ ክውሰድ ዝክእልኡ እንተኾነ፡ እዚ ጭርሖዚ ግብራውያት ክህልዎ ምእንቲ ክማልኡ ዝግብኦም፡ መድረኻዊ ናይ ቃልሲ ስነ-ምግባርን ንሱ ዝጠልቦ ውፍይነትን ሓቢሮም ክግለጹ ኣለዎም፡ “ድሕነት ህዝብን ሃገርን ኤርትራ” ዝብል ጭርሖ ብስም ደሞክራሲያዊ ቃልሲ ንሱን ሓሳባዊ፣ ተሞኩሮን ታሪኽን ፍልልታት ከተኣናግድ ይኹን ክጸውር ዝክእል ኣይኮነን፡ “ድሕነት ህዝብን ሃገርን ኤርትራ” ንጠንቂቲ ሓደጋ ዝኾነ ስርዓት ብምእላይ፣ ብወሳኝነት ህዝቢ ዝኣምን፣ ምንጪ ፖለቲካዊ ስልጣን ህዝቢ ምዃኑ ዝቅበል፣ ሕብረ ብሄራዊ ብዙሕነታዊ ኣካውና ሕብረተ-ሰብና ብዲሞክራሲያዊ መንገዲ ከተኣናግድ ዝክእል ባይታ ዝፈጥር፣ ፊታውን ጸላእን ብልክዕ ዘለሊ፡ ብራእይን ግብርን ዝሰጠሙ ሓይል ውደባን ዓቕምታትን ምፍጣር ዝሓትትዮ፡ ካብዚ ወጻኢ ግን ልክዕ ከምቲ “ከበሮን እግርን ዘይሳይሉ ንይላ” ዝምሰል ቃልሲ ምክያድ፡ ሓላፍነትካ ብፍላጥ ይኹን ብዘይፍላጥ ምሕሻሽዮ፡ ሓደግኡ ከኣ ረዚን ዋጋ ከኸፍለና ምዃኑ ዘጠራጥር የብሉን፡ ስለዚ.....

ካቲኩሮ

እዚ ዓምዲ'ዚ፡ ርሱን ፖለቲካዊ አጀንዳታት እንድህስሰሉ፡ ካብ ሃገራዊ ራእይ ግንባርና ብምብጋስ ዓሚቕ ተንታት ብምቕራብ፡ ኣብ ህልዊ ደሞክራሲያዊ ቃልስና ንዝለዓሉ ተባራዕቲ ሕቶታት ዝህልወና ንባብ ንምቅርራብን ሓባራዊ ተረድኦ ንምጥራይን፡ ካብኡ ተበጊሶ ከኣ ዝተወሃሃደ ዓቕምታትና መድረኻዊ ሽቶና ንምዕዋት ብዘክእል አገባብ ንቕሓትን ፖለቲካዊ ዕጥቕን አባላትናን ደለይቲ ለውጢ ክፋል ሕብረተሰብና ብምርግጽን፡ ንቕሕ ተሳትፎ መላእ ሕብረተሰብና ንምውሓስ ዝዓለመ መደብዩ፡ እዚ ዓምዲ'ዚ ንእዋናዊ መርገጻት ግንባርና ዝውክል ጽሑፋት ዝተኣናገደሉ ዓምዲ'ዩ።

ንስለ'ቲ ሓቂ!!

ኣብ ዘመነ-ህግደፋውያን ሓሶት፡ ክሕደትን ጥልመትን በዚሑ ደኣምበር፡ ያታዊ ምስላታት እቶም ለባማትን ውሩዙያትን አቦታትና “ንዝገበረልካ ግበረሉ ወይ ከኣ ንገረሉ” ዝብል መለለዪ ጭዋ ኤርትራዊ ባህልታትን ውርሻታትን ምዃኑዩ ዝፍለጥ።

ታሪኻዊ በዓል-ውዕለትና ኢኻሞ፡
ታሪኽካ ነባሪዩ!!

ሎሚ እዚ ጥንታውን ያታውን ኤርትራዊ ክብርታት፡ ቶታሊታርያዊ ስርዓት ኢሳይያስ ይብሕጉሳ ብኣነወርቲ ልምድታት ይትክኦም ምህላወ ናይ አደባባይ ሚስጢር'ዩ። ግን ከኣ ደድሕሪ ዕብዳን ህግደፋውያን ምጉዓዝ ምስቲ ንውክሎን ንግበቐሉን ኤርትራዊ ክብርታት፡ ሃብታም ባህልታትናን ውርሻታትናን ዝሳነ አይኮነን።

ካብዚ ያታዊ ምስላታት'ዚ ብምብጋስ ከኣ፡ ነቶም ኣብ መስርሕ ናጽነታዊ ተጋድሎ ይኹን ሕጂ ዝካየድ ዘሎ ፍትሓውን ደሞክራሲያውን ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ፡ ብምሉእ ሕልንኦም ዝደገፉ ዝተፈላለዩ ኣካላት ኣብዚ ግዜ'ዚ ክንልግሰሎም ንክእል ህያብን ሽልማትንኳ እንተዘይሃለወ፡ ንዝተጸወትዎ አውንታዊ ተራን ታሪኽን ክንምስክር ግን ሞራላውን ሕልናውን ግዴታና'ዩ። ካብዚ መሰረታዊ እምነት'ዚ ብምብጋስ፡ ህዝብን ሃገርን ኤርትራ ብዝወግሎ ታሪኻዊ ውዕለት፡ ኣብ ጽንኩር ኩነት ተፈቲኑ ከም ወርቂ ጽንዓቱን እምነቱን ብምኽላዕ ደገፉ ዝሃበ፡ ሞይኡ፡ ታሪኹን ውዕለቱን ኣብ ሰነዓት ሃገራዊ ገድላዊ ታሪኽና ብክንድቲ ዝከፈሎ ዋጋ ተወቐሩ ክስነድ ካብ ዝግብኦም ኣካላት፡ እቲ ኣብ ቀዳማይ መስርዕ ዝስራዕ

ፈታው ህዝቢ ኤርትራ ዝኾነ ክቡር ቀዳማይ ሚኒስተር ኣቶ መለስ ዜናዊ፡ ንሱ ዝመርሖ ውድብን መንግስትን መዳርግቲ የብሎምን።

ንስለ'ቲ ሓቂ ነፍሱሄር ክቡር ቀዳማይ ሚኒስተር ኢትዮጵያ ነበር ኣቶ መለስ ዜናዊ ካብቲ ዕሸል ዕድሚኡ ጀሚሩ ክሳብ ወርሒ ነሐሴ 2012 ካብዚ ዓለም ብሞት ዝተፈለየሉ ዕለት ኣብ ጉዳይ ኤርትራን መፍትሒኡን ዝነበሮ ቅጥዕ ፖለቲካዊ ራእይን ወርቃዊ ታሪኽን ኩሉ'ኳ እንተዘይተካእለ ብውሕዱ ክነግረሉ ሕልናዊ ርወዮት ዝህብዩ። እምኣርክስ እቲ ብብልሑን ነቕ ዘይብል ፖለቲካዊ መርገጹን ዝልለ ክብር ኣቶ መለስ ዜናዊ ኣብ ጉዳይ ኤርትራ ዝነበሮ አጠማምታን ዝተኸተሎ መፍትሒታትን ኣብ ሰለስተ መድረኻት ከፋፊልና፡ ብዕሸል ዕድሚኡ ተመሃራይ ከሎ፡ ኣብ መስርሕ ብረታዊ ቃልስን ፖለቲካዊ ስልጣን ብድሕሪ ምጭባጡን ክንድህስስ ኣዝዩ ኣገዳሲ ጉዳይ ይኸውን።

ቀዳማይ መድረሽ

አቶ መለስ ዜናዊ ፖለቲካዊ ሂወቱ ዝጀመረሉን ብዝያዳ ከአ ክልለ ዝጀመረን ኣብ ዕሽል ዕድሚኡ ተመሃራይ ካብ ዝነበረሉ እዋንዮ። ብግዜ መስፍን-ስርዓት ሃይለ-ስላሴ ኣብ ኢትዮጵያ ከቢድ ፖለቲካዊ፣ ማሕበረ ቁጠባዊ፣ ጭቆናታት ሰፊንሉ ኣብ ዝነበረ እዋን፣ ሕቶ ሰላም፣ ፍትሒ፣ ደሞክራሲ፣ ማዕርነት ብሄራት፣ ጉዳይ ዋንኑት መሬትን ሰናይ ፖለቲካዊ ምሕደራን፣ ተባራሂ ህዝባዊ ሕቶ ኣብ ዝነበረሉ እዋን ኢትዮጵያን ተመሃሮ መሪሕ ተራ ይጸወቱ ምንባሮም ዝዝንጋዕ ኣይኮነን። ኣብዚ ርሱን ፖለቲካዊ መድረሽዚ ዝለዓል ዝነበር ሕቶ እዚ ኣብ ላዕሊ ዝተገለጸ ጥራይ ግን ኣይነበርን። ጉዳይ ኤርትራ ካብቶም ተባራሂ ሕቶታት ሓደዮ ነይሩ። ጉዳይ ኤርትራን ኣፈታትሕኡን ዝምልከት ኣብ መላእ ሕ/ሰብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ብሓፈሻ ኣብ ተመሃሮ ድማ ብፍላይ ብጣዕሚ ውዑይን ኣካራክርን ሕቶታት ዝነበረሉ እዋንዮ። መበገሲዚ ምንቅስቃስ ብወሳኒ መልክዑ ካብ ዩኒቨርሲቲ ኣዲስ ኣበባ ብምንባሩ ተመሃሮ እቲ ዩኒቨርሲቲ ቅድመ-ግንባር ዝተሰለፉዮም ነይሮም። ኣብዚ መድረሽዚ ብዙሓት ምንቅስቃሳት ተመሃሮ ዝተንጸባረቑሉ እዋን ምዃኑ ይፍለጥ። አቶ መለስ ዜናዊ ኣብዚ መድረሽዚ ተመሃራይ 2ይ ዓመት ዩኒቨርሲቲ ኣዲስ ኣበባ ብምንባሩ፣ ኣብ ንኡስ ዕድሚኡ ምስቲ ህዝባዊ ማዕበል ተጸምቢሩ ንጡፍ ተርኡ እናተጸወተ ንዳሕረዋይ ጉዕዞኡ መበገሲ ዝኾነዎ ቅኑዓት ፖለቲካዊ መርገጻትን ኣጠቓላሊ መፍትሒኦምን ብምንጽብራቕ፣ ሓያል ዓቕሚ ከም ዝነበሮ ዘመስከረሉ ኣጋጣሚታት ብምንባሩ፣ ክሳብ ኣመራርሓ ተመሃሮ ተመሪጹ ከም ዝነበረ መማህርቱ ዘዘንትዉዎ ታሪኽዮ። ክቡር ቀ/ሚ አቶ መለስ ንዳሕረዋይ ፖለቲካዊ መንነቱ ዝሃነጹ መሰረታዊ ባህርያት ሓያል ህዝባዊ ፍቅሪ፣ ስብአውነት፣ ንፍትሕን ማዕርነትን ተማንቲ፣ ንሓቂ ዝጣበቕ ኣድልዎን ወጽዓታትን ኣብ ዝራኣየሉ እዋን ንምክልኻሉ ድሕር ዘይብል ትብዓት ከምዝነበሮ፣ ማህደር ንእስነቱ ብምግንጽል ብኣብነታት ብምስናይዮም ዝገልጽዎ።

ብርግጽ ኣብ ተመሃሮ ሰፊሕ ጽልዋ ዝነበሮን ሓያል ምሁራዊ ዓቕሚ ኣብ ዙርኡ ዘሰለፈን ኢህአፓ ምንባሩ ዝፍለጥዮ። ይኹን ደኣምበር ኢህአፓ ምስቲ ዝነበሮ ሓያል ጽልዋ፣ ኣብቲ እዋንቲ ምስ ዘልዕሎም ዝነበረ ገስገስቲ ጭርሖታት ብምዝማድ ኣብ ጉዳይ ኤርትራ ዝተነጸረ ቅኑዕ መርገጽ ዝሓዘ ኣይነበርን። ብኣንጻሩ እቲ ንተባራዕቲ ፖለቲካዊ ሕቶታት ኢትዮጵያ ንምፍታሕ ዘንቀደ፣ ብውሑዳት ተባዓት ተጋሩ ተመስራቱ ወርቃዊ መትከላት ዝዓተረ ዕሽል ምንቅስቃስ፣ ማሕበር ገስገስቲ ብሄረ ትግራይዮ ነይሩ። አቶ መለስ ዜናዊ ከአ ኣባል ናይዚ ምንቅስቃስዚ ኮይኑ፣ ፖለቲካዊ ሂወቱ ጀመረ። እዚ ምንቅስቃስዚ ኣብ ፍትሓዊ ሕቶ ህዝቢ ኤርትራን ሰውርኡን ገና ብጊሓቱ፣ ቅኑዕ መርገጽ ዝወነኑ፣ ብደረጃ ምንቅስቃስ ብሕታዊ ኢትዮጵያዊ ሓይሊዮ። ካብዚ ወጻኢ ንኣጠቓላሊ ምንቅስቃስ ተመሃሮ ኣዲስ ኣበባ ዝመርሕ ዝነበረን ኣብ 60ታት ብሓይልታት ጸጥታ መስፍን-ስርዓት ሃይለ-ስላሴ ዝተቐንጸለን ህቡብ ተመሃራይ ዩኒቨርሲቲ ኣዲስ ኣበባ ዋለልኝ ጥላሁን ኣብ ንመመረቕታ ዘቅረቦ ጽሑፍ “ጉዳይ ኤርትራ ታሪኻውን ሕጋውን መወከሲ ዘለዎ ሕቶ ባዕዳዊ መግዛእቲ ምዃኑዮ። ስለዝኾነ ከአ ብነጻ ድሌት ህዝቢ ኤርትራ ጥራይዮ ክፍታሕ ዘለዎ” ዝብል ምንባሩ፣ ንስለ ታሪኽ ምዝካሩ ኣገዳሲዮ። ኣብቲ እዋንቲ ንጉዳይ ኤርትራ ብድፍረት ብምትንታን ወርቃዊ መርገጻቱ ብምንጽብራቕ መመረቕ ወረቀቱ ዝቅረበ ተመሃራይ ዋለልኝ ጥላሁን፣ ነዊሕ ዕድሙ ብዘይምጽንሑ፣ ራእይኡ ብክንዲ፣ እምነታቱ ጸላዊ ክኸውን ኣይከኣለን። ክቡር አቶ መለስ ዜናዊ ብኣባልነት ዝሓቆፈ ማሕበር ገስገስቲ ብሄረ ትግራይ ግን ነዚ ካብ መበገሲኡ ጀሚሩ ዘነጸሮ ፖለቲካዊ መርገጽ ብምሓዝ ጉዕዞ ቃልሱ፣ ብዝተወደበን ብዝሓየለን መልክዑ ኣንጻር መስፍን-ስርዓት ሃይለ-ስላሴ ብናህሪ ቀጸለ።

እዚ ብተመሃሮን መንእሰያትን ዝጀመረ ሰላማዊ ሰልፍታትን ተቃውሞን ናብ መላእ ኢትዮጵያ ተላቢዑ፣ ብውጽኢቱ ከአ ሰፊሕ ህዝባዊ ናዕብታት ብምፍጣር ውድቀት መስፍን-ስርዓት ሃይለ-ስላሴ ኣብ ምቅልጣፍ ታሪኽዊ እጃም ተጻዊቱዮ። ይኹን ደኣምበር፣ እቲ ሙሉእ ደገፍ ህዝብታት ኢትዮጵያ ዝረከበ ህዝባዊ ማዕበል፣ ብቁዕ መሪሕ ውድብ ብዘይምርካብ፣ ዓወቱ ተኾልፈ። ብተዛማዲ ስጡም ውዳበ ዝፈጠረ ብላዕለምት ወተሃደራዊ መኮንናት ዝምራሕ ጉድለ ነቲ ህዝባዊ ማዕበል ኣብ ረብሕኡ ብምውዳል፣ በኣቋራጭ ናብ ስልጣን ደየበ። እዚ መድረሽዚ ንምውላድ ግዚያዊ ወተሃደራዊ ደርግ ምኽንያት ብምዃኑ፣ ተቃውሞ ህዝብታት ኢትዮጵያ ናብ ሓድሽ መድረሽ ክሰጋገር ግድን ዝገብር ኩነታት ተፈጠረ።

ካልኣይ መድረሽ

ፋሽስታዊ ስርዓት ደርጊ ገስጋሲ ጭርሖታት ተጎልቢቡ፣ ፍጹም ጸረ ደሞክራሲ ስርዓት ምስ ተከለ፣ ወዲ 19 ዓመት ዝነበረ መንእሰይ መለስ ዜናዊ ምስ ገለ ብጽቱ ንበረኻ ከምርሕ ተገደደ። እቲ ኣብ ዕሽል ምንቅስቃሱ እናሃለወ ንህልው ወጽዓታት ህዝብታት ኢትዮጵያ ብምግንዛብ ቅኑዕ መዋጽኦ ዝኣመተ ማሕበር ገስገስቲ ብሄረ ትግራይ፣ ንተሓህት ብምስግጋር ብኣንጻዊ ኣገባብ ቃልሲ ንፋሽስታዊ ስርዓት ደርጊ ንምስዓር ናብ ዘክእሎ ብሄራዊ ፖለቲካዊ ውድብ

ምስግጋሩ ብ1974 ዓ.ም እውጅ ገይሩ። እዚ ምንቅስቃሴዚ ከም ውድብ ብግስ ካብ ዝበለሉ እዋን ጀሚሩ። ፍትሓዊ ሕቶ ህዝቢ ኤርትራ ታሪኻውን ሕጋውን መበገሲ ዘለዎ ሕቶ ነጻነት ምዃኑ ብምእማን፡ ብነጻ መሰል ርእሰ-ውሳኔ ህዝቢ ኤርትራ ብምእማን፡ ኣብ ፖለቲካዊ ፕሮግራሙ ብግልጹ ዘቀመጠ፡ ፖለቲካዊ ውድብዮ። ተሓህቲ ነዚ ፖለቲካዊ እምነቱ ንምዕዋት፡ ብጸሓፊነት ልዕሊኡን ዝኸፈለ ውድብዮ። ኣቶ መለስ ዜናዊ ናይዚ ውድብዮ መስራቲ ብምዃን ካብ መንግሥቱ ብታሪኽ ዝተሓጸዩ ውፍያት ሓደዮ። ኣብቲ እዋንቲ ዋላኳ በሊሕ ፖለቲካዊ ብቕዓት እንተነበረ፡ ካብ ኩሎም ዝነበሩ ምስ ምዃኑ ተራ ተጋዳላይ ናይቲ ውድብዮ ነይሩ።

ንፋሽስታዊ ስርዓት ደርግን ግፍዕታቱን ብምውጋድ፡ ኩሉ ኣድማሳዊ መሰላት፡ ሓርነታትን ማዕርነትን ህዝቢ ኢትዮጵያ ንምርግጋጽ ኣብቲ ን17 ዓመታት ዝወሰደ ቃልሲ ህወሓትን ህዝቢ ኢትዮጵያን ኣቶ መለስ ካብ ተራ ተጋዳላይ ጀሚሩ ኣብ ዝተፈላለዩ ጽፍሕታት ሓላፍነት ምስርሑን መሪሕ ተርኡ ምጽዋቱን ድማ ዝፍለጥዮ። ኣቶ መለስ ብ1978 ዓም ኣብ ዝተጋበአ 1ይ ውድባዊ ጉባኤ ህወሓት ኣባል ማእከላይ ሽማግሌ ኮይኑ ተመሪጹ። ድሕሪ 4 ዓመት ድማ ኣባል ፖለቲካዊ ቤት ጽሕፈት ህወሓት ኮይኑ ንዝለዓለ ጽፍሒ ሓላፍነት ዳግም ተሓጸዮ። ኣብ ተከታታሊ ዓመታት ድማ ብዝርአዩ ብቕዓትን ዓሚቕ ጥበብን፡ ኣብ-መንበር ህወሓት-ኢህወደግ ብምዃን መሪሕ ተርኡ ክጻወት በቐዐ።

ህወሓት ንጉዳይ ኤርትራን ኣፈታትሕኡን ብዝምልከት ብፖለቲካዊ ፕሮግራም ደረጃ ንዝቀመጠ መርገጽ፡ ንምዕዋቱ ክሳብ ኣብ ዕርድታት ሳሕል ተጋደልቱ ብምስላፍ ብደምን ዓጽምን ዝተወረቐ፡ ከቢድ መስዋእቲ ዝኸፈለሉ፡ ወርቃዊ ማህደር ህወሓት ብተግባር ንምስናድ ኣብ ዝተካየደ ቃልሲ፡ ተራ ኣቶ መለስ ከም መሪሕ ባእታ መቐድም ቦታ ከም ዘለዎ ርዳእዮ። ከኒኡ ግን ተራ ኣቶ መለስ እንታይ ነይሩ? ምርኣዩ ኣገዳሲዮ። ህወሓት ንጉዳይ ፍትሓዊ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ዝሓዞ መርገጽ፡ ከም ወሳኒ ጉዳዩ ብምርኣይ ኣብ ህዝብን ኣባላቱን ንምስራጽ ከይተሓለለ ተቓሊሱዮ። ብክፍሊ ዜናን ፕሮፓጋንዳን ህወሓት ዝዝርግሑ ዝነበሩ መበራበሪ ጽሑፋት፡ ሕቶ ህዝቢ ኤርትራ ታሪኻውን ሕጋውን መበገሲ ዘለዎ ፍትሓዊ መግዛእታዊ ሕቶ ምዃኑ፡ መፍትሒኡ ድማ መሰል ርእሰ-ውሳኔ ህዝቢ ኤርትራ ካብ ምቕባል ወጻኢ ካልእ መማራጺ ከም ዘየሎ ዝምገቱ፡ ዓሚቕ ፖለቲካዊ ገምጋም ዝሓዙ ጽሑፋት ይዝርግሑ ምንባርም ታሪኽ ዝሰነዶ ሓቂዮ። እዞም ሰነዳት፡ ኣስር ኣቶ መለስ ዜናዊ ዝሓለፎምዮም።

ህወሓት-ኢህወደግ ኣብ ዘካይዶ ዝነበረ መሪር ቃልስታት ንኩሉ-መዳያዊ ጸዓታቱ መልክዕ ዘትሕዙ ኣብ ፖለቲካዊ፣ ወተሃደራዊ፣ ማሕበራቱጠባዊን ባህላውን መዳያት ዓወቱ ዘረጋግጹን እቲ ቃልሲ ዝምርሕሉ ኣንፈት ኣብ ምንጽር ዓቢ ግደ ዝነበረም ሰፋሕቲ ስነ-ሓሳባዊ መጻሕፍቲ ብምጽሓፍ፡ ንዕብዮት ሰውራ ኢትዮጵያ ኣቶ መለስ ዜናዊ ዝለዓለ እጃሙ ብተወፋይነት ኣበርኪቱዮ። ኣቶ መለስ ማዕረ-ማዕረ እቲ ንሰውራ ኢትዮጵያ ዘበርከቶ ልሉይ ኣወንታዊ ተራ፡ ንሰውራ ኤርትራውን ኣብ ምድግጋፍ ዓይነታዊ እጃሙ ተጻዊቱዮ። ሓላፊ ቤት ጽሕፈት ዜናን ፕሮፓጋንዳን ህወሓት ኮይኑ ኣብ ዝገልገለሉ ዝነበረ ግዜ ንፍትሓዊ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ዘበርከቶ፡ “ብረት ህዝቢ ኤርትራ ቁልቁል-ኣፉ ኣይድፋእንዮ” ብዝብል ኣርእስቲ ዝጸሓፎ መጽሓፍ ንፍትሓዊ ሕቶ ህዝቢ ኤርትራን ሰውርኡን ደገፉ ምምጻቱ ዝከንጋዕ ኣይኮነን። እዚ ታሪኽ ዘይርስዎ ውዕለት ኣቶ መለስ-ህወሓትዮ። ኣቶ መለስ፡ ብብኩራት መሪሕ ደሞክራሲያዊ ውድብ እናተሳቐየ፡ ብልዕልነት ጸቢብ ጉጅለ ንዝተባሕተ ሰውራ ህዝቢ ኤርትራን መጻኢ ዕድላቱን፡ ክግበር ዘለዎ ቅድመ-ምድላውን ዝእምት ንዝሓሸ ዓወት ዘቋምት ፖለቲካዊ ራእይኡ ዘነጸረሉ፡ “የኤርትራ ህዝብ ትግል ከየት ወዲት?” ዝብል መጽሐፍውን ጸሓፊዮ። ብጀካዚ ተረፍ-መረፍ ዝሓለፉ ትምክሕታውያን ሓይልታት ኢትዮጵያ ንሕቶ ህዝቢ ኤርትራ ንምጉዕጸጽ ዘልዕልዎ ዝነበሩ “ታሪኻውን ሕጋውን መሰል ኣሎና” ዝብል ኣጉል ጽውጽዎይ ንምምካት “የኤርትራ ጥያቄና ኣብዮታዊ ደሞክራሲ” ብዝብል ኣርእስቲውን ነቲ ናይ ሽዑ መድረኽ ዝውክል ጥብቕንዑ ንፍትሓዊ ሕቶ ህዝቢ ኤርትራ ደጊሙ ዘረጋገጸሉ ታሪኻዊ መጽሐፍ ምብርካቱውን ክከንጋዕ ዘይግብኦ ታሪኹዮ።

ህወሓት-ኢህወደግ፡ ምስ ፖለቲካዊ ውድባት ኤርትራ ዝነበረ ዝምድናታት፡ ኣብ ዝተፈላለዩ መድረኻት ክብል ለጠቕን እናበለ ምምጽኡ ዝፍለጥዮ። እዚ ዝምድናታትዚ፡ ኣብ ትሕቲ ዝኾነ ይኹን እዋን ንህወሓት-ኢህወደግ ጸሊዎ ኣብ ልዕሊ ናጽነት ህዝቢ ኤርትራ ዘለዎ መርገጽ ኣብ ምልክት ሕቶ ከየእተወ፡ ቃሉ ዝፈጸመ እሙን ዓርኪ ህዝቢ ኤርትራን ሰውርኡንዮ ነይሩ። ብርግጽ ጽንዓት ህወሓት-ኢህወደግ ኣብ ጉዳይ ኤርትራን መፍትሒኡን ከም

ወርቂ ብሓዊ ተፈቲኑ ዝሰገረ ምዃኑ ምስክርዮ። ህወሓት ምስ ፖለቲካዊ ውድባት ኤርትራ ዝነበሮ ፖለቲካውን ስነ-ሓሳባውን ፍልልያት ንክትዕ ዝቐርብ ጉዳይ ኣይኮነን። ፖለቲካዊ ዝምድናታት ክዕቅን ዘለዎ ብመንጽር ሃገራዊ ረብሓታትካ እንተኮይኑ ድማ፡ ንሕቶ መሰል ርእሰ-ውሳኔ ህዝቢ ኤርትራ ልዕሊ ህወሓት-ኢህወደግ ዝቐርብ መሓዛ ኣይነበረን። ፖለቲካዊ ሕሳባት ህ/ግንባር-ህግደፍ ግን ብቀደሙ ጉጅላዊ ረብሓታቱ ዘቐድም ብምዃኑ፡ ንመሰል ርእሰ-ውሳኔ ህዝቢ ኤርትራ ምስ ዝጸረሩ ሓይልታት'ዩ ኣብ ብብመድረኻቱ ዝምድናታት ክገብር ምጽንሑ ይፍለጥ። ጉጅለ ኢሳያይስ ብፍላይ ሕጂ'ውን እንተኮነ፡ ድልዱል ዝምድንኡ ምስቶም ንነጻነትን ልኡላውነትን ኤርትራ ዘይቅበሉ ሎሚ'ውን ድሕሪቲ ኣንጸባራቂ ዓወትና “ኤርትራ ኣካል ኢትዮጵያ” ንዝብሉ ትምክሕታውያን ሓይልታት ኢትዮጵያ መዕቆብን መሳሰይን ምዃኑ ናይ ኣደባባይ ሚስጢርዮ። መንቀለኡ ድማ ጉጅላዊ ረብሓታቱ ማእከል ዝገበረ ብመትከል ዝግራሕ ዝምድና ክምስርት ዘይክእል ተበላጺ ሓይሊ ብምዃኑዮ።

ካብ 1984 ንደሓር ህወሓት-ኢህወደግ ምስ ህ/ግንባር ዘለዎ ፖለቲካዊ መልክዕ ዝምድንኡ ከነጽር ዝጠልቡ ውሽጣዊ ድርህታት እናሓየለ ዝመጸሉ እዋን ብምንባሩ፡ እዚ ሕቶዚ ክሰገር ዘይክእል ምዃኑ ተራእዮ። ስለዝኾነ ከኣ መሪሕነት ህወሓት ብዛዕባ ምስ ህዝባዊ ግንባር ዝህልዎ ዝምድና ዓሚቕ ፖለቲካዊ ገምጋም ብምግባር መርገጽ ከነጽር ዝተገደደሉ እዋንዮ ነይሩ። ይኹን ደኣምበር፡ እዚ ፖለቲካዊ ገምጋምዚ ምስ ባህሪ መራሕቲ ህግ ብምትሕሓዝን ፍልልያት ክጸሩ ከም ዘይክእሉ ኣብ ጸብጻብ ብምእታውን፡ ንዝተወሰነ እዋን ኣብ ክሊ ላዕለዋይ መሪሕነት ተሓጺሩ ክተሓዝ ተገይሩ። ብመስርሕ ከኣ ምስ መራሕቲ ህግ ብዝተበጽሖ ስምምዕ፡ ፍልልያት ብደሞክራሲያዊ መንገዲ ናብ ህዝብን ኣባልን ብምዝርጋሕ ኣብ ዘራክቡኻ ጉዳያት ሓቢርኻ ንምስራሕ ዘክእል ዓይነታዊ ስምምዕ ተበጺሑ። ነዚ ስምምዕዚ መሰረት ብምግባር፡ ህወሓት-ኢህወደግ ምስ ህግ ዘለዎ ዝምድና ብሓፈሻ ንፍልልያቱ ከኣ ብፍላይ ዝዳህሰሰ መርገጻት ንህዝብን ኣባላትን ተዘርጊሑ። ህዝባዊ ግንባር ብመሰረት ስምምዖም መልሲ ክህቡኻ እንተነበሮም፡ “ንብሎ ዘይብልና ኮይኑ ዘይኮነስ፡ ሰቕታ መሪጽና ኣሎና” ብዝብል ውሽጣዊ ስምዒታቶም ብዝገልጽ ኹራዮም መልሲ ሂሰም። እቲ ኣገዳሲ ጉዳይ እምበኣር፡ እዚ ፖለቲካዊ ፍልልያት ዕላዊ ምዃኑ ሲዒቡ ብተግባር ብመሪሕነት ህግ ዝተዋህበ ምላሽዮ።

ብልምዲ ናይ 1977 እናተባህለ ዝጽዋዕ ብ1984 ከቢድ ሓደጋ ድርቂ ንሰሜናዊ ክፋል ኢትዮጵያ ከም ህሱም ዘጥቓዓሉ እዋንዮ። ህዝቢ ትግራይ ድማ ደርቕን ደርግን ተዘራርዮም ንሓደጋ ብርሰት ዝተሳጥሓሉ፡ ህወሓት ንህዝቢ ትግራይ ንምድሓን ብሓደ ገጽ ምስ ባህርያዊ ሓደጋ ብቲ ካልእ ገጽ ከኣ ምስ ወራር ደርጊ ገጢሙ ህላወ ህዝቢ ትግራይ ንምውሓስ ብጽንኩር ግድላት ዝተፈተነሉ እዋንዮ። መሪሕነት ወያነ ነቲ ብደርቂ ዝረግፍ ዝነበረ ህዝቢ ንምድሓን ዘለዎ ኣማራጺ፡ ሓደዮ ነይሩ። ነቲ ዓቕሚ ረኺቡ ክንዓዝ ዝክእልን ኣብ ውሑስ ቦታ በጺሑ ክዕቅብ ምእንታን ሱዳን ምስጋሩ፡ ነቲ ኣብ ኣፋፌት-ሞትን ሕዮትን ንዝነበረ ድማ ቀዳማይ ረድኤት ረኺቡ ክድሕነሉ ዝክእል ኣንፈትዮ ተኸቲሉ። እዚ ኣንፈትዚ ብዝሓሸ ክፍጸም ዘለዎ ተክእሎታት ድማ ንሓራ መሬት ኤርትራ /ህግ ዝቆጸጸሮ ዝነበረ/ ሸነኽ ባርኻ ኣቢልኻ ምዃኑ ብምእማን፡ ህ/ግንባር ንረድኤት ዝንዓዓዝ ካምቦይ ህወሓት ክሓልፋ ክፈቅድ ሓተትዎ። ህወሓት ኣብ ልዕሊ-ብዝወሰደቶ መርገጽ ዝከሓነ ቂም ዝሓዘ ህ/ግንባር ነዚ ኣጋጣሚዚ ሕነ መፍደይን ንመሪሕነት ህወሓት መርገጸም ክስሕቡ ንምስግዳድ ብምዕላም ከምመሳርሒ ክጥቀሙ መሪጹ። ህወሓት ነዚ ቅድመ-ኩነትዚ ፈጸሙ ክቅበል ድልውነት ኣይነበሮን። ህ/ግንባር ከኣ ኣብ መርገጻቶም ጸንዑ። ህወሓት ኣብ ጉዳይ ህዝቢ ኤርትራ ክሳብ መስዋእቲ ዝከፈለዮ። ግን ከኣ ህወሓት ክሳብ ክንዲዚ በዓል-ወዕለት ህዝቢ ኤርትራውን እንተዘይከውን ነይሩኹ፡ ንሓደ ዓማጺ ውሳኔ ብምቅዋም ንፍትሓውን ደሞክራሲያውን ሕቶ ህዝቢ ዝቃለስ ውድብ፡ ንካልእ ውጽዕ ህዝቢ ከም ህዝቢ ንሞት ዝፈረደ መሪሕነትዮ፡ መሪሕነት ህግ። እዚ ኣብ ታሪኽ ክልቲኡ ህዝብታት ጸሊም ምዕራፍዮ። ብርግጽ ህወሓት እቶም ግድላት በዚሓዋ ደኣምበር፡ ህዝቢ ትግራይ ብደርቂ ኣይሓለቐን። መርገጻቱውን ኣይሳሓበን። ንምዃኑ ህወሓት ኣብ ልዕሊ ህ/ግንባር ዝሓዘመ መርገጽ እንታይዮ ነይሩ? ዝብል ንሓፈሻዊ ኣፍልጦ ክኾነና ጭብጢ ቁም-ነገሩ ምግላጽ ጠቓሚዮ ዝመስለና።

“ህ/ግንባር ሃገራዊ ናጽነት ከረጋግጽ ዝክእል ሃገራዊ ሓይሊዮ። ኮይኑ ግን እዚ ፖለቲካዊ ሓይሊዚ ጽባሕ ኣብ ኤርትራ ስልጣን ምስ ጨበጠ፡ ደሞክራሲያዊ ስርዓት ብምህናጽ፡ ሰላምን ፍትሕን ብልጽግናን ንምርግጋጽ፡ ዝኾነ ይኹን ብቅዓትን ድልውነትን የብሉን” ዝብል መርገጽዮ ነይሩ። እዚ መሰረታዊ እምነት ህወሓት ኣብቲ “የኤርትራ ትግል ከየት ወዲት?” ዝብል ታሪኻዊ መጽሓፍ ሰፊሕ ተንታን ዝቐረበሉዮ። እቲ ዝገርም ህወሓት ኣብ መትከላዊ እምነቱ ብሓፈሻ ኣብ ጉዳይ ነጻነታዊ ሕቶ ህዝቢ ኤርትራ ከኣ ብፍላይ ኣብ ትሕቲ ዝኾነ ይኹን ኩነት ዘይቅየር፡ ብተረኽቦታት ዘይጽሎ ከም ወርቂ ብሓዊ ተፈቲኑ ዘረጋገጸ ሓቂ፡ ኣብ እምነቱ ዝጸንዕን ዋጋ ዝኸፍለን ውድብ ምዃኑ ምምስካሩዮ። ብርግጽ እዚ ካብ መሰረታዊ ፖለቲካዊ ባህሪ ህወሓት ብምብጋስ፡ ፍሉይ ተርእዮ ጌርኻ ዝውሰድ ኣይኮነን። ይኹን ደኣምበር ክብሪ ዝወሃቦዮ። ስለ ዝኾነ ከኣዮ ንጨካን ጸረ-ህዝቢ ተግባራት ህ/ግንባር ብካልእ መልሰ ተግባር ሕነ-ክፈዲ ከይሰበ፡ “መሪሕነትን ውድብን ህ/ግንባር ካልእ ፍትሓዊ ነጻነታዊ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ምድጋፍ ከኣ ካልእ” ዝብል ህዝባውን ታሪኻውን መርገጽ ብምሓዝ ምስ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ሓቢሩ ክሰርሕ ድልውነቱ ዘረጋገጸ።

አቶ መለስ መሪሕ ተራ ዝተጸወተሉ ህወሓት-ኢህወደግ፡ ምስዚ ዘይጭበጥ ፖለቲካዊ ባህሪ ህ/ግንባር ብምትሕሓዝ፡ ዝሕርፍፍ ንዝነበረ ዝምድናታት ከም ካልኣዊ ጉዳይ ብምርኣይን ብምምሕዳርን፡ ኣንጻርቲ ሓባራዊ ጸላላ ህዝብታት ኤርትራን ኢትዮጵያን ዝነበረ ፋሽስታዊ ስርዓት ደርጊ ሓባራዊ ግንባር ብምምስራት፡ ብዝተወሃሃደ ቃልሲ ንምድምሳሰ፡ ግቡኡም ፈጹሞምዮም።

ሳልሳይ መድረሽ

አቶ መለስ ዜናዊ ብዝነበሮ ልሉይ ፖለቲካዊ ብስለትን ብሩህ መጻኢ ራእይን ንሰውራ ኢትዮጵያ መሪሖ ብ1991 ዓም ኣብ ልዕሊ ፋሽስታዊ ስርዓት ደርጊ ዓወት ተንናጺፉ ፖለቲካዊ ስልጣን ብድሕሪ ምጭባጠውን እንተተኾነ፡ ንጉዳይ ኤርትራን ኣፈታትሕኡን ዝምልከት ቅንጣብ ከይሸራረፈ ቃሉ ዘየዕበረን ብተግባር ዘመስከረን መራሒዮ። ብቀጥታ ድሕሪ ምድምሳስ ፋሽስታዊ ስርዓት ደርጊ ኣብ ዝተጋበኣ ኮንፈረንስ ኣዲስ ኣበባ፡ ጉዳይ ኤርትራን ኣፈታትሕኡን ብርእሱ-ውሳኔ ህዝቢ ኤርትራ /ሪፈረንደም/ ጥራይ ዝፍታሕ ምዃኑ መጎተን ኣረድኡን። ኣብቲ ግዜ ድማ ንጉዳይ ኤርትራን ኣፈታትሕኡን ዝምልከት ንጉጉይ ኣተሓሳስባን ስነ-መጎትን ምሁራት ኢትዮጵያውያን ንምምዕርራይ ሓያል ክትዓትን መጎትን ምክያዱ ዝኸሓድ ኣይኮነን። ከምኡ ነቶም “ኢትዮጵያ ክሳዳ ኣይቁረጽን” ብምባል ንርእሱ-ውሳኔ ህዝቢ ኤርትራን ሃገራዊ ናጽነቱን ዘይኣምኑ፡ ሕጂ ካብኣቶም ኣብ ትሕቲ ገባቲ ስርዓት ህግደፍ ዝዕንገሉ ዘለው፡ ተረፍ መረፍ መስፍናዊ ስርዓት ሃ/ሰላሴን ፋሽስታዊ ስርዓት ደርጊን ዝኾኑ ፖለቲካዊ ውድባትን ባእታታትን ንምስዓር ብርቱዕ ቃልስታት ምክያዱን ምርብራቡን ዘጠራጥር ኣይኮነን። ብ1993 ከኣ ህዝቢ ኤርትራ ርእሱ-ውሳኔ /ሪፈረንደም/ ብድሕሪ ምክያዱ ነጻ ምርጭኡ 99.8% እወ ንሃገራዊ ናጽነት ምዃኑ ብድምጹ ምስ ተረጋገጸ ድማ፡ ንሃገራዊ ናጽነት ኤርትራ ኣብ ታሪኽ ኢትዮጵያ ብቀዳምነት ኣፍልጦ ዝሃበ መራሕን መንግስትን ምዃኑ ብተግባር ኣረጋገጸ።

አቶ መለስን ኢህወደግን ቦቶም ንርእሱ-ውሳኔ ህዝቢ ኤርትራን ሃገራዊ ናጽነቱን ፍጹም ዘይኣምኑ ፖለቲካዊ ሓይልታትን ባእታታትን ኢትዮጵያ ዝቐርበሎም ክሲ ምድህሳስውን ኣገዳሲ ክኸውንዮ።

“አቶ መለስ በኤርትራ ጥያቄ፡ ኣፈታትና በኣፈፃፀሙ ላይ ምንም የሚቆጩበት ነገር እንዲለላቸውም እየነገሩን ነው። በረሃ ላይ ሳሉ ኢትዮጵያ የኤርትራ ቀኝ ገዢ ነች። ኤርትራ በኣሜሪካና በሌሎች ምዕራባውያን ኢምፔራሊስቶች ተንኮልና ሴራ በተባበሩት መንግስታት ድርጅት ሽፋንና ጉዳይ ኣሰፈፃሚነት በኢትዮጵያ ቅኝ እንድትገዛ የተፈረደባት ሃገር ነች። ብለው በመጽሓፍ ሳይቀር ማስፈራቸው ምንም ኣይቆጫቸውም። ምንም ህጋዊ ውክልና (legitimacy) ሳይኖራቸው፡ የኢትዮጵያ ህዝብ ይሁንታ ሳያገኙ፡ እንደ መንግስትም ሳያውቃቸው ኤርትራ ማስገንጠላቸው፡ የሽግግር መንግስቲ በኤርትራ ሪፈረንደም እንዲካሄድ የመፍቀድ ምንም ሕጋዊ ስልጣን ሳይኖረው፡ ለተባበሩት መንግስታት ደብዳቤ በመፃፍ ለኤርትራ እውቅና እንዲሰጥ በመወትወት ከዳር ይደረሱት፡ የኤርትራ ሃገር የመሆን ጉዳይና የኢትዮጵያ ያለ ባሕር በር የመቅረት ኣጋጣሚ ኣሁንም ኣይቆጫቸውም ኣያሳዘናቸውም” እዚ ካብ ገጽ 213 “ከአገር በስተጀርባ” ዝብል ብኣስራት ኣብርሃም ዝተጻሕፈ መጽሓፍ ዝተወሰደዮ።

ኢሳይያስን ጉጅልኡን ነቲ ተባራዒ ሕቶታት ሰላም፡ ደሞክራሲ፡ ፍትሒ፡ ማዕርነትን ምዕባለን ህዝቢ ኤርትራ ንምጥምዛዝ፡ ብድሕሪ ኩናት ሱዳን፡ ጂቡትን የመንን፡ ብምስምስ ዶብ ምስ ኢትዮጵያ ደማዊ ውግእ ምስ ኣባርዑ፡ እቲ ሓቂ ልዕሊ ማንም ሰብ ዝፈልጡ ክንሰም፡ “አቶ መለስን ንሱ ዝመርሖ መንግስቲ ኢህወደግን ከዲያምና” ብምባል ንህዝቢ ኤርትራ ንምትላልን ምድንጋርን ብርቱዕ ጸዕርታት ምክያዶም ናይ ቀረባ እዋን ተዘክሮናዮ። አቶ መለስ ዜናዊ ኩናት ነቲ ኣብ ከቢድ ድኽነትን ድሕረትን ዝርከብ ክልቲኡ ህዝቢ ኤርትራን ኢትዮጵያን ክሳራታት እንተዘይኮይኑ፡ ቅንጣብ መኸሰብ ከም ዘይብሉ ብግቡእ ተገንዚቡ፡ “ብርግጽ እቲ ግጭት ጉዳይ ዶብ እንተኮይኑ፡ ብሰላማውን ሕጋውን መንገዲ ክንፈትሖ ንክእል ኢና” ክብል ከሎ፡ ኢሳይያስ ግን ማዕረ ፈጣሪ ስልጣን ዘለዎ ክመስል “ኣይፋሉን! ካብ ባድመ ወጻእና ማለት ጸሓይ ዓረባ ማለትዮ። ንዑ ንፈታተን” ብምባል ፍጹም ብመወዳድርቲ ዘይብሉ ብድዕ ክጃሃርን ክፍክርን ከሎ ንዓለም ዘስደመመ መደረ ነበረ። አቶ መለስ ዜናዊ ብመንግስቲ ኣሜሪካን ሩዋንዳን ዝቐረበ እማመ ሰላም ክቕበል ከሎ፡ ኢሳይያስ ግን ብትምክሕቲ ተሰርንቐ ኩናት ብምንፋቕ ዕጭ ፋንፈፍኩ ምባሉውን ዝዝኸርዮ። ምስቲ ኩሉ ትምክሕታውን ኣዕናውን መርገጽ ገባቲ ስርዓት ኢሳይያስ፡ አቶ መለስ ዜናዊ ብደሞክራሲያዊ ኣገባብ ተጠርኒፉ ንኩናት ምምርሖን ንገባቲ ስርዓት ህግደፍ ኩሉ-መዳያዊ ስዕረት ምጉምጓሙን ዝፍለጥኳ እንተተኾነ፡ ኣብ ሰላም ካብ ዘለዎ ዓሚቕ ባህግታት ግን፡ ግጭት ኤርትራን ኢትዮጵያን ክሳብ መወዳእታ ብሰላማውን ሕጋውን መንገዲ ክውዳእ ዝብል ካብቶም ካልኣት ዝተፈለየ መርገጽ ከምዝነበሮ፡ ግን ከኣ ብድምጹ ተሳፂሩ ብናይ ኣብዝሓ ውሳኔ ተጠርኒፉ ከምዘወጸ ዝፍለጥዮ።

ኢትዮጵያ ብ2000 ኣብ ልዕሊ ገባቲ ስርዓት ህግደፍ ዝገፍ ወተሃደራውን ዲፕሎማሲያውን ጸብለልትነት ምስ ኣረጋገጸት፡ ገላ ካብ ላዕለዊ መሪሕነት ህወሓት-ኢህወደግ ነበር፡ ብውጽኢት እቲ ኩናት ሰኪሮም ኣቐዲምና “ንጉዳይ ኤርትራን

አፈታትሐኡን ዝምልከት ዝወሰድናዮ ፖሎቲካዊ ውሳኔታት ጉጉይዮ ነይሩ። ዝብል አተሓሳስባ ምምዕባሎም ካብ ማንም ሰውር ክኸውን ኣይኽእልንዮ። ካብዚ ብምብጋስ ከኣ “ንኤርትራ ዳግማይ ንምጉባጥ” እዋኑ ሕጂዮ። በዚ ሕጂ ኣረጋገጽናዮ ዘለና ወተሃደራዊ ልዕልነት ተሞርኩስና ኢትዮጵያ ብዘይኣፍደገ ባሕሪ ምትራፋ ፍትሓዊ ስለዘይኸነ፣ ዓሰብ ንኢትዮጵያዮ ዝብጽሓ ብምባል ኣብ ዲፕሎማሲያዊ መንገዲ ክንመጉት የኽእለናዮ” ብምባል ምስቶም ብቀደሙ ጸረ መሰል ርእሰ-ውሳኔ ህዝቢ ኤርትራን ነጻነቱን ዝነበሩ ፖሎቲካዊ ሓይልታት ብምስላፍ ኣንጻር ኣቶ መለስን መትከላት ህወሓት-ኢህወደግን ተሰለፉ። ኣቶ መለስ ካብቲ ኣቐዲሙ ዝነበሮ ድልዱል ፖሎቲካዊ ራእይን መርገጽን ፍጹም ፈልከት ከይበለ “ህወሓት-ኢህወደግ ኣብ ጉዳይ ኤርትራን ኣፈታትሐኡን ዝወሰዱ ታሪኻዊ ውሳኔታት ቅኑዕዮ። ሕጂውን ንጠባብሎ ኣይኮነን” ብምባል ዘይሕለል ቃልስታት ዘካየደ ተባዕ መራሒዮ። “ኤርትራ ነብሳ ዝኸኣለት ልዕላዊት ሃገር”ያ፣ ዓሰብ ከኣ ኣብ ትሕቲ ልዕላውነት ኤርትራ ትርከብ ወደብ ብምዃና፣ ብወተሃደራዊ ሓይሊ ጎቢጥና ንምሓዝ ዘኽእለና ዝኾነ ይኹን ሕጋዊ ታሪኻውን ፖሊቲካውን ምክንያታት የብልናን” ብዝብል ጽኑዕ መርገጽ ተረባረበ። “ግጭት ኤርትራን ኢትዮጵያን ካብ ጉዳይ ዶብ ንሓዕሊ ንልዕላውነት ኤርትራ ንምድፋእ ዝመጣጠር ኣይኮነን። ክኸውንውን ኣይግባእን። ኢትዮጵያ ኣፍደገ ባሕሪ ብምስላፍ ምክንያት ልዕላውነት ኤርትራ ክትደፍር ምስ ትፍትን፣ ናብ ዘድልን ኣዕናውን ደማውን ኩናት ምምርሓ ዘይተርፍዮ፣ እዚ ከኣ ዝሓለፉ ስርዓታት ዝፈተንምን ዝተሳዕሩሉንዮ። ሕጂውን ነዚ ብሓይሊ ንምርግጋጽ እንተተፈቲኑ ውጽኢቱ ከምቶም ዝቀደሙ ስርዓታት ናይ ስዕረት ታሪኽ ምድጋምዮ” ብምባል ኣብ ብዙሕ መድረኻት ብግልጺ ዝመደረን ዘእመነን መራሒዮ። በዚ ከኣ ንመትከል ህወሓት-ኢህወደግ ወኪሎ ንልዕላውነት ህዝቢ ኤርትራ ጠበቓ ኮይኑ፣ ነቲ ኣግላሲ ርእይቶን ተረፍ-መረፍ ትምክሕታዊ ሓይልታት ኢትዮጵያን ብምክንያት ዶባዊ ጎንጸ ንልዕላውነትና ዝተደናደነ ሓደጋ ኣብ ምፍሻሉ፣ ኣቶ መለስ ዝተጻወቶ ተራ መዘና የብሉን።

ሕጂውን ንፖሎቲካዊ መርገጽ ኣቶ መለስ ህወሓት-ኢህወደግ ዝጸረፈ፣ ብተቓውሞቲ ውድባት ኢትዮጵያ ዘንጸባርቐ አተሓሳስባ ንምድህሳስ፣ ካብ “ከኣገር በስተጀርባ” ብዝብል ብኣስራት ኣብርሃም ዝተጻሕፈ መጽሓፍ፣ ገጽ 208 ገለ መረዳኢታ ምውሳድ ብጣዕሚ ኣገዳሲ ጉዳይ ምዃኑ ንግንዘብ።

“ምንም እንኳ ጠቅላይ ሚኒስትር መለስ <<ዐፄዮውያንና የደርግ ርዥራዦች>> ቢላቸውም እነዚህ የወደብ ጥያቄ ያላቸው ሰዎች በኢትዮጵያ ኣናሳ ኣይደሉም። እውነትም ነገሩ ከግዜ ወደ ግዜ የመወያየና የመክራክሪያ ኣጀንዳ ወደ መሆን እየተሸጋገረ ነው። ብተቃዋሚው ጎራ የተሰለፉት ኣንዳንድ የፖሎቲካ ፓርቲዎች በፕሮግራማቸው ውስጥ እስከ ማካተት ድረስ እየሄዱ ነው። ከገዥው ፓርቲ ጋር ያላቸውን መሰረታዊ ልዩነት ማሳየ፣ በኣገር ሉኣላዊነትና በኢትዮጵያውነት ላይ ነጥብ የሚያስመዝግቡበት ቁልፍ ጉዳይ ሆኖዋል። ለኢህአዴግ ደግሞ በኣገር ሉኣላዊነት ላይ ያለውን ድክመት ዓይነተኛ መግለጫ ሆኖዋል። ይህ ኢ-ፍትሃዊ በሆነ መንገድ የባሕር በራችን ለሌላ ተላልፎ መስጠት በፍትሕ ተመልሶ እስኪስተካከል ድረስ ኢትዮጵያውያን ሁሉ ዘወትር የሚሰለፉበት ዓላማ፣ በፅናት የሚቆሙለት የሚታገሉለት ግብ ለመሆኑ ምንም ጥርጥር የለውም። በዚህ ዓለም ደግሞ በፅናትና በቆራጥነት ለኣንድ ዓላማ፣ ከተሰለፉ ብዕቅድና በመርህ ከተጓዙ ምንም መንገዱ ውጣውረድ የበዛበት ጠመዝማዛ ቢሆን መጨረሻ ላይ መሳካቱ ኣይቀርም” ይብል።

እቲ ዘገርም ግን ኢሳይያስን ጉጅልኡን ንጸቢብ ጉጅላዊ ርብሕኦም ንምርግጋጽ፣ ንኣውንታዊ ተራን ግደን ክቡር ኣቶ መለስን ህወሓት-ኢህወደግን እናቆናጸቡ፣ ነዚ ኣብ ላዕሊ ዝተገልጸ ጸረ መሰል ርእሰ-ውሳኔ ህዝቢ ኤርትራን ሃገራዊ ነጻነቱን ዘይኣምን ፖሎቲካዊ አተሓሳስባ ወይ መርገጻት ከተኣናግዱን ክሕብሕቡን ዘይሓፍሩ ምዃናምዮ።

ገባቲ ስርዓት ህግደፍን ኩሉ ጃህራታት ኢሳይያስን ተሳዒሩ ስምምዕ ኣልጀርስ ክፍርም ምስ ተገደደ፣ ጉዳይ ኤርትራን ኢትዮጵያን ኣብ ኣህጉራዊ ቤት ፍርዲ ኣምራሑ፣ ኣቶ መለስ ዜናዊ ዝመርሖ መንግስቲ ንብይን ኮምሽን ዶብ ብምሉእ ጸጋ ከም ዝቐበሎ ኣረጋገጸ። ኣብ ክሊኒ ውሳኔታት ኮምሽን ዶብ ግን ንክልቲኡ ህዝቢ ኤርትራን ኢትዮጵያን ብሓፈሻ፣ ነቲ ኣብ ዶብ ዝነበር ህዝቢ ድማ ብፍላይ ኣሉታዊ ስንብራትን ቅርሕንትን ብዘይገድፍ መንገዲ ንምሕንጻጽ፣ ዘተን ልዝብን ንግበር ንዝብል፣ መንግስቲ ህግደፍ ብሕሉም እናነጻጸ ጸኢቱን ኣሎን። ብድሕሪውን ኣቶ መለስን ንሱ ዝመርሖ መንግስትን ብቲ ሓልዮት ህዝቡ ዘይብሉ መንግስቲ ኤርትራ ተሰፋ ከይቆረጸን ከይተሓለለን፣ ንግጭት ኤርትራን ኢትዮጵያን ንምፍታሕ ይኹን ክልቲኡ ዝምድናታት ናብ ንብር ቦትኡ ንምምላሽ ሓሙሽተ ነጥብታት ዝሓዘለ እማመ ሰላም ምቕራብም ዝፍለጥዮ። ከምኡውን ኣቶ መለስ ዜናዊ ብመራሕቲ ሃይማኖትን ዓበይቲ ዓድን ንዝወስድ ተበግሶ ሽምግልና ክሳብ ሕልፈተ-ሂወቱ፣ ብምሉእ መንፈሱን ሕልንኡን ክድግፍ ይኹን ከተባብዕ ምጽንሑ ዝፍለጥኳ እንተኾነ፣ ብሓደ ኣድ ምጥቓዕ ስለ ዘይኸኣል ግን ብመንግስቲ ኤርትራ ኣውንታዊ ግብረ-መልሲ ብዘይምርካብ፣ ባህጉን ሕልሙን ከይሰመረ ካብዚ ዓለም ብሞት ተሰናቢቱ።

ህዝቢ ኤርትራ ባዕዳዊ መግዛእቲ ኣባሪሩ ነጻነቱ ምስ ተጓናጸፈን ሃገራዊ ልዕላውነቱ ምስ ኣረጋገጸን፣ ደሞክራሲያዊ ስርዓት ክህጽ ብዘይምክኣሉ ዝወርዶ ዘሎ ሕሰምን ኣደራሶን፣ ንኣቶ መለስ ዜናዊ ጋሻ ዛዕባ ኣይነበረን። ምክንያቱ ከኣ ኣብ ግዜ ብረታዊ ቃልሲ ንመንነት ስርዓት ህግደፍን ንሱ ክሃንጽ ንዝክእል ስርዓትን ብዝምልከት፣ ከይተማትኦ

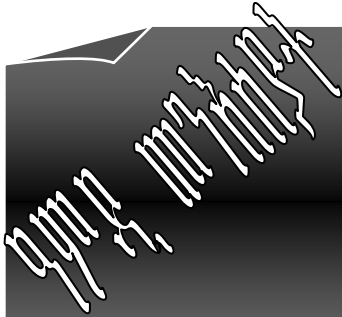

ንምትንባይ ዝከኣለ ሃዋርያ ስለዝነበረ። ኣቶ መለስ ድሕሪ ነጻነት ትህሉ ኤርትራ ከተንብህ ዝኾነሉ ቀምዲ ምኽንያት፡ ህዝብን ተቓለስትን ኤርትራ ንጉዕዞ ሓርነት ብልክዕ ከቕልቡሉ ምእንታንዩ ነይሩ። እዚ ሰውራዊ ደገፍዚ ከኣ ካብ መትከላዊ መሓዞምበር ካብ ዝኾነ ይኹን ኣካል ዘይርከብ ገጸብረኽትዩ ነይሩ። ታሪኻዊ ኣጋጣሚ ኮይኑ ግን፡ እቲ ኣብ ሰውራ ኤርትራ ልዕልነቱ ኣረጋገጹ ዝነበረ ጉጅለ ኢሳይያስ ጸረ ህዝቢ ፖሎቲካዊ ስልጣን ዘረጋገጸሉ ዕድል ብምፍጣሩ፡ ኣቶ መለስ ዘተንብሆ ህያው ኮይኑ፡ ህዝቢ ኤርትራ ናብዚ ሕጂ በጺሕዎ ዓዘቕቲ ወዲቐ ኣሎ።

ኣቶ መለስ ህወሓትን-ኢህወደግን ህዝቢ ኤርትራ ደሞክራሲያዊ ስርዓት ሃኒጹ ብሰላምን ራህዋን ክኑብር፡ ካብ ቀደም ዝነበረ ሕልምታቱን ቃልስታቱን ህያው ታሪኻዊ ምስክሩዩ። ካብዚ እምነት'ዚ ብምብጋስ ነቲ ሕጂ ዝካየድ ዘሎ ህዝባውን ፍትሓውን ቃልሲ ብምድጋፍ ከይተሓለለ ኩሉ-እንተናዊ ደገፉ ከበርክት ምጽንሑውን ዝፍለጥዩ። ኣብ መንጎ ህዝቢ ኤርትራን ስርዓት ህግደፍን ዘሎ ፍልልይ ብግቡእ ዝግንዘብ ብምዃኑ፡ ብውጽኢት ኩናት ከተጸለወ ነቲ ህዝብና ኣጋጢምዎ ዘሎ ከቢድ ጸገማት ብምስትውዓል፡ ኤርትራውያን ስደተኛታት፡ መዕቆቢ ሲኢኖም ኣብ ኩሉ ኩርናዓት ዓለም ሓሳረ መከራ ኣብ ዝርእይሉ ዘለዉ ህዋት፡ ብዘይዝኾነ ተጽዕኖ ክቕበልን ኣብ ኢትዮጵያ ብሰላም ክነብሩን ጥጡሕ ባይታ ምምድማዱ ክሳብ ክንደይ ኣብ ህዝቢ ኤርትራ ዝነበሮ ፍቅርን ሓልዮትን ዘረጋግጽዩ። ነቶም ኣብ ገላእ ሃገሮም ምቹእ ዕድል ትምህርቲ ዝገኙ መንእሰያት ኤርትራ ማዕረ ዜጋታት ኢትዮጵያ፡ ኣብ ዝተፈላለዩ ዩኒቨርሲቲ ክምሃሩ ምፍቓዱውን ኣቶ መለስ ህወሓት-ኢህወደግ ንመጻኢ ኤርትራ ክሳብ ክንደይ ኣርሒቐ ዝጥምት መራሒ ምዃኑ ዝእምትዩ። ከምኡውን ሕቶ ዜግነት፡ ንብረት ናይቶም ኣብ ኩናት ኤርትራን ኢትዮጵያን ዝተባረሩ ኤርትራውያን ብሕጋዊ መንገዲ ክምለስ ዝሓንጸጸ ፖሊስታትን ዝተጸወቶ ግደን ቀሊል ዘይምንባሩ ክንግንዘብ ንክእል። ተቓውሞቲ ኢትዮጵያ ካብ ቀደም ጀሚሩ ኣብ ጉዳይ ኤርትራን ኣተሓሕዞ ኤርትራውያን ዝነበሮም ፖሎቲካዊ መርገጽ ዝፍለጥ ኮይኑ፡ ምስዚ ብምትሕሓዝ ዘቕርብዎ ክስታት ምህላዉ ድማ ዘይሰሓትዩ። ብዝኾነ ኣብ ጠቕላላ ጉዳይ ኤርትራ፡ ኣተሓሕዞ ኤርትራውያን ተቓውሞቲ ውድባት ኢትዮጵያ ምስ ኣቶ መለስ ህወሓት-ኢህወደግ ዘለዎም ዓቢ ፍልልይ ንምድህሳስ በዚ ኣጋጣሚ'ዚ “ከኣገር በስተጀርባ” ዝብል መጽሓፍ ምውኻስ ኣድላይ ምዃኑ ነተሓሳስብ።

ኣቶ መለስ ዜናዊ ኣብ ዕድመ ፖሎቲካዊ ስልጣኑ፡ ንምስሊ ኢትዮጵያ ቀይሩ፡ ንህዝቡ ዘረጋገጸ ምዕባሌታትን ብልጽግናን ባዕሎም እቶም ካብ ውሕሉል ኣመራርሕኡ ዝተረብሑ ኢትዮጵያውያን ካብ ዕለተ-መስዋእቱ ጀሚሮም ክሳብ ስነ-ስርዓት ቀብሩ ብመሪር ንብዓትን ቃላትን ስለዝገለጽዎ፡ ልዕሊቶም ዜጋታቱ ክብሪ ክህልወናን ምስክር ክንኸውንን ብፍጹም ኣይንደፍርን። ኣብ ኣፍሪቃውን ኣህጉራውን መዳይ ዝተጸወቶ ልሉይ ተራን ዝነበሮ ብርቱዕ ተስማዕነትን ድማ ብብዙሓት መዘናታቱን ፈተውቱን ስለ ዝተገልጸ ልዕሊኦም ክንብል ኣይንክእልን። ምስ ጉዳይ ኤርትራን ኣፈታትሕኡን ብዝተሓሓዘ ግን ኣቶ መለስ ዜናዊ ካብ ዕሸል ዕድሚኡ ኣትሒዞ ክሳብ ዕለተ ሕልፈቱ ንዘበርከቶ ረዚን ውዕለት ዝለዓለ ምስጋና ዝግብኦ በሊሕ መራሒ ብምዃኑ ወርቃዊ ታሪኹ ኩሉ-ግዜ ኣብ ኣእምሮና እናተዘኸረ ክነብር ምዃኑ ዘጠራጥር የብሉን። ብኣንጻሩ ብተመሳሳሊ መስርሕ ታሪኽን ቃልስን ዝመጸና፡ ብተዛማዲ ዝሰጠመ ሃገራውያትን ሓድነትን ዝነበሮ ህዝብና፡ ኣብ ትሕቲ ገባቲ ስርዓት ኢሳይያስን ጉጅልኡን፡ ናብ ደረት ዘሰክፍ ሓደጋ ብርሰትን ምብትታንን ተሳጢሑ ምህላው የመላክት። ካብዚ ሓቂ'ዚ ብምብጋስ ከኣ፡ ካብ ዕዉት ሰውራ ኢትዮጵያን ውሕሉል ኣመራርሓ ኣቶ መለስን ብርግጽ ምስ ንፍቕ ንኤርትራዊ ሃገራዊ ረብሓታትና ንምዕቋብን ደሞክራሲያዊ ለውጢ ንምርግጋጽን ዘክእለና ጥበብ ክንሸምተሉ ንክእል ሰፊሕን ስቡሕን ዓውዲ ተሞኩሮታትዩ። ኣቶ መለስ ንረብሓታት ክልቲኡ ህዝብታት ኤርትራን ኢትዮጵያን ዘቀደመ ንነባርን ታሪኻውን ዝምድናታቱ ጽኑዕ መሰረት ኮይኑ ከገልግል ዝክእል፡ ዕዮ ገዝኡ እናፈጸመዩ ካብዚ ዓለም ብሞት ተፈልዩ። እዚ ካብቲ ጽኑዕ ፖሎቲካዊ መርገጽ ህወሓት-ኢህወደግ ዝብገስ ብምዃኑ ከኣ፡ ብድሕሪ ኣቶ መለስ ዜናዊ ዘሎ መሪሕነት ኣብዚ መዳይ'ዚ ብዘይዝኾነ ምሽርራፍ ከም ዝዓደ እምነትናዩ። ደለይቲ ደሞክራሲያዊ ለውጢ ኤርትራ ነቲ ብደምን ታሪኽን ዝተሓሳሰረ ዝምድናታት ክልቲኡ ህዝብታት ኤርትራን ኢትዮጵያን ንምድልዓል ዕዮ ገዝኦም ብዘይተገላባኑ ክዓዩ ድማ ይግባእ።

እዚ ዓምዲ'ዚ፡ ወሳኒ ተሳትፎ መንእሰያት ኣብ ደሞክራሲያዊ ቃልሲ ንምዕዛዝ ዝሕግዙ፡ ንቅሓት ኣብ ምክሰኳስ ልሉይ ግደ ዝጻወቱ፡ ህልው ወጽዓታት ብምርኣይ ናብ መሰረታዊ ፍታሕ ዘምዕድዉ፡ መንእሰይ ኤርትራ ትማሊ፡ ሎምን ጽባሕን ኣብ መስርሕ ለውጢ ዘለዎ ባህርያዊ ቦታ ብዕግበት ብምቅባል፡ ንኣውንታታቱ ንምኩላዕ ንኸመታቱ ብሃናጺ ኣቀረርባ ንምእራም ዝጽዕቱ፡ ሃገራውያን ብርዕታት ዘሕልፍዎ መልእኽቲ ዝቀርቡሉ ዓምዲ'ዩ። እዚ ዓምዲ'ዚ ብቀንዱ ካብ መንእሰይ ንመንእሰያት ዝሓልፍ መልእኽቲ ቅድምያ ዝህብን፡ ንመንእሰያት ናይ ቃልሲ መድረኽ ኮይኑ ከገልግል ዝተሓዘኣ ዓምዲ'ዩ።

ዝኸበርኩም ኣምቡብቲ፡ ኣብ ዝሓለፈ ሕታም መጽሔት ብድህረ ኣብ ቁ. 37 43 ኣብ ዓምዲ መንእሰያት ኣደ ዕዱም ጋሻ ሒዝናልኩም ቀሪብና ምንባርና ዝኸበርኩም። ጋሻና ዝኸበረ ሃብቶም ወልደንጉስ ተቐዲሑ ዘይጽንቀቕ፡ ብመረዳእታታት ዝተሰነዩ ተሞክሮኡ እናዳህሰሰ፡ ንመንነት ስርዓት ህግደፍ ብምግላጽ፡ ህዝቢ ኤርትራ ኣብዚ እዋንዚ ዝሓልፎ ዘሎ መሪር ህይወት ብመስትያት ዝኸርታቱ ኣጉሊሑ ከርእየና ኪኣሉ'ዩ። ብርግጽ ከኣ ድሕሮም ዝረኽብናዮም ጥላላት ሓበሬታታት ዕላል ሃብቶም ወልደንጉስ ንዓርጋ መብዛሕትና ሓድሽ ምንባር ከእምቱልና ኪኣሎምዮም። ክፍሊ ምስንዳእ መጽሔትና በዚ ኣጋጣሚ'ዚ ሃናጽን ኣውንታውን ርእቶታትኩም ንዝከፈልኩምና ግዱሳት ምስጋናና እናቐረብና፡ እነሆ 3ይን ናይ መወዳእታን ክፋል ናይቲ ቃለ-መጻኢትን ብመሰረት ቆጸራና ሒዝናልኩም ቀሪብና ኣሎና። ሰናይ ንባብ!

ብድህረ፡- ቶታሊታርያዊ ስርዓት ህግደፍ ኣብ ልዕሊ ዝተፈላለዩ ክፍልታት ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ብብእዎኑ ኣገዡም ኣስካሕካሒ ግፍዕታት እናፈጸመ ከም ዝመጸ ዝፍለጥ'ዩ። እስኪ ንስኻ ካብ ተሞክሮኻ እትፈልጠን ብዛዕባቲ ግፍዕታትን ኣፈጻጽምኡን ብልብ-ምልኣት ምስክርነት እትህበሉን ተዘክሮ ይህልወካ'ዩ?

ሃብቶም፡- እወ! ስርዓት ህግደፍ ብዙሓት ኣገዡም ምስጡራት ገበናት ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራን ተቃላኲቲ ደቕን ፈጸሙ'ዩ። ብፍላይኳ ድሕሪ ሃገራዊ ነጻነት ኣብ ቅድሚ ህዝቢ ኤርትራ ዝፈጸሞም ዓበይቲ ግፍዕታት ብምህላዎም ኣፍካ-መሊእኻ ብዛዕባቲ ስርዓትን ግፍዕታቱን ንምዝራብ ዝጽጉሙ ኣይኮኑን። ምኽንያቱ ኩሎም ዝተፈጸሙ እከይ ተግባራት ኣብ ውሽጢ ዓን ህዝቢ ብምዃኖም፡ ዓይነት ኣፈጻጽምኦም ከይተረፈ ብድፍረት ክዝረበሎ ይከኣል'ዩ። ካብ መንግስታቶም ኣብነት ንምጥቃስ ዝኣክል። ኣድማ ተጋደልቲ፣ ሰንኩላት ማይ-ሓባር፣ ምንቅስቃስ ተመሃሮ ዩኒቨርሲቲ ኣስመራ፣ ግዳያት ዓዲ-ኣበይቶ.....ወዘተ ምርቋሕ ይከኣል'ዩ።

ብ1993 ዝተካየደ ኣድማ ተጋደልቲ ንኣብነት ንውሰድ። እዚ እዋንዚ ኣብ ድሮ ነጻነትን ጽባሕ ምክያድ ረፈረንደምን ስለዝነበረ፡ ንኩላትና ከም ተሞክሮ ሓድሽ'ዩ ነይሩ። መበገሲ ናይቲ ምንዕዓብ ድማ ኣብ ልዕሊ ተጋደልቲ ዝተደረሰ ማሕበራዊ ሽግራት ንምቅላል፡ ዝቐረበ ጠለብን ውልቀ-መላኪ ኢሳይያስ ኣፈወርቂ ዝሃቦ ምላሽን ነበረ። ከም ዝፍለጥ ኩሉ ተጋዳላይ ስድራ-ቤቱ ክርኢ ዕድል ተሞሃቡዎ'ዩ። ምስ ስድርኡ ዝቀነዩ ተጋዳላይ ናብ ቦትኡ ክምለስ ከሎ፡ ሕጉስ ኮይኑ ዘይኮነስ ኣብ ስድርኡ ዘሎ ማሕበራዊ ሽግራት ወሪሱ'ዩ ዝመጽእ ነይሩ። ብርግጽ ስለዝተጋደለ ሓላፋታት ዝተጸበዩ ተጋዳላይ ኣይነበረን። እንተነይሩውን ቅነዕ ኣይኮነን። ግን ከኣ ኩሎም ስድራ-ቤት ካብ ተጋደልቲ ደቆም ዘቋምቱ እዮም ኔሮም። እቲ ተጋዳላይ ጥራሕ ጅቡኡ ብምዃኑ ዝምልኣሎም ነገር ኣይነበረን። ካልእኳ ይትረፍ ኣብ ሕርሻዊ ንጥፈታት ንስድርኡ ከይሕግዝ፡ ናተይ ዝብሎ ህይወት የብሉን። ሽግራት ስድራ-ቤቱ ከይዕንግል፡ ኣብ ሰራዊት ንዘይተወሰነ እዋን ክጸንሕ ምዃኑ ተነገሩዎ'ዩ። ብተወሳኺ ንባዕሉውን ኣብ ከተማታት ብምህላዉ፡ ንመንቀሳቐሲኡ ዘድልይዎ ወጸኢታት ክምልእ ከም ዘይኸእል ይፈልጥ'ዩ። ነዚ ከም ኣብ ሓደ ሓድሽ መድረኽ ክፍጠር ዝኸእል ግዚያዊ ሽግር ንምቅባሉ ብዙሕ ዘጸግም ነይርዎ ኢሊ ኣይርእይንዮ። ብካልእ ሽነሽ ግን፡ እቶም ላዕለዎት ሓለፍቱ፡ ብገንዘብ ህዝብን ሃገርን ክጻፍዑ፡ ኣብ ለይታዊ-ትልሂት ዝዕንድሩ፣ ዝሰኹሩን ዝዝምዉን ሓለፍቲ ምህላዎም ይፈልጥ'ዩ። ገለ ድማ ሓለፍቲ ብምዃኖም ጥራይ ብዘለዎም ስልጣን ተሞክሊዮም፡ ንስድራ-ቤቶም መቐነን ዝሸርፉ፡ ዝዕንገሉ፡ ሕሉፍ ሓሊፎም ንዝጋጠመ ባዶነት ስልጣን ተጠቐሞም ሃብቲ ህዝብን ሃገርን ብምርሳይ መጻኢኦም ዘደላድሉ፡ ዝተዓጸወ ሺላታት ሴሮም ዝኣትዉ ምንባርዎ ይርኢ ነይሩ። እዚ ሓላፋታት'ዚ ምስቲ ወድዓዊ ማሕበራዊ ሽግራት ተጋዳላይን ስድራ-ቤቱን ተደሚሩ፡ ብኣውራኡ ከኣ “ኣብ መጻኢት ኤርትራ እንቋቋሖ ዝኸፈለን ሚልዮን ዝኸፈልን ማዕረፍ” ንዝብል መብጽዓታት ዝጻረር ገና መሬት ብጊሓቱ ኣብ ዝባን ውጽዓት ተሓንጊሮም ዝኣተዉ ሓለፍቲ ጉኑዖ ሓላፋታት ክወሰዱ

ከለው፡ እቶም ሰብ ውዕለትን ኣብ ቀዳማይ መስርዕ ዝተሰለፉ ተራ ተጋደልትን ግን ተዓዘብቲ በላዕቲ ምዃኖም ምስረኣዩ ብቀጻሊ ዘልዕልዎ ዝነበሩ ጠለባት ብቁዕ ምላሽ ምስ ተነፍጉ ከም እሳተ-ጎመራ ዝተተኸሰ ተቓውሞዩ ነይሩ።

እቲ ዝገርም እምበኣር፡ ነቲ ወድዓዊ ጠለብ ተጋደልቲ ህ/ግንባር ርእሰ-መላኪ ኢሳይያስ ዝሃበ ምላሽ፡ ኣብ ክንዲ ፍታሕ ዝኸውን ተራ ምርሰሳን ስለዝነበሮ፡ ከምኡ ኢሉ መልክዑ ብዘይፈሊ መንገዲ ናብ ፍንው ተቓውሞ ክዓርግ ገይርዎዩ። ውልቀ-መላኪ ኢሳይያስ ነቲ ርእሰ-መላኪ ማሕበራዊ ሽግራት ተጋደልቲ ዝፈጠሮ ጠለብ፡ ብብደዕ ኣብ 5 ሺድዮ ካሴት ዝመለኣ መልእኽታት ናብ ኩሎም ክፍላተ-ሰራዊት ክዝርጋሕ ኣዚዞ። እቲ መልእኽቲ፡ ነቲ ዝቐረ-ልቢ ተጋዳላይ መሊሱ ዝጎድእ ንዝቐጽሉ ተወሳኽቲ ዓመታትውን ብዘይ ደሞዝን ድጎማን ከገልግል ምዃኑ ዝገልጽ ቀጢን መምርሒ ዝሓዘዩ ነይሩ። እዚ ኣብ ውሽጢቲ ሰራዊት ንዝነበረ ዘይዕግበት መሊሱ ኣንሃሂርዎ። ነዚ መልእኽቲዚ በብኣሃዱታቱ ተጠርኒፉ ዝከታተሎ ዝነበረ ተጋዳላይ፡ ኣብ ባህሊቲ ውድብ ተራእዩ ብዘይፈልጥ መንገዲ ጥርናፊ እናጠሓሰ፡ ብገዛእ-ርእሱ ካብቲ ኣኼባታት ክዝር ጀመሩ። እዚ መባእታዊ ብርኪ ተቓውሞ ኮይኑ፡ ደሓር ግን ኣብ ውሽጢቲ ሰራዊት ከዘራርብ ስለ ዝጀመረ፡ ብዘይምቁራጽ ቅሬታታት ክውሕዙ ተራእዮም። ኣብ መወዳእታ ከኣ ናብ ጎደናታት ኣስመራ ዘምረሑ፡ ንኩሎም መንግስታዊ ትካላትን ሓለፍቲ ሰራዊትን መንግስትን ኣብ ትሕቲ ቁጽጽሩ ዘውዓለ ሓያል ተቓውሞ ወለደ።

እዚ ብእንዳ 74 ከቢድ-ብረትን ብክፍለ-ሰራዊት 525 ዝተመርሐ ኣብ ከባቢ ኣስመራ ዝነበሩ ተጋደልቲ ዝተሓወስዎ ፍንው ኣድማ ድማ መግለጺ ናይዚ ውሽጣዊ ተቓውሞዩ። ሽዑ መሪሕነት ህ/ግንባር ካብ ትጽቢቶም ወጸኢ ኮይኑ፡ ኣብ ዓሚቕ ፍርሕን ሻቕሎትን ኣተዉ። ኩሎም መሪሕቲ ድማ ብኣካዩድቲ ኣድማ ጅሆ ተዘሪዖም ናብ ሜዳ-ኩዑሶ እግሪ (ቸቐሮ) ተኣከቦም። ብጣዕሚ ዝገርም ኢሳይያስን ጉጅልኡን ነታ ኩነታት መዋጽኦ ብትኹም መብጽዓታት ብምጥባር ነቲ ኣድማ ከተሃዳድእዎን ካብቲ ከቢብዎም ዝነበረ ጭንቀት ክወጽን ዘኸእሎም ስልቲ ብምጥቃም፡ ነቲ ኣድማ ኣበርዒኖም። ድሕሪኡ ግን እቲ ዝሰዓበ ካልእ መልክዕ ተዋሰኦዩ። ነቲ ኣሃዱ ከም ዘለዎ ብሽም “ተክሊጥ” በቲኖሞ። “ቀንዲ ወደብቲ ናይቲ ኣድማዮም” ንዝበልዎም ተጋደልቲ ብምጭዋይን ምምሕዳራዊ ስጉምቲ ብምውሳድን ዳግማይ ተመሳሳሊ ስጉምቲ ከይልዓል ብዝገብር መልክዑ፡ ንካልኣት ብራዕድን ሽበራን ብዝቆርን ኢ-ሰብኣዊ ተግባራት እቲ ምንቅስቃስ ክቅህ ገበርዎ። ውልቀ-መላኪ ኢሳይያስ፡ ኣብ መድረኽ ናይቶም ኣድማ ዘካየዱ ተጋደልቲ፡ ተገዲዱ ኣብ ዝተሳተፈሉ እዋን ጠላባቶም ርትዓዊ ምዃኑን መንግስቲ ነቲ ጉዳይ ከም ዘጽንዖን መብጽዓ ብምእታውዩ ካብቲ ቁጠዓን ነድርን ዝደሓነ። ኮይኑ ግን ነቲ ተቓውሞ ምስ ኣበርዓዩ “እዚ ዕሸላዊ ምንቅስቃስዮ” ክብል ከባጭወሎም ተሰማሂዑ። በዚ ከኣ መሪሕቲ ህ/ግንባር ንግዝኡ ብዝፈጸመዎ ገበናት፡ ውልቀ-ተጋደልቲ ብምእሳር ንርዱእ ሽግራት ተጋደልትን ስድራ-ቤቶምን ብምዕፋን፡ ንጠለባቶም ብምጉሳይ፡ እቲ ተቓውሞ ምዕራፉ ዝዓጸዉ እንተመስሎምኳ፡ ውዒሉ ሓዲሩ ግን ብካልእ መልክዑ ተመሳሳሊ ፍጻመ ምግሃዱ ዘይተርፎዩ ነይሩ። ምክንያቱ፡ መሪሕነት ህ/ግንባር ንፍትሓዊ ጠለባት ብምዕፍን፡ መሰረታውን ብቁዕን ምላሽ ክህቡ ታሪኻውን ፖለቲካውን ብቐዓት ስለ ዘይብሉ፡ ኩሎም ዝወስደዎ ምምሕዳራዊ ስጉምታት ካልእ መዘዝ ምስዓቦም ኣይተርፍንዩ።

እቲ ኣብ ልዕሊ ኣካለ-ስንኩላት ማይ-ሓባር ዝተወሰደ ስጉምቲውን መቀጸልታ መሰረታዊ ባህሪ ስርዓት ህግደፍ ዝወለድዩ ነይሩ። ኩሉ ከም ዝፈልጦ ከኣ ብ1994 ማሕበራዊ ሽግራት ዝጠንቁ ኣብ ልዕሊ ሓርበኛታት ኣካለ-ስንኩላት ማይ-ሓባር ዝበጽሕ ዝነበረ ኣድልዎን ኢ-ፍትሓዊ ተግባራትን፡ ሰማዒ ምስ ሰኣነ ንቀጽሪቲ ካምፖ ብምስጋር ናብ ኣደባባይ ገጽ ምምርሖ ዝፍለጥዩ። ነዚ ፍጹም ሰላማዊ ዝኾነ ርትዓዊ ጠለብ ዝተዋህበ ኢ-ሰብኣዊ ምላሽ ድማ ጸሊም ታሪኽ ህግደፍ ኮይኑ ተሰኒዱሎ።

ኣካለ-ስንኩላት ማይ-ሓባር ኣብ ልዕሊኦም ንዝፍጸም ዝነበረ ኣድልዎን ካብ ሕ/ሰብ ኤርትራ ውዲት ምግላልን ብምቅዋም፡ ንዝበጽሖም ዝነበረ ማሕበራዊ ሽግራት ንክፍታሕ ዘቐርብዎ ጠለባት፡ ኣወንታዊ ምላሽ ምስ ተነፍጉ፡ ከም ምርጫ “ንህዝብን መንግስትን ብሰላማዊ ኣገባብ ጠለባትና ክንቐርብ ኢና” ብምባል ካብታ ጅሆ ዝተዘርዐላ መዓስከሮም ናብ ጎደናታት ኣስመራ ንቐሎ ዝጀመሩ። ኣብዚ እዋንዚ ኣካለ-ስንኩላት ማይ-ሓባር ብጀካትን ብቀለም ዝተጸሕፉ ንጠለባቶም ዘንጸባርቑ ጭርሖታት ዝጠቐሙ ኣጽዋር ወይ ጭማራ ስለ ዘይነበረ ጉዕዞኦም ፍጹም ሰላማዊ ምንባሩ የረድእ። ሕቶኦም ድማ ርትዓውን ደሞክራሲያውን ነይሩ። ዝተዋህበዎ ምላሽ ግን በድራጋ ጠያይት ተቀዘፎም፡ ሬሳታቶም ኣብ ጸሓይ ክስጣሕዩ ኮይኑ። ኢሳይያስ ነዚ መዘና ኣልቦ ጭካኔ “ኣንቐቆም” ብዝብል ብደባዊ ገሊጽዎ። እዞም ክልተ ፍጻሜታት ብማዕዶ ዝራእኩዎም፡ ናይቲ ጸሊም ታሪኽ ፍጻመ ኣብ ሕልናይ ዝሰነዶ ዝኸረታት ካብ ባሕሪ ብጭልፋ ዝቐዳእ ሓደት መረዳእታታትዮም። ብኣካል ዝወዳልኩዎን ግዳዩ ዝኾንኩሉን ዝርዝራቱ ድማ ኣጸቢቐ ዝፈልጦ ፍጻመ ዓዲ-ኣበይቶ ኣሎ። እዚ ፍጻመዚ ብዙሕ ዘይተዘረበሉ ግን ከኣ ካብቶም ዝቐደሙ ግፍዕታት ስርዓት ህግደፍ ዘይንእስ ጨካኝ ዝተራእየሉዩ።

ብድህረ:- ብመሰረቱ ፍጻሜ ዓዲ-አበይቶ ከመይዮ? ብጭቡጥ መንቀሊታቱ እንታይ ነይሩ? ብከመይ ከ ተዛዚሙ?

ሃብቱም:- ብ2007 ኣብ ዓዲ-አበይቶዮ እቲ ፍጻሜ ተካይዱ። ኣብቲ እዋንቲ ኣነ ናይ ወርሒ ፍቓድ ወሲደ ምስ ስድራ-ቤት ኣብ ኣስመራዊ ነይረ። እተን ዝተዋህባኒ ፍቓድ 10 መዓልቲ ጥራይዮ ተጠቐመለን። ኣብ መበል 11 ለይቲ ኣብ ሙሉእ ኣስመራ በኣርባዕትኡ ማኣዝናት ጽዑቕ ግፋ ጀመሩ ሓዲሩ። እቲ ግፋ መንቀሳቐሲ ንዘለዎ፣ ሰራሕተኛ መንግስቲ፣ ተማሃራይ፣ ነጋዳይ እንኮላይ ካብ መገሻ ዝመጸ ከይፈለየ፣ ንኩሉ ብልማማዮ ነይሩ። እቲ ምኽንያት “ኣስመራ መሕብሊ በጋሚንዶታት፣ ጫካ ኮይና ኣላ” ንዝብል መግለጺ ውልቀ መላኪ ኢሳይያስ ስዒቡ ዝመጸ መደብዮ ነይሩ።

ስለዝኾነ ከኣ ብመገሻ እንዳ ሓፍተይ ሓዲረ ኣብ ዝነበርኩልኩ እዋን፣ ከባቢ ፍርቂ ለይቲ ሓይልታት ጸጥታ ስርዓት ህግደፍ ካንሸሎ ብምኽሕካሕ ኣሰናቢዶምና ኩላትና ተሰእና። ደቂ ሓፍተይ ንኣሸቱ ስለዝነበሩ ንዕኡም ሰጊሮም ናብ መደቀሲይ ብምእታው ክትሰእ ኣዘዙኒ። እንታዎት ምዃኖም ምስ ሓተትና፣ መልሲ ክንረክብ ኣይከኣልናን። መንቐሳቐሲ እንዳራኣኹ ብዕረፍቲ ከም ዝመጸኣኹን ዕረፍተይ ከም ዘይወዳኣኹን ክማኅት እንተፈተንኩኳ ዝሰምዓኒ ኣይረኽብኩን። ብኣንጻር “ደሊናካ ስለ ዘለና ተበገስ፡ ጉዳይ መንቀሳቐሲኻ ኣብኡ ክጸረዮ” ብምባል ምስቲ ተኸዲነዮ ዝነበርኩ ናይ ለይቲ ክዳነይ እንዳሃለኹ ካብ ገዛ ጎቲቶም ኣውጺኦምኒ። ካብ ካንሸሎ ምስ ወጸእና ማጅሩስ ዝዓይነታ ዓባይ መኪና ብዙሓት መንእሰያት ተጸዒና፣ ብረት ብዝወደሩ ወተሃደራት ተዓጂባ ጸንሓትኒ። እቲ ኣብ ደገ ዝጸንሓኒ ምርኣት ስነ-ኣእሙራዊ ሽበራዊ ዝፈጥረልካ። መሬት ብድሓት፣ ሃገር ኣማን ኣሎ ኢልና ኣብ ዝደቐስናሉ ህሞት፣ ጸላም ተኸዲናም ክሃዱና ዝመጹ ወተሃደራትን ሓይሊ ዝተሓወሶ ምጉጣጦምን ዘሻቕልዮ ነይሩ። እቲ ሽቡ ዝነበረ መንፈስ ናይቶም ወተሃደራት፣ ካብ ገዛናን ካብ ዓራትናን ዝገፈፉና ዘይኮነስ ልክዕ ኣብ ዓውደ-ኩናት ዝማረኹና ወተሃደር-ጸላኢ ብዘምስል ኣገባብዮም ዝርእዩና ኔሮም። ንዓይ ናብታ ማሕበር ሊሎ ትራንስፖርት ኣርማ ዝተጠቐዓ መኪና ጸዒናም ጉዕዞ ጀመርና። ጉዕዞና ጸላም ተጎልቢቡ ንብሎኮ ኣስመራ ከረን ብምሕላፍ ናብ ዓዲ-አበይቶ ኣቕንዖ። ኣብ ዓዲ ኣበይቶ ኣብ ዝርከብ ንመኻዚኖ ዝተሰርሐ ገፊሕ ካንሸሎ ዘለዎ ቦታ ምስ በጸሕና፣ ወዮ መኪና ደው በለት። ዝርይኡ ብወተሃደራት ዝተኸበ፣ ዶሽካታትን ብሬንን ብዝጸገና ዱሩዓት መካይን ዝሕሎ፣ ብዙሓት መንእሰያት ዘዕለቕለቕ ገፊሕ መካዚኖ ምዃኑ ምስ ረኣና፣ ንግዚኡ ኣብ መዕለቢና ከም ዝበጸሕና ተረዲኡና።

ኣብኡ ምስ በጸሓና ጉዳይና ዝሓትት ኣካል ኣይረኽብናን። እንተተንቐሳቐስካ “ኮፍበል!” ዝብል ቀጢን ወተሃደራዊ ትእዛዝ ዘሰነዮ ኣባትር ስላዕ ዝቋንቁኦም ወተሃደራት ክሰሓሉና ጀመሩ። እንታዩ ገበንና? ፍርድና ከ ክሳብ መዓስዮ? ንፈልወ የብልናን። ከም ኣቕሓ ኣብ ዘቐመጥና ኮይና ቀባሕ-ባሕ ክንብል ጀሚርና። መዓልቲ ከይዱ፣ ብካልእ መዓልቲ ተተኪሑ። ዝሰምዓናን “ኣብዮት” ኢልና እንጠርዓሉን ኣካል የሎን። ልዕሊ ኩሉ ከኣ ነቶም ኣብቲ ካንሸሎ ጅሆ ዝተታሓዝና ግዳያት ዝኸውን፣ ማሕበራዊ ኣገልግሎታት ይኹን ቀረብ ዝተዳለወ ኣይነበረን። ካልእስ ይተረፍ። እቲ ኣብኡ ነበረ መኻዚኖታት ንኩላትና ዘዕቕል ኣይኮነን። ዳርጋ ኩሎም ግዳያት ካብ ገዝኦም ክወጹ ከለው ብሃንደበት ተገሪዞም ዝመጹበር ዝተዳለውሉ ብዘይምዃኖም ድማ፣ ገለን ብክዳን ለይቲ፣ ብካናቲራን ቁምጣ-ስረን ዝመጽዮ። ንቁሪ ዝኸውን ቅያር ክዳውንቲ ይኹን ለይቲ እንኸደኖ ኮበርታን መንጸፍን ኣይተማላእናን። ኣብ ልዕሊ ዚ እቲ እዋን ኣብ ወርሒ ጥቅምቲ ብምንባሩ እቲ ዝወርድ ዝነበረ ኣሳሊታ ቁሪ መዳርግቲ ኣይነበረን። ከም ኣብ ትሕቲ ቀይዲ ዘለና መጠን ንዓና ዝተዳለወ መግቢ ስለዘይነበረ፣ ድራር፣ ምሳሕን ቁርስን ዝሕሰብ ኣይኮነን። እታ እንኮ ንጥምየት እትዕንገለላ ኣማራጺት “ኣብ-ወለድ” ዝበሃል ብሽኮቲ ካብቶም ሞርድያታት ብምዕዳግ ኣቢልካ ዝርከብ ዝነበረዮ። ንሱውን፣ ከምቲ “ኣብ ዘመነ ውራውራ ነፍስኻ ኣይተዕብራ ዝበሃል” ገሊኦም ሓሳረ-መከራ ክጸግቡ ከለዉ ንገሊኦም ድማ ሽሻዮም ዝሃጥረሉ፣ መፍቶ ንሓላሉ ወተሃደራት ስርዓት ህግደፍ ኮይንና፣ ኣብ ንቡር እዋን ብ5.00 ናቕፋ ዝሸየጥ ዝነበረ ብ50.00 ናቕፋ እናገዛእና ክንዕንገል ዝተገደድናሉ እዋንዮ ነይሩ። እዚ ዕድላትዚ ንገዛእ-ርእሱ ኩሉ ይረኽቦ ነዩ ማለት ኣይኮነን። ገሊኡ ሰኣን ኣብ ጅቡኡ ገንዘብ ዘይምሓዙ፣ ገሊኡ ድማ ነቲ ዕድላት ሰኣን ምፍላጡ ብዙሓት ካብቶም ግዳያት፣ ኣብ ሕማቕ ኩነታት ወዲቆም ኔሮምዮም። ልዕሊ ኩሉ ከኣ፣ እቲ ሕሰም ኣብ ዕሩቕ ዝባንና ብጡሙይ ከብድና ምስቲ ኣብ ዝባንና ዝጽሒ ዝነበረ ኣስሓይታ ቁሪ ተተደማሚሩ ኣዝዩ ሕማቕ ኩነታትዮ ነይሩ። በዚ መለሳ ዘይብሉ ጨካን ኣተሓሕዞዚ ክልተ ለይትን መዓልትን ከም ሕሱም ተቐጸዕና። ኣብታ ናብ ሳልሳይ መዓልቲ እተወግሕ ለይቲ ግን ሓድሽ ኩነት ተፈጠረ።

እታ ለይቲ እቲኡ፣ ኣብ ልዕሊቲ ዕሩቕ ዝባንና፣ ጥሙይ ከብድናንን ኣብ ስነ-ኣእሙሮና ተፈጠሩ ዘሎ ሻቕሎትን ኣስሓይታ ቁሪ ዘራይ ህግደፋውያን ክሳብ ዝመስል፣ ኣብ ውሽጢ ዓጽምና ኣትዩ ብሓለንጊ ኩርማጃ ክሕንዝፈና ስኒ-ኣጽፋሩ ኣብሊሑ ዝመጸ ክሳብ ዝመስል፣ ስቓይና ኣመና ኣሕሲሙዎ። ብዓቕሊ-ጽበት ሓዊ ብምእንድ ክንሰሕን ጀመርና። ግን ከኣ የዕጫው ብቀረባ ክንረክብ ስለ ዘይንኸእል እተን ትንፋስ መለሰናልና ዝነበራ መጋርያታት ዝሕል-ሕል ክብላ ጀመራ። ሽቡ ኣብቲ ካንሸሎ ዝነበረን ፎቆዱኡ ወዲቂ ፋሕ ንዝበለ ውዳእ-ውዳቕ ጎማ መኪና ኣብቲ ዝቕህም

ዝነበረ መጋርያታትና ክንኣትዎ ጀመርና። ብርግጽ ዝሓሸ ኣማራጺዮ ነይሩ። ግን ከኣ ተጻይ ሓዘልና መጽ። እቶም ኣብ ሓለዎ ዝነበሩ ወተሃደራት፡ “ግደፉ” እናበሉ ብብትሪ ከሰሓሉና ጀመሩ። ሹዑ ኣብቲ ተሾርመዮ፤ ተሰፋ ቆሪጹ፤ ምፍጣሩ ዘማርር ዝነበረ እሱር ሓድሽ ቁጠዐ ተላዕለ። “ተሾርሚኻ ሞት ኣሳፊሕካ ሞት” ዝብል ሓርበኛዊ መንፈስ ካብ ውሽጢ ነቲ፡ ነቶም ብረት ዝግጠቹ ወተሃደራት ክገታተርዎ ጀመረ። እቲ ናዕቢ ኣብ ሓጺር እዋን ልዕሊቲ ዝኣጎድናዮ መጋርያታት ኮይኑ። ኣብ ልዕሊኦም ብዝተፈጸመ ጨካን ኢ-ሰብኣዊ ተግባር ክሳይም ደፊኦም ዝነበሩ ግን ከኣ ትዕግስቶም ምስ ተጸንቀቐ ከም ሓፊጽታ ሓዊ ዘቃጽል ቁጠዐን ነድርን ዝተፍኡ ንጹሃት ግዳያትን ንቶታሊታርያዊ ስርዓት ኢሳይያስ ሕልንኦም ሸይጦም ኣብ ልዕሊ ህዝቦም ግፍዕታት ዝፍጽሙ፡ ልጓም ንምፍታሕን ቃታ-ብረት ንምስሓብ “ቶኩስ” እትብል መምርሒ ጎይታታቶም ጥራይ ትኣክሎም ዕሰባት ዘዝንብዎ ዓረር-ጥይትን ዝተወለዐ ግርጭት ነታ ምችውቲ ሓውሲ ገጠር ዝኾነት ዓዲ-ኣበይቶ ቀጠና-ኩናት ክሳብ ትመስል ገበርዋ።

እቲ ከም ግሉዝ-ዓቕሓ ጅሆ ተታሒዝናሉ ዝነበርና ገፊሕ ካንሸሎ ዘለዎ መኻዚኖ፡ ኣፍደገታቱን ቀጽሪ ካንሸልኡን ብተኣምራታዊ ሓይሊ ፈረሱ፡ ግዳያት ከም እግርም ናብቲ ሕሩስ መሬት ዓዲ-ኣበይቶ ገጸም ክሃድሙ ጀመሩ። እተን ኣብቲ ከባቢ ዓረደን ዝጸነሓ፡ ኣጋር ሓይልታት፡ ብሬንን ዶኽካን ዝጸዓና ዱሩዓት ኣብ ልዕሊቲ ዝኾነ ዕጥቂ ዘይብሉ፡ ካብ ቶኩሲ እናሃደመ ክወድቕ እንተዘይኮይኑ ክከላኸል ንዘይኸእል መንእሰይ ኣይሂ-ዝናብ ብዝመስል ብተመልከተለይ ቶኩሲ ከወድቕዎ ጀመሩ። ብዙሓት ከኣ ኣብቲ እኸለ እምበር ደም ሰብ ክነጥቡኳ ሃየንታ ዘለዎ ሕሩስ-መሬት ዓዲ-ኣበይቶ ክረግፉ ጀመሩ። ልዕሊ ዓሰረተ ሓሙሽተ ዝኾኑ መንእሰያት ምስ ረገፉ፡ ብቶኩሲን ከበባን እቲ ዝተረፈ ሓይሊ ኣብ ትሕቲ ቁጽጽርም የእተዉዎ። ብደም-ንጹሃት ዝተበከለ የእዳዉቶም ዕሰባት ወተሃደራት፡ ደም-ደም እናሸተቶም ኣብ ልዕሊቶም ውጻእ መዓት ዝኾንና ግዳያት ብባትርን ሰድፍ-ካሳሽንን ተሃናም ከውጽኡልና ጀመሩ።

እታ ለይቲቲኣ ኩሉን ኣብ ከባቢ ዓዲ-ኣበይቶ ዘለዎ ስድራ-ቤትን ካብ ንጉሕን ውላደን ዝተመንዘዓ ስድራታት ኣስመራን፡ ብኾፊን ሓዲረን። “ደቕና ተወዲኦም” እናበላ፡ ከከም እምነታቶም ክጽልዩን ክምህለሉን ሓደራ። መሬት ምስ ወገሑ፡ ኩሉ ሰብ ደሃይቲ ዝሓደረ ቶኩሲ ንምፍላጥ ናብ ብሎኮ ኣስመራ ከረን ገጹ ኣምረሐ። እንተኾነ ግን ስርዓት ህግደፍ ዝፈጸዎ ገበን ስለ ዝፈልጥ፡ ንዘርያ ዓዲ-ኣበይቶ ከርዲት ብምሓዝ፡ ካብ ኣስመራ ንከረን ወይ ብኣንጻሩ ዝኾነ ሰብ ከይንቀሳቕስ ብሎኮታት ዓጺዶም ዊዒሉ። ንህዝቢ ዓዲ-ኣበይቶ ከኣ ካብ ገዛውቶም ተወር-ኢሎም ከይወጹ ኣብ ክባ-የእቲዮ ከርዲንዎም ዊዒሉ። እቲ ምኽንያት ድማ ህዝቢ ንገበናት እቲ ስርዓት ከይርእን ተቃውሞ ከየስምዕን ንምቁጽጻር ዝዓለመዮ ነይሩ።

እዚ ድሕሪ ምግባርም ላዕለዎት ሓለፍቲ ስርዓት ህግደፍ ብኣካል ኣብቲ ቦታ ተረኺቦም ነቲ ኩነታት ብምዕዛብ፡ ሬሳታት ናይቶም ግዳያት ክለዓል ኣዚዞም። ነቲ ጅሆ ዝተተሓዘ ተረፍ-መዓት ከኣ ኣኺቦም፡ ብዝተፈጠረ ነገር ይቕሬታ ድሕሪ ምሕታት፡ ኩሉ እሱር ከከምቲ ዝሓዘ መረዳእታታት እናተመመየ ክፍለ ጌይሮም። ነቶም መንቀሳቕሲ ፍቓድ ዘለዎም እቲ ግፋ ዘይምልከቶም ብምፍላይ፡ ብዛዕባቲ ሃንደበት ዝተፈጠረ ጎንጽን ኣብ ልዕሊ ህይወት ዝሰዓበ ክሳራን ሓበሬታታት ከየልሑኽ ከቢድ መጠንቀቕታታት ብምሃብ ክፋነው ግበሩ። ኣነ ሓደ ካብቶም ብከቢድ መጠንቀቕታ ዝተፋነኹየ ነይራ፡ ምኽንያቱ ከኣ መንቀሳቕሲ ወረቐተይ ገና ዘይወደቐ ብምንባር።

እቲ ዝገርም ኣብቲ ቦታ ተረኺቦም ነቶም ግዳያት ንይምሰልይ ይቕሬታ ካብ ዝሃቡ ሰብ-ስልጣናት መንግስቲ ሓደ ዝነበረ፡ ዓሊ ዓብዱ ሓላፊ ሚኒስትሪ ዜና፡ ምስ ማዕከናት ዜና ብዛዕባዚ ተሓቲቲ ኣብ ዝሃበ ምላሽ፡ “ኣሉ ቀጣን” ክብልዮ መሪጹ። “ዋላ ሓደ ሰብ ኣይሞተን። እምበሺ ውሑዳት ብዝወልዕዎ ህውከት ካብ ኣባላት ሓላዎ እቲ መዓስከር ተጎዲኦም፡ ንሶምወን ካብ ክልተ ዝበዝሑ ኣይኮኑን.....” ክብልዮ ብብደዓ ክምልስ ተራእዮ። እቲ ጉዳይ ኣዝዩ ኣስካሓሒ ኢ-ሰብኣዊ ተግባር ብምኳኑን ኣብ ውሽጢ ጓን ህዝቢ ዝተፈጸመ ምስ ምኳኑን ተጎልቢቡ ዝተርፍ ኣይኮነን። እኳደኣ መመሊሱ ዝቐስቐሰ ድጉል-ሚስጢር ስለዝኾነ ሰብ ክሓተሉ፡ ኣብቲ ጉዳይ ኢድ ዘለዎም ኣካላት በዓል-መን ምኳኖምን ክሓትትን ሓበሬታት ክእክብን ብምጅማሩ፡ እናወዓለ እናሓደረ እቲ ጉዳይ ስግኣት ክፈጥር ጀሚሩ። ስለዚ ድማ ሓደውን ውልቀ-መላኪ ኢሳይያስ ብዛዕባዚ ተሓቲቲ “ኣነ ብዛዕባዚ ዝፈልጠ ነገር የሎን። ኣብቲ እዋንቲ ኣብ መገሻየ ነይረ” ክብልዮ መለሰዎ። እዚ መልሲዚ ከምቲ ኢሳይያስን ጉጅልኡን ዝሓስብዎ ካብ ተሓታትነት ዘድሕናም ክኸውን ኣይኸእልን። መንፈስ ናይቶም ብኣሊፍ ዝተቀዘፉ መንእሰያት፡ ብጭካነ ኣይሂ ጥይት ዝጠፈኡ ንጹሃት ዜጋታት፡ ርትዓዊ ፍርዲ ዝረኽቡሉ፡ ሓቕን ተሓታትነትን ዘውዲ ኣኸለል ዝደፍኡኣ ኤርትራ ክሳብ ትረጋገጽ መዛግቦም ገንጺሎም ይጠርዑ ምህላዎም፡ ነቶም የእዳዎም ብደም-ንጹሃት ዝተጸየቹ ገበኛታት በዚ ኣጋጣሚ ከዝኻኸሮም እፊቱ። ብርግጽ እቲ ርትዓዊ ዳኝነት ጉዳይ ግዜ እንተዘይኮይኑ ኩሉ ብታሪኽን ሕግን ዝዳነሉ እዋን ምምጽኡ ዘይተርፍዮ።

ብድሆ፡ ስርዓት ህግደፍ ንምንታይዮ ንዝፍጠሩ ፍልልያት ይኹን ጎንጽታት ብሓይሊ ብረት ክፈትሖም ዝፍትን? ብዲሞክራሲያዊ መንገዲ ክፍትሑ ስለ ዘይኸእሉ ዲዮም?

ሃብቱም:- እዚ ብጣዕሚ መሰረታዊ ጉዳይዮ። እዚ ስርዓትዚ መቐጸልታ ህ/ግንባር፡ ድሕሪ ነጻነት ድማ ንነብሱ ህግደፍ ብዝብል ሓድሽ ስም ብምጥማቕ፡ ናብ ሙሉእ ገዛኢ ደርቢ ዝተሰጋገረ ስርዓትዮ። ጉዕዞ ታሪኹ ንድሕሪት ተመሊሰና ምስ ንምርምር፡ ካብ ሓደ ግርጭት ንካልእ ግርጭታት እናተሰጋገረ ዝመጸ፡ ኣብ ሙሉእ ዕድሜኡ ንዝፍጠሩ ካልኣዊ ፍልልያት ብዘተን ደሞክራሲያዊ መንገድን ኣማሓዲሩ ዘይፈልጥ፡ ብጸሊም ታሪኽ ዝግለጽ ገበናት ኣብ ልዕሊ ህዝብን ተጋደልትን እናፈጸመ፡ ፍጹም ጸረ-ደሞክራሲያዊ ባህርያት እናዕገኸኽ ንኡኡ ዝጸውር ባይታን መሳርሕን እናፈጠረ ዝመጸ ጉጅለዮ።

ብኣውሩኡ ኣብ ሜዳ-ኤርትራ ንብሓቲ ጥሙሓቱ ንምርዋይ፡ ንካልኣዊ ግርጭታት ብበረት ንምፍታሕ ዝተንቀሳቐሰን፡ “ሜዳ-ኤርትራ ካብ ሓደ ውድብ ንላዕሊ ክጸውር ኣይክእልንዮ” ንዝብል ኣድሓርሓሪ ኣተሓሳስብኡ ንምዕዋት ዝተራባረበ ውድብዮ። ስለዚ እዚ ውድብዚ ክብገስ ከሎ፡ ካብ ፍሉይ ፖለቲካዊ ራእይን ኣተሓሳስባን ዝብህርር፡ ንካልኣዊ ፍልልይ ብሓይሊ ብረት ክደቁስ እንበር ካልእ ኣማራጺ ዘይብሉ፡ ቅድሚ ምውላዱ ተወሊዱ ኣብ ፖለቲካዊ ኩነታት ኤርትራ ክዋሃእ ምስ ምጅማሩ፡ ኣትሒዞ ጸቢብ ጉጅላዊ ረብሓታቱን ልዕልነቱን ንምርግጽ ዝተመሰረተ፡ ብጸረ-ደሞክራሲያዊ ባህሪ ተመልሚሉ ዝገበለ ውድብ ምዃኑ ይፍለጥ። እዚ ብጸቢብ ረብሓታት ዝተኣሳሰረ ጉጅለዚ፡ ብመስርሕ ምስ ረብሓታት መላእ ህዝቢ ኤርትራ ክራጸም ባህርያዊዮ። ምክንያቱ ከኣ ንረብሓታት መላእ ህዝቢ ኤርትራ ብምጽራር ጥራይዮ ጉጅላዊ ረብሕኡን ህላዊኡን ከውሕስ ዝክእል። ስለዚ ህላወን ቀጻልነትዚ ጉጅለዚ፡ ንጉጅላዊ ረብሓታት ማእከሉ ክሳብ ዝገበረ ግርጭታት ዝሓቆፈዮ። ንዝፍጠሩ ፖለቲካዊ ፍልልያትን ግርጭታትን መልክዮም ወይ ትሕዝቶኦም ብዘየገድስ፡ ዓሚቕን መሰረታውን ጠለባት ይህልዎዮ የብሎምን ብዘይፈለ፡ ጸረ ረብሓ እዚ ጉጅለ ክሳብ ዝኾኑ ክድቆሶ ግድነት ይኸውን። እዚ ጉጅለዚ ተሞኩሮኡ ዘረጋግጽን ዓይነታዊ ኣማራጺ ኢሉ ዝርእዮን ኩሉ ነገር ብወተሃደራዊ ስጉምቲ ምፍታሕ ቀዳምነት ዝህብ ምዃኑዮ። ኣብ መንጎ ተሓኤን ህዝባዊ ሓይልታትን ዝነበረ ሕድሕድ ኩናት፣ ቅንጽላታት ምንቅስቃስ መንካዕ፣ የሚን፡ ተበግሶ ኣድማ ተጋደልቲ፣ ተረኽቦ ኣካለ-ስንኩላት ማይ-ሓባር፣ ግዳያት ዓዲ-ኣበይቶ፣ ኣብ ልዕሊ ጉጅለ 15፣ ተመሃሮ ዩኒቨርሲቲ ኣስመራ፣.....ወዘተ ዝተወሰደ ስጉምታት ውጽኢት መሰረታዊ ባህሪ ስርዓት ህግደፍ ምዃኖም የረጋግጹ።

ብርግጽ እዚ ወተሃደራዊ ስጉምቲዚ፡ ንህልው ሽግራትን ጠለባትን ንዝውክሉ ውልቀ-ሰባት፣ ኣካላት ወይውን ህዝቢ ብምብርኻኽን ምቕንጻልን ንኣካላዊ ህላውቶም ባእታታት ክኣልዮም ይክእል ይኸውንዮ። ነቲ መሰረታዊ ኣብ ባይታ ዘሎ ክውንነትን ወድዓዊ ጠለባትን ግን ክቅይሮ ኣይክእልንዮ። ስለዚ ከኣ ኣብ ኤርትራ ብህዝቢ ዝለዓሉ መሰረታዊ ሰብኣውን ደሞክራሲያውን መሰላት፣ ማሕበረ-ቁጠባዊ ሕቶታት፣ ብሄራዊ፣ ጾታዊ፣ ባህላውን ሃይማኖታውን ማዕርነታት.....ካብ ትማሊ-ሎሚ ብዓቕንን ዕምቆቶምን እናሰፍሑ ናይ ምኻዶም ምስጢር፡ ፍልልያት ንምፍታሕ ምምሕዳርን ወተሃደራውን ስጉምቲ ምውሳድ፡ መማረጺ ድኽማት ምዃኑ ዘርኢዮ። ትማሊኻ ካብ መንጎዞም ሕቶታትዚኦቶም ንሓዲኦም ዘልዓሉ ክፍልታት ሕ/ሰብ ኤርትራ ብወተሃደራዊ ሓይሊ ተጨፍሊቆም ኢዮም፡ ሕቶኦም ግን ካልኣት ሲዒባዮ፡ ኣብ ኤርትራ ካብ ትማሊ ሎሚ ዝደመቐ ሕቶ ኮይኑ ተሽሊዑ ደኣምበር ኣይቃሃመን። ስለዚ እዚ ተሞኩሮዚ፡ ስርዓት ህግደፍ ንፍልልያት ኣብ ምፍታሕ ዝክተሎ ኣንፈት ግጉይ ምዃኑ ጥራይ ዘይኮነስ፡ ብቀሊሉ ዝብህርር፣ ንፍልልያት ዘይጸውር ኣብ ምምሕዳሩ ከኣ ድኻን ድኽምን ተሞኩሮ ዘለዎ ምዃኑዮ። እዚ ባህሪዚ ብመስርሕ ጉድጓድ መቃብር ስርዓት ህግደፍ ብምኩዓት ኣብ ደንደስ ሓመድ-ድበ ኣብጸሕዎሎ። ዝረገጸ መሬት ኤርትራ ኩላ እናሃመመት ክትውሕጦ ተቓሪባላ።

ብድህረ:- ከምቲ ኣብ መግለጺካ ዝሓበርካዮ እዚ ንጉጅለዚ ንረብሕኡ ዘቀድምዮ። ኣብ ከምዚ ዓይነት ስርዓት ከኣ ብልሽውናን ኣድልዎን ክረኣ ባህርያዊዮ። በዚ መዳይዚ ዝግለጽ ጭቡጥ መረዳእታታት ምሃብካናዮ? ምናልባት ኣብዚ ቅንያትዚ ምስ መሬት ብዝተተሓሓዘ ዝወጸ መግለጺ ሚንስትሪ ዜና ኣሎ። እዚ መግለጺዚ ጥርዚ ንዝሓለፎ መረረን ስምዕታታትን ህዝቢ ንምትህድዳእ ተባሂሉ ከም ዝወጸ፡ ብዙሓት ዝሰማምዑሉ ነጥቢዮ። ንስኻ ምስዚ ርእይቶዚ ትሰማማዕ ዲኻ? ካብ ተሞኩሮኻ ምስ ኣጠቓቕማ መሬትን ኣብ ህዝቢ ዝፈጠሮ መረረን ብምዝመድ ከም መግለጺ ብልሽውና እቲ ስርዓት እትብሎ ነገር ኣሎዮ?

ሃብቱም:- ብርግጽ ኣሎ። ሓደ እዚ ብልሽውና ዝበሃል ነገር ምስ ውልደት ህዝባዊ ግንባር ዝዳረግ ዕድመ ዘለዎ ኣብ ሜዳ እናሃለወ ዝሳዕረረ መለለዩ ሕላጎቱዮ። እዚ ክብል እንክለኽ ንህ/ግንባር ብላዕላዊ ሽፋኑ ዝፈልጡዎ፡ ሓያል ተቓውሞ ክልዕሉ ምዃኖም እፈልጥዮ። ምክንያቱ “ተጋዳላይ ህግ ቀዳድያ ጅቡኡ” ዝብል ፕሮፓጋንዳ ኣብ ስነ-ኣእምሮ ኩላትና ስለዝተወቐረ። ብመሰረቱ ግን እዚ ነቲ ታሕታዊ ጽፍሒ ዝምልከትምበር፡ ገዛኢ መለለዩ እቲ ውድብ ኮይኑ ኣይፈልጥንዮ። ኣብ ዝተፈላለዩ ቦታታት ሓለፍቲ ጥራይ ዝሳተፍዎም ዝነበሩ መድረኻት ተሃድሶ፡ ከም ኣብነት ምውሳድ ይክእል። ኣብ ሓራ መሬት ምህላም ክሳብ ዝርስዑ፡ ዝዕንድሩሉ እዋን ነይሩዮ። ክሳብ ምስ ባህልን ስነ-ምግባርን ሕ/ሰብና ዘይሳነዩ ነውርታት ዝፍጸሙሉ ኢጋጣሚታት ምንባሩውን ይከክር። ንባዕሉ ውልቀ መላኪ ኢሳይያስ ኣብ

ሃገራት ኤስያ ዕደት አብ ዝገብረሉ ዝነበረ እዋን፡ ክሳብ ክንደይ ዝኣክል ገንዘብ “ንዝሙት” የጥፍእ ምንባሩ፡ አብዚ ቀረባ እዋናት ብሚዲያ ዝተገለጸሉ ኣጋጣሚታት ነይሩ። ኤርሚያስ ደበሳይ /ፓፓዮ/ ዝተኣበረሉ ምኽንያት ምስዚ ብዝተኣሳሰረ ሚስጢራት ንምቕባር ዝዓለመ ምዃኑ ውን ይፍለጥ። ኤርሚያስ ደበሳይ ምስ ገንዘብ ውድብ ብዝተሓሓዘ ኣጠቓቕምኡ ብዝምልከት ብዙሓት ሚስጢራት ስለዝፈልጥዮ ዕድመ ይፍታሕ ክእስር ተፈሪዱ። ስለዚ እዚ ውድብዚ ድሕሪ ነጻነት አብ ከተማታት ኤርትራ ምስ ኣተወ ብዘይፈልጦ ባህልን ልምድን ከም ሕማም ተላገብ ብብልሽውና ዝተበከለ ጌርካ ምርኣይ መሰረታዊ ጌጋዮ። ካልኣይ ከምቲ ውልቀ-መላኪ ኢሳይያስ አብ ገለ እዋናት ንመተግበሪ ውዲታቱ ክጥዕሞ ኢሉ ዝገብሮ “ታፔላ ብልሽውና” ብምጥቓዕ ንውሱናት ኣካላት ረቂቑ ካብቲ ጉንዲ ብምፍላይ “እከለ ብብልሽውና ዝተቆማጠዮ” ብምባል ዝግለጽ ኣይኮነን። ብፍጹም ምስዚ ከምዚ ዓይነት ርእይቶ ዘለዎም ሰባት ኣይሰማማዕንዮ። እቲ ውድብን መንግስትን ካብ ሰራውሮም ጀሚሮም በዚ ሕማምዚ ዝተለኸፉዮም።

ብርግጽ፡ ከምቲ አብ ሕቶኻ ዝገለጽካዮ፡ ሚኒስትሪ ዜና ብጉዳይ መሬት መግለጺ ኣውጺኡዮ። ንምንታይ ዝብል ግን ከረኣ ዘለዎዮ። አብ ኤርትራ መሬት ምዝማትን ምሻጥን ሎሚ ዝጀመረ ተርእዮ ኣይኮነን። ብሸልውና ንኲሎም ጽላታት ሃገር በኪሉ፡ ከም ሕማም ጋንግሪን ንሃገራዊ ቁጠባና እናመሸመሾም፡ ንሃገራውያን ርእሰ-ማል ካብ ጸወታ ወጸኢ ብምግባር ተስፋ ህዝብን ሃገርን ዝቐበረ ሎሚ ኣይኮነን። ሕዱር ሕማም እቲ ስርዓትዮ። ሚኒስትሪ ዜና ደኣ ሕጂ ዲዩ ካብ ድቃሱ ተበራቢሩ ዝብል ሕቶ ክለዓል ይከኣልዮ። ብመሰረቱ እዚ መግለጺ ናይ ሓደ ትካል ጌርካ ዝውሰድውን ክኸውን ኣይከእልን። ዕላምኡ አብ ውሽጢ ህዝቢ ንዝተላዕለ ሓያል ቁጠባ ንምዝሕሓል ዝዓለመ፡ ፖለቲካውን ጸጥታውን ምኽንያታት ዝደረኽሞዮ። ካብዚ ወጸኢ ካልእ ተልእኾ የብሉን። ገለ አብ ታርጌት ንዝእተወዎም ሰባት ክሰሓልዎም ይህቑኑ ከም ዘለዉ ምግማት ይኸእል። ነቶም ቀዳሞት ብብልሽውና ዝተመራሰሉ፤ ከብደም ዘዘቕበቡን አብ ቅድሚ ህዝቢ ዝልለዩን ኣካላቱ ግን ጽንጽያ ዓይኖም ዘንፍረሎም ኣይኮነን። ምኽንያቱ አብ ሃገርና ሳዕሪሩ ዘሎ ብልሽውና ሱራ እንተተመዘዙ፡ ኣብቲ ጫፍ ናይቲ ብልሒ ስርዓት ክበጽሑዮ። ተለኻኺምካ ምጥፋእ ከኣ ንረብሓቲ ስርዓት ኣይኮነን። ስርዓት ህግደፍን ኣርካናት ሰብ-ስልጣናቱን ኩሊትን ልብን ንጽሃት መንእሰያት ኤርትራ እናሸጡ፡ ውልቃዊ ርእሰ-ማሎም ዘካዕቡቱ ዘለዉ ቢጋሚንዶታትዮም። ካብዚ ዝዓቢ አብ ልዕሊ ህዝብን ሃገርን ዝፍጽም ገበን የሎን። እዚ ብልሽውናዮ ኢልካ ዝሕለፍውን ኣይኮነን። ታሪኻዊ ገበንዮ። አብ ከምዚ ዝወፈረ ስርዓትን መሓውራቱን “ብብልሽውና” ክዛረብ ምስማዕ አብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ ዘለዎ ንዕቀትን ብደዓን ዘርኢዮ። ስለዚ መግለጺ ሚኒስትሪ ዜና ጣጂ የብሉን። ነዚ ሓፊሻዊ ኩነታት እቲ ስርዓት ድሕሪ ምቕማጥ፡ ናብቲ ምስ መሬት ተተሓሓዘ ሕቶኻ ክምለስ።

ተወሊደ ዝዓበኸሉ አብ ከተማ ደቀ-ምሓረ ብምዃኑ ነቲ ጽቡቕ ገይረ ዝፈልጦን አብ ውሽጢቲ ህዝቢውን ከም ሓደ ዓቢ እዋናዊ ኣጀንዳ ኣዛራቢ ንዝነበረ ተሞኩሮይ ከካፍለኻ። ስቡሕ መሬት ደቀምሓረ፤ ምስቲ ምቹእ ኪሊማን ኣቀማምጣ መሬትን ተተሓሒዙ፡ ኲሎም አብ ታሪኽ ኤርትራ ዝተራኣዩ ባዕዳውያን ዝእቲ ዓይኖም ዘዕርፉላ ከተማያ። አብ እዋን ስርዓት ህግደፍውን እዛ ከተማዚአ ምስ ኣግሮ-ኢንዱስትሪን ሕርሻን ብዝተተሓሓዘ ኣቓልቦ ብዙሓት ምስሓባ ዝፍለጥዮ። ነዚ ዕቁር ጸጋታትን ሃብታም ተፈጥሮኣዊ ብልጫን ከተማ ደቀምሓረ አብ ረብሓ ህዝብን ሃገርን ንምውዓል ዝተዓደለ መራሒ ግን ኣይረኽበትን። ብህግደፍ ዝተሾሙ ምስሌነታት ኣሰርቶም ቀዳሞት ባዕዳውያን ዝእቲ ብምስዓብ፡ ክዘምቱዋዮም ተላዒሎም። ሓደ ካብዚኣቶም ወዲ ጉላይዮ።

ወዲ ጉላይ ማለት ሓደ እዋን ብስርዓት ህግደፍ ኣማሓዳሪ ከተማ ደቀ-ምሓረ ክኸውን ዝተሾመ ዑመር መሓመድ ጉላይ /ወዲ ጉላይ/ ብዝብል ሳን ዝፍለጥ ዝነበረ ሰብዮ። ወዲ-ጉላይ ከም ኣጠቓላሊ መለለዩ ባህርያት ላዕለዎት መራሕቲቲ ስርዓት ብብልሽውና ዝልለ፤ ብገንዘብ ህዝብን ሃገርን መንደዓት ዘውጽእ ጉሒላዮ። እዚ ሰብዚ ኣማሓዳሪ ከተማ ደቀ-ምሓረ አብ ዝነበረሉ እዋን ምስ ኣዛዚ ክፍለ ሰራዊት 29 ብሪጋደር ጀነራል ኢሳቕ /ርእሲ-ምራኽ/ ብዝፈጠርዎ “ህኸኸኢ-ክሓከኻ” ዝዓይነቱ ዝምድና፡ ንነባሪ ህዝቢ ደቀ-ምሓረ አብ ዝእ-መሬቱን ሞሶብ ሽሻያቱን ካልኣት ክቀራመቱሉ ከለዉ ናብ ወሰን-ተጓኒዩ ክዕዘብ ዝፈረደዮ ነይሩ። እዞም ክልተ ሰብ-ስልጣናት ስርዓት ህግደፍ፡ ስልጣኖም ተጠቐሞም ካብ ህዝቢ ዝመንዘዕዎ መሬት ብምምሳሕ ወዲ ጉላይ አብ ጊንዳዕ መንበሪ ገዝኡ ክሰርሕ ከሎ፡ ርእሲ ምራኽ ካብ ዝእዝዛ ክፍለ-ሰራዊት 29 ኣንቲ ብርጌድ ብምምዳብ ብስም “ወፍሪ ዋርሳይ ይከኣሎ” ወፍሪ ባርነት ብነጻ-ጉልበቶም ክኸድሙሉ ገይሩዮ። ብዋጋ ረሃጽን ጉልበት መንእሰያት ኤርትራን ልዕሊ ብልሽውና ብዝግለጽ ፖለቲካዊ ዝሙት ብምፍጸም ብ/ጀነራል ኢሳቕ /ርእሲ-ምራኽ/ ኢደ-በይዛ ኮይኑዎዮ። ብተመሳሳሊ “በላዒት ከብዲ” ዝኾነቶ ወዲ-ጉላይ ርእሲ-ምራኽ አብ ዱባርዋ መንበሪ ዝኣ ክሰርሕ ከሎ፡ ኣገልግሎት መንዓዝያ ዝህባ ዝነበራ መኻይን ብስም ምምሕዳር ከተማ ደቀ-ምሓረ ዝፍለጣ እየን ነይረን። መዓስ እዚ ጥራይ፡ ንህዝቢ ደቀምሓረ ብመቁነን ዝዕደሎ ዝነበረ ነዳዲ፡ ዝኣ ርእሲ-ምራኽ ንምስራሕ ዝወፈራ መካይን ምምሕዳር ደቀ-ምሓረ ይጥቀመሉ ነይሩ።

ወዲ-ጉላይ ካብ ህዝቢ ደቀ-ምሓረ ንዝመንዘዞ መሬት፤ ብዋጋ ነጻ-ጉልበት መንእሰያት ኤርትራ ዝሃነጸ ሺላ ዝኣ ምስ ብሪጋደር ጀነራል ኢሳቕ /ርእሲ-ምራኽ/ ዝፈጠሮ ምስጡር ብብልሽውና ዝተቆማጠዐ ዝምድና፤....ጨው-ጨው

ጢዲምዎ፡ ሓታቲ ከም ዘይብሉ ምስ ኣረጋገጸ፡ ብድሕሪኡ ኣጀኻ ዝብልዎ ኣያታት ምሓዙ ርግጽኛ ምስኮነ፡ ኣብ ዝባን ህዝቢ ደቀ-ምሓረ ተሰቓሊ፡ ከም ቁርዲድ ክመጽዮም፣ ስቃዮምን ሓሳራ-ምክረኦምን ንሰማይ ክሳብ ክዓርግ ገበረ። ንስቡሕ መሬት ደቀ-ምሓረ ብስም ኢንቨስተራት ንሰብ-ቃል-ኪዳኑ ብዝተመነሎም ዋጋ ክሸጡሎም ጀመረ። ንህዝብታት ደቀ-ምሓረን ከባቢታት ዓድን ካብ መሬቶም እናፈናቐሉ፡ ገንዘብ ንዝምጥዉሉ ሰብ-ውልቀ ሃብቲ ብሸፋን ኣብ ጀራዲን፣ ምርባሕ ከብትን እስታላታት ጸባን ዝወፈሩ ርእሱ-ማላውያን እናበለ ከማስሐም ጀመረ። ካብ መረብ-ቤቱ ዝተመዛበለ፡ ነቲ ኣብ ልዕሊኡ ዝፍጸም ገበናት ዝርእን ወሰን ኮይኑ ዝዕዘብን ዝነበረ ህዝቢ፡ መረረታቱ እናሓየለ ምስ መጽ፡ “መንግስቲ ንሰብ-ሃብቲ ንምትብባዕ ብዝሃበ ቆላሕታ መሰረትዮ መሬት ዝዕደል ዘሎ” ዝብል ዕባራ ምኽንያት ኣፎም ክሕዙ ገይሩ። “ኣብ ዘይሰምዓኻ ደብረ...” ከምዝበሃል ህዝቢ ደቀ-ምሓረ፡ በቶም ንሓላሉ ዝተዋህበ መልሲ ዋላኳ እንተዘይዓገበ ኢዱን-እግሩን ኣጣሚሩ፡ ንውሽጢ ብዝዞሩቑ ስቓይን ቃንዛን ክነብዕ ካብ ምዃን ወጸኢ ካልእ ኣማራጺ ኣይረኸበን።

እዚ ኣብ ልዕሊ እንግድዓ ህዝቢ ደቀ-ምሓረ ከም ቁርዲድ ዝመበቐ ምስሌን ብልሽውና ወዲ ጉላይ ብዝመሰሰ መንገዲ ተመራራሕም ካብ ነኣሽቱ ክሳብ ዓበይቲ ኣዛብእ ሰብ-ስልጣናትን መኮንናትን እቲ ስርዓት፡ ንከተማ ደቀ-ምሓረ ክወርዋ ጀመሩ። ገሊኦም ብቀጥታ ብስሞም ክዋስኡ ከለዉ ገሊኦም ከኣ ብወኪላቶም ኣቢሎም ኣብቲ ዝተመሰሰ ጸወታ ብልሽውና ክዋስኡ ጀመሩ። ነታ ከተማ ድማ ካብ ከተማ ኣስመራ ቀጺላ ዓውዲ ጉጅላዊ ቁርቁስ ገበርዋ። ካብ መንጎኦም ዓበይቲ ኣዛብእ ሜ/ጀነራል ፊሊጶስ ወልደዮሃንስ ብመንገዲ ፍቕረ ሜ/ጀነራል ገረዝጊሄር ዓንደማርያም /ውጪ/ ከኣ ብመንገዲ ሳምሶም /ሲቪል ጀነራል/ ዘካይድዎ ዝነበሩ ቁርቁስ ምግባት ቁጠባዊ ረብሓታት ብቅድመ-ግንባር ዝርጽሖኹ። እዚ ቁርቁስ ክልተ ሓራምዝዚ ፍጻሚኡ፡ ክሳብ ደም-ምፍሳስ ዝበጸሐዮ። ይዋእ! ግዳይ ናይዚ ቁርቁስዚ ዝኾነን ኣብ ቅድመ-ግንባር ዝተሰለፉን መሳኪን ብኣሊፍ ጠፊኦም። ፍቕረ ኣብ ውሽጢ ቤት ማእሰርቲ ተሰሚሙ ክመውት ከሎ፡ ሳምሶም ድማ ክሳብ ብሂሊኮፕተር ተሃዲኑ ኣብ ሳጣሕ ጎልጎል “ክሃድም ተረኺቡ” ብዝብል ጉልባብ ተረኺቡ። እዚ ጉዳይዚ ምስጢር ኣደባባይ ኮይኑ፡ ሰብ ክዛረበሉ ምስ ጀመረ ንይምሰል ሓደ ድራማዊ ተዋስኦ ክስራሕ ጀሚሩ። ውልቀ-መላኪ ኢሳይያስ ንኮረኔል ስምኦን ገ/ድንግል ነቲ ጉዳይ ክከታተሎ መምርሒ ሂቡ፡ ናብ መገሸኡ ኣንቀደ። ኮረኔል ስምኦን ገ/ድንግል ኣሰር እቲ ርጋጽ እናሓዘ፡ ናብ ቆፎቲ ብብልሽውና ዝተቆማጠዐ ኣካል እናተቃረበ ምስ መጽ፡ ኣፈመዝቲ ተናሓናሒ ጉጅለ ኣብ ልዕሊኡ ከነጸጸር ጀመረ። በዚ ከኣ ኮረኔል ስምኦን ገ/ድንግል መን ሃራሚኡ ብዘይፍለጥ ኣድራጋ ቶኹሲ ብከበድ ቆሲሉ ካብ ሞት ደሓነ። ነዚ ደም-ምፍሳስዚ ዝወለደ ናይ ክልቲኦም ሓራምዝ ጀነራላት ህግደፍ ባእሲ፡ ኣብ ውሻጠቲ ስርዓት ምእታዉ ምስ ተፈለጠ ከኣ ንናይ ክልቲኦም ወሰንቲ ኣርካናት ናይቲ ስርዓት ድሕነትን ሚስጢራውነትን ክበሃል እቲ መስርሕ ብዕበጡ-ዕበጡ ተደጉሉ ተሓለፈ። እቲ ደም ዝተጸየቐ ፋይሎም፣ ብብልሽውና ዝተመራሰሐ ታሪኽም፣ ካብ ህዝቢ ዝመንዘዕ ሃብትን ንብረትን፣ ከምኡውን መሬት ደቀ-ምሓረ ንግዜን ታሪኽን ተወንዚፋሎ።

እቲ ዝገርም ነቶም ዓበይቲ ሓራምዝ ብብረት ዝተሃዳደኑ ዝነበሩ ጀነራላት ጽንጽዮ-ዓይኖም ክትንክፍ ዘይደፈረ ስርዓት ኢሳይያስ፡ ነቶም ዓሳከሮም ዝኾኑ ወዲ-ጉላይን ርእሲ-ምራሽን ኣብ ቅድሚ ህዝቢ ንዝነበሮም ዝተዓየን ምስሊ ተጠቒሙ መካካሊኪ ክገብሮም ፈተነ። ርእሲ-ምራሽ ኣብ ትሕቲ ማእሰርቲ ክውዕል ከሎ፡ ወዲ-ጉላይ ካብ መዝነቱ ደስኪሉ ሓላው-ስጡሕ ኮይኑ። እቲ እሙን መጋበርያ ሜ/ጀነራል ፊሊጶስ ኮይኑ ብመርዚ ተሰሙሙ ኣብ ትሕቲ ቤት ማእሰርቲ ከሎ በጃ-ፊሊጶስ ሱባኤ ዝኾነ ፍቕረ ድማ፡ ኣብ መቓብር ሓርበኛታት ተቐብረ። ብባህልና “ምውት ኣይክሰስዮ” ንዝብል ጸኒሓዊ ልምዲ ምሕደግ-ኣቢሉ፡ ፍቕረ ምስቲ ዝዋሳኡ ዝነበረ ህዝብን ሃገርን ዘልምስ፣ ዓቕምታቶም ዘምክን፣ ንህዝቢ ደም-ዘንበዐ ብልሽውናን ሳዕቤናቱን ብምዝማድ፡ ኣብ መቓብር ሓርበኛታት ክቅበር ይግብኦ? ኣይግብኦን? ነይሩ ንዝብል ከከም ተረድኦታትና ክንመዝን ብምግዳፍ፡ ሓደ ሓቂ ከቐምጥ ክፍትንዮ። ፍቕረ ኣይኮነንዶ ከምሓርበኛ ክሕሰብ፡ ንኣንቲ መዓልቲውን ትኹን ኣብ መስርዕ ነጸነታዊ ተጋድሎ ህዝቢ ኤርትራ ወይውን ኣብ ሃገራዊ ኣገልግሎት ተሰለፋ፡ ብስም ኤርትራ ሃገራዊ ግቡኡ ፈጸሙ ኣይፈልጥንዮ። ፍቕረ መቓብር ሓርበኛታት ዝተቐብረሉ ምኽንያት እምበኣር፡ ንሜ/ጀነራል ፊሊጶስ ብዘበርከቶ ዕስክርና ጥራይዮ።

ምስዚ ብልሽውናን ኣድልዎን ስርዓት ህግደፍ ተተሓሓዙ፡ ተሞክሮይ ንድሕሪት ተመለሰ ክርኢ ከለኹ፡ ንሓደ ብቆልዓይ ከለኹ ዝሰምየ ዝነበርኩ ጽውጽዋይዮ የዘኻኸረኒ። “ክሰርቁ ዝተሰማምዑ ንሓላሉ፡ ክማቐሉ ይባእሱ” ዝብልዮ። ህግደፍውን ናይዚ ጽውጽዋይ ዝመስል ግን ከኣ ኣብ ኤርትራዊ ክውንነት ንህያው ገጸ-ባህሪ ናይቲ ጽውጽዋይ ዝውክል ስርዓትዮ።

ብድሆ፡- ስርዓት ህግደፍ ብተደጋጋሚ ብዝተፈላለዩ ወገናት ዝሕመየሉ ምስ ዘይሕጋዊ ወፍርታትን ኮትሮባንዳዊ ስርሓትንዮ። እዚ ተግባራዚ ክሳብ ስግራዶብ ዝመጣጠር፡ መልክዕ ወፍርታቱ ድማ ብዝተፈላለዩ መንገድታት ዝግለጽዮ። ኣጽዋር ኩናት ብውሳኔታት ውድብ ሕቡራት ሃገራት ኣብ ዝተኣገደሉ ዞባ ምሻጥ፣ ቀርሰና ባሕሪ ብምውዳብ፡ ምዕጣቕን ተረባሒ ምዃንን፣ ኣብ ብርክት ዝበሉ ጎረብብቲ ሃገራት ዓበይቲ ርእሱ-ማላት ብምውፋር ካብ

ዘይሕጋዊ ንግዲ አታዊታት ምኽዕባት.....ወዘተ ዝኸይድ ክሳብ'ውን ኩሊትን ልብን ንምሻጥ ንመንእሰያት ኤርትራ አብ ምድረ-በዳታት ሲናይ ብምጭዋይ እዚ ስርዓት ምስ በዳዊንን ራሻይዳን ብምሽራኽ ክትአምኖም ዘሸግሩ ገበያት ከም ዝፍጽም ይግለጽዮ። ኣብዚ ጉዳይዚ ተረድኦኻን ዝሓለፍካዮም ተሞክሮታትን ብምዝማድ ገለ መወከሲ ጭብጥታት ይህልወካዶ?

ሃብቶም:- እዚ ጉዳይዚ ዓሚቕን ሰፊሕን ዝርዝራት ዝሓትትዮ። ብክንድኡ ከኣ ብኣዝዩ ሚስጢራዊ ኣገባብ ዝዕመም፡ ፍሉያት ነቲ ስርዓት ኣዝዮም ዝቀርብዎን ብረብሓ ዝተኣሳሰሩን ሰባት ዝወፍሩሉ ምስ ምዃኑ፡ ኣዝዩ ምስጢራዊዮ። ይኹን ደኣምበር ኣብ ውሽጥን ወጻኢን ኣብ ቅድሚ ህዝብን መሓውራትቲ ስርዓትን ዝፍጽም ምስ ምዃኑ ኣብቲ ምስጢራዊ ስራሕ ብቀጥታን ብተዘዋዋርን ኣብ ዝወሃቦ ከውሊ ሽፋን ብዙሓት ሰባት ክዋስኡሉ ይግበርዮ። ብመሰረቱውን ከምዚ ዓይነት ስራሕ ስርዓት ህግደፍ ንነጻ ጉልበት መንእሰያት “ወፍራ-ዋርሳይ ይከኣሎ” ብምምዝማዝ ዝለዓለ መኸሰባት ንምእካብ ብዝብል ዝተቻኸዩ ብምዃኑ፡ እቲ መዓላታቱ ኢኻ ብልክዕ ከይትርድኦ ትክእል እምበር፡ ኣብ ገለ ኣጋጣሚታትን ቀጥታዊ ተሳታፊይ እቲ ጉዳይ ትኾነሉ እዋን ኣሎ። ንኣብነት ብጀነራላት ኣብ ስራሕ ሕርሻዊ ንጥፊታት፣ ገዛውቲ ምስራሕ፣ ምጉዕዓዝ ንግዲዊ ኣቕሑ....ወዘተ ስርሓት መንግስቲ ብዝብል ሽፋን ሰራዊት ክዓምዩ ዝግበር። ኣብ ክሊዚ ኣነ ከም ውልቀይ ዝወግልኩሉ፣ ገለ ካብ ኣሃዱታትና ዝተሳተፍዎ ወይ'ውን ብሓበሬታ ደረጃ ዝፈልጦምን ፍጻሜታት ኣለዉ።

ንኣብነት ብቀጥታዊ ስግረ-ዶብ ኩናት ስርዓት ህግደፍ ዝተኻፈሎምን ብዓስቢ'ቲ ምእዙዝነቱ ዝወሃቦ ጉንዖን ንምርኣይ ዝኣክል፡ ኣብ መንጎ መንግስቲ ሱዳንን ብጀን ገረን ዝምራሕ ተቻዋሚ ሓይሊ ደቡብ ሱዳንን ኣብ ዝተኻየደ ደማዊ ኩናት ተሳትፎኡ እንታይ ይመስል ምርኣይ ይከኣልዮ። ከም ዝፍለጥ ዲክታቶርያዊ ስርዓት ህግደፍ ብ1996 ዓ.ም ጀሚሩ ብዕሊ ዝምድንኡ ምስ መንግስቲ ሱዳን ምስበተኹ፡ ብቀጥታ “ንእስላማዊ መንግስቲ ሱዳን ካብ ስልጣን ክንኣልዮ ኢና” ብዝብል ምስምስ ኣብ ጎሲ መስርዕ ሰራዊት ጆን-ገረን ተሰለፉ፡ ሰፍ ዘይብል ሰብኣውን ንዋታውን ክሳራታት ዘኸተለ ኩናት ኣብ ውሽጢ ልዕላዊ ግዝኣት ሱዳን ኣካይዱዮ። እዚ ብፍሽለት ዝተዛዘመ ይኹን ደኣምበር ተሳትፎ ስርዓት ህግደፍ ከዩቋረጸ ጸኒሑዮ። ኩናትን ግጭትን ኣብ ዘለዎ ዞባ፡ ስርዓት ህግደፍ ከም ስቡሕ ዓውዲ ማእቶቱ ስለ ዝርእዮ፡ ቀንዲ ኣቦ-ጓይላ ኮይኑ፡ ካብቲ ኩናት ብዋጋ ሓሳረ-መከራ ህዝብን ሃገርን ረብሓታቱ ዝምእርር ምዃኑ ግን ኣይተቀየረን።

እቲ ዝገርም እዚ ስርዓትዚ እሙን መሓዛ ዘይብል፡ ወትሩ ንጉጅላዊ ረብሓታቱ ዘቀድም ምዃኑዮ። ደማዊ ጎንጸ ሱዳን ብመንጎኛነት ኣህጉራዊ ማ/ሰብ፡ ብሰላማዊ መንገዲ ተዛዘመ፡ ህዝቢ ደቡብ ሱዳን ነጻ ሃገር ምስ ቆመ፡ እቶም ብመስርሕ ክርኣዩ ዝተወንዙሩ ኣጀንዳታት ንስርዓት ህግደፍ ጽቡቕ ኣጋጣሚ ኮይኑ ከባልሖም ተጓየዩ። በዞም ናይ መወዳእታ መጣልዒ ካርታታቱ ኣቢሉ ድማ፡ ምስ መንግስቲ ዑመር ኣል-በሽር ብምውጋን ኣንጻር ደቡብ ሱዳን ከተተ። ኣብዚ ኣጽዋር ኩናት ካብ ምሻጥ ጀሚሩ ክሳብ ብቀጥታ ኣብቲ ኩናት ዝሳተፉ ሓይልታት ምክልኻል ኤርትራ ብምሰላፍ፡ ነቲ ኩናት ብምስዋር ክጥቀሙሉ ምፍታኑ፡ ዋጋቲ ዓስቡ ከኣ ስርዓታይን ነዳድን ብምጉራት፡ ንሱዳን ዓውዲ-ግራቱ ጌይርዋዮ። ነዚ ስርሒትዚ ዝመርሕ ዝነበረ ከኣ ሚ/ጀነራል ተኸላይ /ማንጃሽ/ ኮይኑ ኣብ ተመሳሳሊ እዋን ነዚ ሕቡእ ኣጀንድኡ ንምዕዋት ሓላፊ ምክትታል ዶባት ኮይኑ ክሳብ ሱዳንን ደቡብ ሱዳን ጁባ ይንቀሳቅስ ነይሩ።

ካልእ ነዚ ኣብነትዚ ዝመሳሰል፡ ምስ ሓይልታት ሶማል ስርዓት ህግደፍ ዝነበሮ ዝምድናታትዮ። ንሓይልታት ሶማል ካብ ምምልማልን፣ ምስልጣንን ምዕጣቕን ክሳብ ሓቢርካ ስርሒታት ምፍጻምን ዝበጽሕ ዝምድናታት ምንባር ይፍለጥ። ሓይልታት ሶማል ዝግጠቐዎ ብረት ዳርጋ ኩሉ ክበሃል ይከኣል ኣብ ዕጥቂ ሓይልታት ምክልኻል ኤርትራዮ። ብ2006 ኩሉ ምስ ሓይልታት ምክልኻል ኤርትራ ዝነበረ ዕጥቂ ተሳሒቡ፡ ብሓደስቲ ተተከኣ። እቲ ዝተሳሕበ ዕጥቂ ብሬን ፒኬይ፣ ኤም 14 ሰናፕር፣ ሰደፍ ካሳሽን ሩሲን ሲኒን፣ ኣርፒጂ 2፣ ኣርፕጂ 7 ኩሉ ናብ ሓይልታት ሶማልን ተቻወምቲ ሓይልታት ኢትዮጵያን ተመቓሩሉዮ። ኣብዚ ክለዓል ዝክእል ነገር እንተሎ፡ ኤርትራ ነዚ ኣጽዋርዚ ንሓይልታት ሶማልን ኢትዮጵያን ከተዕጥቕ እንከላ፡ መተካእትኡ ዝኸውን ብተዛማዲ ዝበለጸ ኣጽዋር የእቲያ ኔይራ'ያ። እዚ እዋንዚ ልክዕ ውልቀ-መላኪ ኢሳይያስ ኣብ ኢራን ንዝካየዶ ዑደት ስዒቡ ዝተራእዩ ተርእዮ ምዃኑዮ። ዋላ'ኳ ነዚ ኩነትዚ መረጋገጺ ዝኸውን መወከሲ-ሰነድ ብዓቕመይ ክቕርብ እንተዘይከኣል፡ ግምታተይ ግን እቲ ሓደስቲ ኣጽዋራት ካብ ኢራን ዝተረኸቡ፡ ሞላ ናይቲ ስርዓት ህግደፍ ንሓይልታት ሶማል ዝገብሮ ምትሕግጋዝ ዝተኸፍሎ ዓስቢ ምዃኑ እቲ ንክኣምኖ ዝቐረበ ግምተይዮ።

ብጀካዚ ዝምድና ስርዓት ኢሳይያስን ሓይልታት ሶማልን ዘርኢ ካልእ ፍጻመ ንምክኻር ዝኣክል፡ ኤርትራውያን ወተሃደራትን ጋዜጠኛታትን ኣብ ዓውደ-ኩናት ምስ ሓይልታት ሶማል ተሰሊፎም ይዋግኡ ምንባርም፡ ኣብ ዓለም ብጭቡጭ መርትዖታት ዘረጋገጸ ሓቂዮ። ኣብቲ ኩናት ዝሞቱ ኤርትራውያን ምስ መረዳእታታቶም ኣብ ልዕሊ

ምጽንሐም፡ ከም ጋዜጠኛታት ዝሰርሑ ዝነበሩ ምሩኹት ኤርትራውያንውን ብሂወት ምህላዎም ይንገርዮ። ካብቲ ኩናት ዝሃደመ ሓደ ኮነሬል ብሓይልታት ምክልኻል ኬንያ ተማሪኹ፡ ስርዓት ህግደፍ ተጋይዪ ኣውጺእዎዮ። ስለዚ ብዛዕባ ሓገዛት ኣጽዋርን ዕጥቕን ቅድሚ ሕጂ እኩል መረዳእታታት ስለዝተዋህቡ፡ ኣብኡ ኣብ ክንዲ ምድጋም ሓድሽ ንዝበልኩም ሓበሬታ ክውሰኹልኩም ይሓይሽ።

እቲ ወርሕን ዕለትን ብልክዕ ኣይዝኸሮንዮ፡ 2008 ዓ.ም ኣጋ ምሽትዮ ኔይሩ። ሓደ ፍሉይ ስራሕ ተሓጺዮ ምህላወይ ብናይ ቀረባ ሓላፊይ ተነገረኒ። ሰዓት ምስ ኣኸለ ድማ ዝኸደሉ ቦታ ሓበረኒ። ብተመሳሳሊ መንገዲ ዝተጸውዑ ኣባላት ስራሕተኛታት ወደብ ባጽዕ ምንባርና ዝፈለጥኩ ኣብቲ ቦታ ምስ በጻሕኩዮ፡ እቶም ኣብቲ ስራሕ ዝተመደብና 2 ውንቶ ማናት፣ 4 ፎርማናት፣ 2 ተሓዝቲ መዝገብ፣ 2 ቺፍ እስቲሮርድ ብኣጠቓላሊ ካብ 10 ዘይንበዝሕ ሰባት ኢና። እቲ ስራሕ ፍሉይ ብምዃኑ ኩሉ ምንቅስቃሳትና ብጥንቃቄ ክኸውን ከም ዘለዎ ተሓቢርና። ኩሉ ስራሕተኛ ወደብ ባጽዕ ቅድሚቲ “ፍሉይ ስራሕ” ዝተባሃልናዮ ምጅማርና ኣብ ዘይእዎኑ ክፍደስ ተገብረ። ወደብ ባጽዕ ብጽምዋ ተዋሕጠት። ኣብ ከባቢ ሰዓት 7:00 ኣቢሉ ይኸውን ኣንቲ ብሪጌድ ካብ ክፍለ-ሰራዊት 38 ንሓለዋቲ ከባቢ ንምቁጽጻር መጸት። ቁሩብ ጽንሕ ኢሉ ከኣ ካብ ሃገራዊ ድሕነት ዝተላእኹ ሰባት ብላድ-ኩሮዘር መጹ። ባጽዕ ብጀካ ናይታ ወደብ መብራህቲ ኩሉ ክጠፍእ ስለዝተገበረ ጸላም ተኸዲና እያ ኔይራ። ናብ ወደብ ባጽዕ ፍሉይ ዕማም ዘለዎ መርከብ ሊቢያክትመጽእ ምዃና ብትሒም-ትሒም ተፈለጠ። ብርግጽ ከምዚ ዓይነት ስራሕ ሓሓሊፉ ዘጋጥም ይኹን ደገምበር፡ ናይቲ እዋንቲ ፍሉይነት ግን ንበይኑዮ። እዚ ኩሉ ቅድመ ምድላው ዝግበረላ ዘሎ መርከብ ገና ናብ ወደብ ባጽዕ ኣይተቀልቀለትን ዘላ፡ ልክዕ ምድላዋቶም ምስ ወድኡ ይመስለኒ። እታ ትጽቢት ዝግበረላ ዝነበረት መርከብ ጸላም ተጎልቢባ ንወደብ ክትጽጋዕ ጀመረት። እቶም ስራሕተኛታት ናይታ መርከብ ተወለድቲ ሶርያ፣ ሊብናንን ፊሊፕንንዮም። እቶም ቺፍ ኣፊሰራትን ካፕተናትን ናይታ መርከብ ግን ሊቢያውያንዮም። እታ መርከብ ብዝተዋደደ መደብ ልክዕ ሰዓት 9:30 ኣቢላ ኣብ ወደብ ባጽዕ መልሕቓ ኣጥሒላ ደው በለት።

ምስ ምዕሻግ እታ መርከብ፡ ከባቢ 50 ዝኾና ዓበይቲ በጣሓት ሓይልታት ምክልኻል ኤርትራ ኣበይ ከም ዝጸነሐ ዘይፍለጥ ብቅጽበት ናብቲ ወደብ ገጸን ተጸገዩ። ብቀጥታ ካብ መርከብ ዝተዓሸገ ኮንቴኔራት እናወረደ ናብተን በጠሓት ክጸገን ጀመረ። እቲ ኮንቴኔራት እንታይ ዓይነት ሞዴል ከምዝኾነ ንምፍላጡ ኣሸጋሪዮ። ዝኾነ ይኹን ሓበሬታ ኣይነበርን። ምኽንያቱ ብምስጢር ክተሓዝ ስለዝተደለየዮ። ዋናታት ናይታ መርከብውን ኣፍልጦ ስለዘይነበሮም፡ ናይቲ ኣገልግሎቶም ክፍሊት ብግምትዮ ክብደት ናይቲ ኮንቴኔር ብምርኣይ ብመጠን ብዝሒ ክኸፈሎምዮ ተደለዩ። ብኣጋጣሚ ግን ሓደ ዘይተጸበናዮ ነገር ተኸስተ። ካብ ሞንጎቶም ውንቶማናት ሓደ ዝነበረ /ሸሙ ንድሕነቲ ክበሃል ዝተዓቀበሉ ዜጋ/ ቦቲ ዝነበረ ደብዛዝ ብርሃን ካብ መርከብ ነቲ ኮንቴኔራት እናወረደ ከሎ ብልክዕ ምርኣይ ተጸጊሙ መስለኒ ሚዛኑ ስለዝሰሓተ፡ እቲ ኮንቴኔር ዝወድቐ መሲሉና ኩላትና ሰንበድና። ኮይኑ ግን ዝገበረ ጌሩ ሚዛኑ ንምስትክኻል ብምጽዓሩ ካብቲ ኣቲናዮ ዝነበርና ሻቕሎት ደሓንና። በዚ ኩነታትዚ ዝሰገእ ፎርማን ኮይኑ ዝከታተል ዝነበረ “ኣንታ ወዲ ከይተወድኣና፡ ኣጽዋር እኮዮ” ብምባል ቀስ-ኢሉ ሕሹኽ በሎ። ሽዑ ኩነታትና ብደቂቄ ካብ ዝቆጸጸና ዝነበሩ ኣባላት ሃገራዊ ድሕነት እቲ ሓደ ነቲ ፎርማን ብምጽዋዕ “እንታይ ኢኻ ዝበልካ? ስለምንታይ ዘይተባሃልካዮ ትሰርሕ?” ክብል ኣፋጠጡ። መሊስና ብፍርሒ ክብድና ሓቆፍና። ግን ከኣ እቲ ሚስጢር ኩላትና ከምዘይሰማዕናዮ ስለዘረጋገጹ፡ ነቲ ጉዳይ ብምውዕዕዎ ክፍጠር ንዝኸእል ሓድሽ ኣቃልቦ ብምስጋእ ክሰግርዎ መሪጹ። በዚ መንገዲ ከኣ ብዘይዕረፍቲ ሙሉእ ለይቲ ክንሰርሕ ሓዲርና፡ ልክዕ ኣብ ኣጋ-ወጋሕታ ኩሉ ነገር ተፈጸመ። እተን ሓምሳ በጣሓት ብለይቲ ካብ ባጽዕ ናብ እምባ-ገደም ቤዝ ሓይሊ ባሕሪ ከጓርትኦ ሓደራ። እቲ ዝገርም ስራሕተኛታት እታ መርከብ፡ ኩሉ ስራሕና ክሳብ ንውድእ፡ ካብታ መርከብ ከይንቀሳቐሱ ተኣጊዶም ብምጽናሕ ከባቢ ወጋሕታ ሰዓት 3:00 ዝኸውን ካብ ወደብ ባጽዕ ኣሰር-ርጋጸም ከይገደፉ ጸላም ተጎልቢቦምን ወጹ።

እዚ ከም ኣብነት ዝገለጽኩም ተርእዮዚ ሓሓሊፉ ኣብ ወደብ ባጽዕ ዝረኣዮ። ብፍላይ ከኣ ዓበይቲ መራኽብ እንተኾይነን። ካልእ ግን ንዕጡቓት ሓይልታት ሶማሊ ንምሕጋዝ ዝጥቀመለን ማእከሎት መራኽብን ጀላቡን እንተኾይነን፡ እዋ ድማ ኣዝዩ ሚስጢራዊ ክኸውን እንተተደለዩ ነዚ ኣገልግሎትዚ ዝውዕል ካብ ዝኾነ ይኹን ኣካል ከውሊ ዘለዎ፡ ብሚስጥር ኣብ ዝሕሎን ነዚ ዕማምዚ ተባሂሉ ኣብ ዝሃጸ ወደብዮ ዝጥቐም።

- ብድሆ፡- ኣብ ኤርትራ ክልተ ወደባት ምህላወንዮ ሰብ ዝፈልጥ። ካልእ ሚስጢራዊ ወደብ ኣሎ ዲኻ ትብል ዘሎኻ?
- ሃብቶም፡- ብርግጽ ሰብ ንወደብ ባጽዕን ዓሰብዮ ዝፈልጥ። ግን ከኣ ካልእ ሚስጢራዊ ወደብ ኣሎ።
- ብድሆ፡- እዚ ወደብዚ ኣበይዮ? መዓስ ከ ተሰራሑ? ንምንታይ ዕላማኻ ይውዕል? ብዛዕባዚ ዘለካ ኣፍልጦ'ዶ መካፈልካና?

ሃብቱም:- እዚ ሚስጢራዊ ወደብዚ ካብ ዓለብ ንሶሜን ሸነኽ ኣብ ዝርከብ ከባቢ ራስ ዳርማዊ ተደኺኑ ዘሎ። ብ2006 ካብ ክፍለ ሰራዊታት 525፣ 28፣ 22 ብዝተዋጽኡ ሓልይታትዮ ተሰሪሑ። ሙሉእ ብሙሉእ ጉዳይ ሓለዋኡን ጸጥታኡን ኣብ ትሕቲ ሜ/ጀነራል ሓምድ ካሪካረ ኮይኑ፡ ብፍሉይ ኣሃዱዮ ዝሕሎ። እዚ ሚስጢራዊ ወደብዚ፡ ንከም ዮሃና፣ ሰላም፣ ኣንጀሎስ ዝበሃላ ማእከሎት መራክብ ኤርትራ ናይ ምዕሻግ ዓቕሚ ኣለዎ።

እዚ ወደብዚ ቀንዲ ኣገልግሎቱ፡ ናብ ዕጡቓት ሓይልታት ሶማሊ ብሓፈሻ ናብ ኣል-ሸባብ ብፍላይ ቀረባት ሎጂስቲክ ንምምልላስ፣ ኣብ ከባቢ ኪሊማ ንዝዕለሙ ሓይሊ ሰብ ናብ ውሽጢ ሶማልያ ንምስላኽ ቀረባን ምቹእንዮ። ኣብ ርእሲዚ ሓይልታት ሶማሊ ኣብ ቀርሰና ባሕሪ ወፊርም ንዝረኽቦም ንብረታት ከም መሰጋገሪውን ይጥቀሙላ ነይሮም። ጂኦግራፊያዊ ኣቀማምጣዚ ወደብ ናብ ሶማሊ ንዝገበር ምጉዕዓዝ ቀረባ ኣብ ልዕሊ ምዃኑ፡ ብኩሉ ሸነኻቱ ብጎቦታት ዝተኸወለት፣ መራኽብ ንምዕሻግ ምቹእ ዕምቆት ገማግም ባህሪ ዘለዎ ኣገዳሲ ዝገብር ብልጫታትዮ። ልዕሊ ኩሉ ከኣ ብጸጥታዊ ዓይኒ ኣዝዮ ተመራጺዮ። ስለዝኾነ ድማ ካብዚ ሚስጢራዊ ወደብዚ ዝብገስ ሓይሊ ግብረ-ሸብራ፡ ኣብ ልዕሊ መሰጋገሪ መንግስቲ ሶማሊ ተደጋጋሚ መጥቓዕታት ፈጸሙዮ። ኣብ ማእከላይ ባሕርን ቀይሕ ባሕርን ድማ ተግባራት ቀርሰና ኣካይዱዮ። ብተወሳኺ እዚ ሓይሊዚ ኣብ ባይታ ዋላኳ ከምቲ ዝተሓሰበ እንተዘይሰለጠ ናብ ጂቡትን ኢትዮጵያን ብምስላኽ ፍሉያት ተልእኾታት ተዋሂቡ ምውፋሩ ዝፍለጥዮ።

ንኣብነት ስርዓት ህግደፍ ምስ ጂቡቲ ንወተሃደራዊ ረጽሚ ዘእተዎ ቀንዲ ምክንያት፡ በዚ መስመርዚ ኣቢሉ ዝሰጋገር ዝነበረ ሓይሊ ንሓደጋ ምእታዊ ተተሓሕዞዮ። ከምዝፍለጥ ነዚ መስመርዚ ዝጥቐሙ ዝነበሩ ሓይልታት ሶማሊ ይኹን ተቓወምቲ ሓይልታት ኢትዮጵያ ብሸነኽ ጂቡቲ ተደጋጋሚ ይሰግሩ ነይሮምዮም። ጂቡቲ ነዚ ምንቅስቃስዚ ንምግታእ ብስም ምክልኻል ቀርሰና ባሕሪ ፍሉይ ሓይሊ ፈረንሳይን ኣሜሪካን ኣብዚ መስመርዚ ወተሃደራዊ መደበር ክኸፍቱ ዓዲማቶምዮ። እዚ ንምንቅስቃስ ስርዓት ህግደፍ ብሓፈሻ ንህላውቲ ሚስጢራዊ ወደብን፡ ንሱ ዘተኣናግዶም ፍሉይ ዕማማትን ኣብ ሓደጋ ክኣቱ ከምዝክእል ዝኣመተ ቀይሕ መብራህቲዮ ነይሩ። ብቀጥታ እቶም ብግዝኣት ጂቡቲ ዘቋርጹ ዝነበሩ ሓይልታት ግብረ-ሸብራ መልሲ ከይሃቡ ከለዉ፡ ስርዓት ህግደፍ ብቀጥታ ኣብ ልዕሊ መንግስቲ ጂቡቲ ኩናት ዝመዘዘ። ምክንያቱ ልዕሊ ኩሉ ረብሕኡ ዝተተንከፈ ውልቀ-መላኪ ስርዓት ህግደፍ ብምንባሩዮ። ጠንቂ ኩናት ኤርትራን ጂቡትን ካብዚ ዝነቅል ኮይኑ፡ መንግስቲ ጂቡቲ ኣብ ሃገሩ ንኩሎም ሓይልታት ሶማሊ ዝሓቆፈ መሰጋገሪ መንግስቲ ንምምስራት ንምትእንጋድ፡ ከተኣናግድ ኣብ ምቕልጣፍ ናይ ባዕሉ ግደ ነይርዎዮ።

ስለዚ ድማ ኣብ ወርሒ መጋቢት 2009 መሬት ብርግኡ፡ ሰራዊት ጂቡቲ ተዛንዮ ከሎ፡ ስርዓት ህግደፍ ብሃንደበት ስለስተ ክፍለ-ሰራዊት ብታንክታት ኣሰኒዮ ቃታ-ኩናት ብምስሓብ ርኡይ ወራር ፈጸሙ። ኣብ ልዕሊ ወተሃደራት ጂቡቲ ዓበይቲ ክሳራታት በጺሑ። ኣብቲ እዋንቲ ነቲ ኩናት ዝመርሖ ዝነበረ ሜ/ጀነራል ሃይለ ሳሚኤል /ቺና/ “ማ/ሰብ ዓለም ምሩኻት ምሓዝና እንተፈለጡ ተጽዕኖታት ክገብረልና ስለዝክእል፡ ሓደ ወተሃደር ከይትማርኹ፡ ረሺንዎም” ዝብል ምስ ኣህጉራዊ ስምምዓት ዝጻረር ጨካኝ መምርሒ ኣውራዳ። ስለዚ ዝተማረኸ ኣይነበረን። እቶም ኣብ ማዕከናት ዜና ይኹን ብሸነኽ መንግስቲ ጂቡቲ ኣብ ኩናት ምምራኽም ዝተረጋገጸ ግን ከኣ ሃለዋቶም ጠፊኦም ብዝብል ዝገልጽዎም መኮንናት ጂቡቲ፡ ባዕሉ ሃይለ ሳሚኤል (ቺና) ዝረሸኖምዮም። እዚ ስርዓትዚ እምበር ከምቲ እንግሊዛውያን Lord of war ዝብልዎ “ጎይታ-ኩናት”ዮ። ኩናት ዓውዲ ማእቶቱ፡ ብኩናት ዕዳግኡ ዝዕምር፡ መስፍነ-ኩናት ማለትዮ ቀጥታዊ ትርጉሙ። ሂወት መምርሒ እዚ ስርዓትዚ ከምቲ ኣድጊ “ብድሕሪይ ዳንዴር ኣይብቐላ” ዝበለቶዮ። እዚ ኣዕናዊ መርህታትዚ ንህዝብን ሃገርን ኤርትራ ኣብ ውሽጢዚ 21 ዓመታት ዕድመ ስልጣን ስርዓት ህግደፍ ከቢድ ዋጋ ኣክፊልዎዮ።

ብድህረ:- እዚ ብዓሚቕ ተንታን ኣሰኒኻ ንተከታታሊ ሰለስተ ክፋላት ክትገልጽ ዝጸናሕካ ህልው ፖሎቲካዊ ኩነታት ኤርትራ፡ መፍትሒኡ እንታይዮ ትብል? ንስኻ ከ ከም ዜጋ፡ ነዚ ብዕምቆት ዝተረዳእኻዮ ስርዓት ራሕሪሕኻዮ ኣለኻ። መጻኢ መደባትኻ እንታይዮ?

ሃብቱም:- ከምቲ እናገለጽኩዎ ዝመጸኹ፡ ህዝቢ ኤርትራ ብዘካየዶ መሪር ብረታዊ ተጋድሎን ዝኸፍሎ ረዚን መስዋእትነትን ዝዓተሮ ሃገራዊ ነጻነትን ታሪኻዊ ዓወትን፡ ብዲክታቶርያዊ ጉጅለ ስርዓት ኢሳይያስ ተጨውዮ፡ ሕድርን መብጽዓን ሰማእታትና ተጠለሙ። ህዝብን ሃገርን ኤርትራ ኣብ ደንደስ ሓደጋ ምብትታንን ብርሰትን ተሳጢሖም ኣለዉ። ስለዚ ኣብ ቅድሚና ዘሎ ምርጫ ክልተዮ። ነዚ ኣብ ልዕሊ ህዝብን ሃገርን ኤርትራ ዘንጸላሉ ዘሎ ሓደጋ ውሕጅ ኢድካን-እግርኻን ኣጣሚርካ ምጽባይን ሽዑ በዓል ዕዳ ታሪኽ ኮንኻ ምቁዛምዮ። ወይ ድማ ብኣንጻሩ ነዚ ሓደጋዚ ብምዕጻፍ፡ ቀጻልነት ህዝብን ሃገርን ኤርትራ ብምውሓስ፡ ሓዳስ ደሞክራሲያዊትን ፍትሓዊትን ኤርትራ ንዝመጽእ ወለዶታት ምውራሰዮ። ምርጫ ህዝብታት ኤርትራ ነዚ ብክልኣይ ደረጃ ዝተቐመጠ ኣማራጺ ምዃኑ ብዘይጥርጥር ምርግጋጽ ይከኣልዮ። ስለዝኾነውን ንነበሰኻ ከም ውድብ ይኹን ከም ውልቀ-ሰብ ኣብዚ ንዓቢ ሃገራዊ ሓላፍነት

ዝተሓጸየ ታሪኻዊ ወለዶ መስርቦ ብምስላፍ፡ ግቡእኻ ምፍጻም ዝመስልዎ የሎን። ቀዳሞት አባታትናን አዴታትናን፣ አሓትናን አሕዋትናን ተቃሊሶም ብደጥም ንዘውረሱና ሃገር፡ ንሕና ህልዋት'ውን ኪኖዚ አንጸላሊዋ ዘሎ ሓደጋ ደሞክራሲያዊት ሃገር ብምህናጽ፡ ንመጻኢ ወለዶ ከነውርስ ታሪኻዊ ሓላፍነት አለና። ነዚ ሓላፍነት'ዚ ንምፍጻም ክኣ ምቅላስ አማራጺ ዘይብሉ ምዃኑ ይኣምን።

ሕጂ ብተዛምዳዊ ኩነታት፡ ንቃልሲ ምቹእ ዝኾነ ውሽጣውን ግዳማውን ረቋሒታት ምህላዉ ምግንዛብ ይኸኣል። ልዕሊ ኩሉ ከኣ ህልው ፖሎቲካዊ ኩነታት ኤርትራን ህዝባን ብኩሉ-መዳያዊ መለኪዒታቱ በሲሉ፡ አብ ናይ መወዳእታ ብልሒ-ጫፍ በጺሑ ምህላዉ ካብ ማንም ሰውር አይኮነን። ክሳብ ሕጂ ነዚ ህልው ኩነታት'ዚ ብዝግባእ ተረዲኡ ቀዳምነታት ብምስራቦ ንመድረኻዊ ዕዮታቱ ጉቡእ ቆላሕታ ሰኣን ምሃብ፡ ብዝተበታተነ መልክዕ ዝካየድ ዝነበረ ደሞክራሲያዊ ቃልሲ ብክንዲ'ቲ ዝሃልኾ ጸዓታት ሰሓቢ ኮይኑ ዘይምጽንሑ ርግጽ'ዩ። ሎሚ ግን ብዝወሓደ ደረጃኡ እቲ ቦኹሩ ዝጸንሐ ተረድኦታት እናተጠረየ ይመጽእ ምህላዉ ይዕዘብ'ዩ። ብውጽኢቱ ከኣ ኤርትራዊ ሃገራዊ ባይቶ ንደሞክራሲያዊ ቃልሲ ይኹን ስምረት ኤርትራውያን መንእሰያት ንድሕነት ሃገር ምምስራቱ አወንታዊ ለውጢ'ዩ። አብ ክሊ'ዚ አወንታዊ ለውጢ'ዚ ዝራአዩ ሕጽረታት ክህልው ከምዝክእሉ ዘይሰሓትኦ እንተኾነ፡ እዚ ሎሚ ተመዝጊቡ ዘሎ አወንታዊ ለውጢ'ዚ ብመስርሕ ዝተመዝገበ ምዃኑ ብምልላይ ናብ ዝበለጸ ብርኪ ንምስግጋሩ ምቅላስ የድሊ። እዚ ተፈጢሩ ዘሎ መድረኻት ቃልሲ ግቡእኻ ንምፍጻም ዘክእል'ዩ። በዚ መሰረት ምቅላስ ናይ መጀመርያን መወዳእታን አማራጺ ምዃኑ ይርኢ። እዚ ማለት ኣነ ንባዕለይ ኣካል'ቲ ዝካየድ ዘሎ ቃልሲ ንምዃን ካባይ ትጽቢት ዝግበር ኩሉ ዓይነት ጸዕርታትን ቃልስታትን ከበርክት ድልው ምህላወይ ከረጋግጽ ይፈቱ። አብ ቅድመይ ከኣ ብሩህ ተስፋ መጻኢ ምህላዉ እናገለጽኩ፡ መላእ ደለይቲ ደሞክራሲያዊ ለውጢ ህዝብን ሃገርን ኤርትራ ካብ ኣንጸላልይዎም ዘሎ ሓደጋ ብርሰትን ምብትታንን ንምድሓን፡ ኩሉ ዓቕምታቶም ብቀዳምነት ኣንጸር'ቲ ቀዳማይ ጸላኢና ክስርዑ ጥራይ ይምሕጸን።

ብድሆ፡- ዝኸበርካ ሃብቶም ግዜኻ ሰዊእኻ ንዘቅረብናልካ ነዊሕ ቃለ-መሕትት ብዓሚቕን ብሱልን መረዳእታታት ብምስናይ ንዝሃብካና መልስታት፡ ብስም ክፍሊ ዜናን ሓበሬታን ኤርትራዊ ደሞክራሲያዊ ግንባር (ኤደግ)ን ኣንበብቲ መጽሄት ብድሆን ምስጋናና ነቕርብ። ጽቡቕ ናይ ቃልስን ዓወትን ግዜ ክኾነልካ ድማ ንምነ።

ሃብቶም፡- ኣነውን ነዚ ዕድል'ዚ ስለ ዝሃብኩምኒ ከመስግነኩም እፈቱ። የቀንየለይ።

ደብዳቤታት

ባህልን ሕብረተ-ሰብን

ባህሊ ሓደ ካብቲ ቀንዲ መለለይ መንነት ሓደ ሕብረተ-ሰብዩ። ባህሊ ሓደ ካብቶም ንወዲ-ሰብ ካብ ካልኣት እንሰሳታት ዝፈልይዎ፡ ከባቢኡ ተቐጻጺሩ ምስ ዝነበረሉ ቦታን ክውንነትን ተመሳሰሉ፡ ተፈጥሮ ዝዓደሎ ሃብቲ ብዝግባእ መዝሚዙ ናብ ረብሕኡ ክቐይር ዘኽእሎ እንኮ መሳርሒዩ። ስለዚ ባህሊ ብዙሓት ዝተታሓሓዙ ረቂቃታት ዝሓቕፉ ዓውዲ ኮይኑ፡ ከም ቋንቋ፣ እምነት፣ ክብሪ፣ ባህላዊ ሕጊ፣ ልምዲ፣ ወግዲ፣ ስነ-ጥበብን ስርዓተ-ምግባርን....ወዘተ የጠቓልል።

ህዝብታት ክፍለ-ዓለም፡ ኣብ ነፍሲ-ወከፍ ከባቢኦም ዘጋጥሞም ብድሆታት ንምብዓህ ዝጥቀሙሉ ጥበብን ኣገባብን ካብ ቦታ ናብ ቦታ ዝተፈላለዩ ምዃን ንግንዘብ። እዚ ድማ ባህሎምን ልምዶምን ዝተፈላለዩ ስለዝኾነ ጥራሕዩ። ይኹን ደኣምበር ህዝቢ ኣብ ኣፍሪካ ይኹን ኣብ ኣሜሪካ፡ ኣብ ጃማይካ ይኹን ኣብ ኮምሮስ ወይ ኣብ ኤርትራ ይኹን ኣብ ሃገረ ስደት መለለይኡ ዝኾነ ባህሊ ኣለዎ። ብሃገር ደረጃ ዝግለጽ ባህሊ፡ ኣብ ውሽጢ ሓንቲ ሃገርውን ከም ብዝሒ ብሄራትን ብሄረ-ሰባትን ዝተፈላለዩ ባህሊ ይህሉ።

ባህሊ፡ ወዲ-ሰብ ዝመሃሮ፣ ዝሰርሓሉ፣ ዘፍርየሉ፣ ዝጥቀመሉ፣ መንነቱ ዝሃንጸሉ፣ ኣካል ናይቲ ሕብረተ-ሰብን ማሕበራዊ ሂወቱን ዝኾነሉ፣ ብኡ ከኣ ንኩሉ ትጽቢታት ሕብረተ-ሰብ ዘተግብረሉ ክቡር ውርሻዩ። ባህሊ ዘዩቋርጽ፣ ቀጻሊ፣ ውጽኢት ውህሉል ወለዶታት፣ ከምኡውን ምልክት (symbol) ሓደ ህዝቢዩ። ባህሊ ካብ ወለዶ ናብቲ ካልእ ወለዶ ዝመሓለፍ ማሕበራዊ ውርሻ ኮይኑ፡ ኣባላት ሓደ ሕብረተ-ሰብ ብዝተፈላለዩ መንገድታት ባህሎም ክምህሩ ይክእሉ። ብስድራ-ቤት፣ ጎረባብቲ፣ መዛኑ ዕድመ፣ ኣብያተ-ትምህርቲ፣ ኣብያተ-እምነታት፣ መራኽቢ ሓፋሽ፣ መንግስቲ ብዓቢኡ ድማ ሕብረተ-ሰብ ባእታታት መማሓለፍቲ ወይ መሃርቲ ባህሊዮም። ቋንቋ ድማ ባህልና ንምምሃርን ንምምሕልላፍን ንጥቀመሉ መራኽቢ መሳርሒዩ።

ቅልውላው ባህልን ክብርታት ሕብረተ-ሰብን፦ ፖለቲካዊ፣ ማሕበራዊ-ቁጠባዊን ባህላውን ርግኣት ናይ ሓደ ሃገር መሰረት ምዕባልን ግስጋስንዩ። ምዕባል ሃገር ዝግለጽ ኩሎም ፖለቲካዊ፣ ማሕበራዊ-ቁጠባዊን ባህላውን ጽላታት ናይታ ሃገር ሓቢሮም ክምዕብሉ ከለዉ ጥራይዩ። ብሓፈሽኡ ማሕበራዊ ለውጢ(Social Change) ዝበሃልውን ነዚ ዘረጋግጽዩ።

ሓደ ጥዑይ፡ ቀጻልነቱ ዘረጋገጸ ምዕባል ህዝብን ሃገርን ዝኣምን ልምዓታዊ መንግስቲ ድማ ኣብ ምዕቃብ ይኹን ምምዕባል ባህላውን ማሕበራውን ጽላታት ዓቢ ግደን ሓላፍነትን ይህልዎ። ህዝብታት እታ ሃገር፡ ብዝሓምን ፍልልያቶምን ብዘየገድስ፡ ብህሎምን ቋንቋኦምን ክዕቅቡን ከማዕብሉን መሰል ይህቡ። ባዕሎም ንባዕሎም ንምምሕዳር ስልጣን ክረኽቡ ምሉእ መሰል ይህልዎም። ኩሎም ብሄራትን ብሄረ-ሰባትን ብዘይዝኾነ ጸቕጥን ዕብላላን ካልእ ብሄር መሰሎም ተኸቢሩሎም፡ ብነጻነትን ሕድሕድ ብምክብባርን ተሓጃቒፍኖም ከምዝነበሩ ድማ ይገብር። ኩሉ ባህሎም፣ ልምዶም፣ ቋንቋኦም፣ እምነቶምን ማሕበራዊ መንነቶምን ድማ ብነጻ ክጥቀሙን ክዕብዩን ይኽእሉ።

እዚ እቲ ሓቂ ኮይኑ፡ ገባቲ ስርዓት ህግደፍን ንዕኡ ዝመስሉ ሓላፍነት ዘይስምዖም መንግስታት ግን፡ ህዝቢ ባህሉ፣ ልምዱ፣ ክብሩን መንነቱን ኣጥፊኡ ስጋብ ዜግነቱ ወይ መበቐሉ ዝጸልእ ይገብርዎ ምህላዎም ንግንዘቡ። እስኪ ምሉእ ኣቓልቦ ሂብና ነስተውዕልኻ፡ ኣብ ኤርትራ እናነገሰ ዝመጽእ ዘሎ ባህሊ ከመይ ንመዝኖ? ብትክክል ኣቲ ካብ ወለዶ

ናብ ወለዶ ከሓላፍ ዘለዎ ባህሊዩ ዶ ክንብሎ ንደፍር? ብፍጹም አይኮነን። እዚ ስርዓትዚ ነቲ ባህሊ፣ ክብርታቱ፣ ልምዱን መንነቱን ክወርስ፡ ክዕቅብን ክመሓላልፍን ዘለዎ ሓድሽ ወለዶ ዝነበሮ ማሕበራዊ ዝምድናታት በታቲኹ ካብ ሕብረተ-ሰብ ብምንጻል፡ እቲ ንባዕሉ “የገልግሉኒዮም” ዝብሎም ባህላዊ ትምህርና (Cultural fabrication) ክቀርጽ ንዕዘብ አሎና። ባህላዊ ኃይላታት፣ ሳዕስዒታትን ትልሂትን፡ ሕብሩ ይኹን ወዘን መንነቱን ተዘባሪቁ ብዘይተአደነ ሰልፍን አደቡ ዘይፍለጥ አልባሳትን፡ ስታድዮም መሊኡ ብቻይናዊ ቅዲ ኤርትራዊ ባህሊ ክብወዝን ክድለዝን ካብ ምርአይ ዝሽፈኡ ክውንነት የልቦን። መበቆሎምን ትርጉሞምን ብዘይፍለጡ ናይ ትምህርና ባህልታት፡ ህዝብና ማሕበራዊ ውርሽኡ ከጥፍእ ተገዲዱ፡ ዝተተምሮ (fabrication) ባህልን ልምድን ክወርስ ይኸውን ምህላውዩ። ብቀረባ ኩነታትቲ ሓድሽ ወለዶ መንእሰይ ምስ ንዕዘብ፡ ባህሊ ናብ ኤርትራዊዶ ይቐርብ ወይስ ናብ ምዕራባውያንን ቻይናውያንን እንዲዲ!!!.....አዝዩ ዘሰክፍዩ።

ብወገነይ፡ ነቲ አብ ኤርትራ ዘሎ ሕሱም ፖለቲካዊ ኩነታትን ንገባቲ ስርዓት ህግደፍን ብምጽራር ናብ ኢትዮጵያ ክሰግር ዝተገደድኩ ሰደተኛ መንእሰይዮ። ነቲ ብመንግስቲ ኤርትራ ዝተነፍገኒ መሰል ትምህርቲ፡ መንግስቲ ኢትዮጵያ ንመንእሰያት ኤርትራ ክመሃሩ ብዝተወሃበ ዕድል መስረት፡ አብ ዩኒቨርስቲ አዋሳ ንአርባዕተ ዓመት ክመሃር ድሕሪ ምጽናሕ፡ ብገለ ስራሕ አብ ወርሒ መስከረም ናብ መዓስከር ሰደተኛታት ማይ-ዓይኒ ወሪደ ነይረ። አብቲ ሰሙንቲ፡ ቅነ በዓል ዮውሃንስ-መስቀል ስለዝነበረ ፍጹም ዝተፈራረቐ ስሚዒትዩ ፈጠሩለይ። በቲ ሓደ መዳይ ምስ ብዙሓት አዝማድ፣ መተዓብይቲ፣ አዕሩኽ፣ መማህርቲ፣ አብ ሰራዊት ዝነበሩ ብጽተይ....ወዘተ ብምርካብ ተዘክሮታቲይ ከሓድስ ጽቡቕ ዕድል ረኸብ። አብ እንዳሻሂ ኮፍ ኢልና ክኸውግዕ እንጅምረሉ አጋጣሚታት ክፍጠር ከሎ ድማ፡ ትዕዛብተይ ካብቲ ነልዕሎ ጉዳያት ንላዕሊ አብ ክውንነትና ወይ ሰነ-ምግባርና ዘድሃበዩ ኔሩ። ንኣብነት አብ ሓደ ቦታ ሽዱሽተ ሰባት ምስ ንራኹብ፡ እቶም አርባዕተ ወልፊ ሽጋራ ዘሎና፣ ወይ መብዛሕትና ግዙአት አልኮል ምዃንና የስተውዕል። ካብኡ ዝሽፈኡ ድማ ማሕበራዊ ኩነታትና ዝተበታተነ፡ ገሌና ዝተፋታሕና ወይውን ካብ ሓዳር ወጻኢ ዝወለድና ወይ ንገለ አሓትና አታሊልና ግዳያት ውልቃዊ ድሌታትና ምግባረን ከም ስልጣንን ምዕባለን ንርኢ ንኸውን። ዳርጋ ኩላትና ድማ ብዛዕባ ጽባሕ መጻኢ ተስፋን ምዕባለን ዘይኮነስ፡ አብ ሕሉፍ ብዝሽሰርናዮም ግዜያት ብግዕሳ ብምስትንታን ነዕልል።

ክብርና ንምምላስ፣ ንመሰልና ንምጥባቕ፣ ንናጽነትና ተሪርና ደው ንምባል፡ ዘሎና ድልውነት ድሩት ስምዒትና ከአ ድኹምን ዝማህመንን አብ ልዕሊ ምዃኑ፡ አብ ተራ ወረን ቤላ-ቤለውን ክሳብ ንውዕል ጌርምናዮም። እዚ ኩሉ ክዕዘብን ክሰምዕን ከለኹ እቲ ስርዓት ነቲ ያታዊ ባህልናን ክብርታትናን ባሕር-ጉዞ ከም ዘጥፈኡ ይግንዘብሞ፡ አዝዩ ድማ ይሹቐረር። ንባዕልና ንሰብአዊ መሰልናን ናጽነትናክ ክብሪ (value) ንህብዶ? ዝብል ሕቶ አብ አእመሮይ ክመላለስ ግድን ይኸውን። ንበይነይ መልሲ ምሃብ ግን ስለዝኸብደኒ፡ ነፍሲ-ወከፍ ዜጋ ነብሱ ብድሕሪ ምሕታት ንባዕሉ መልሲ ክህቡ በዚ አጋጣሚ ዝለዓለን ዝኸበረን ምሕጽንታይ የቐርብ። መላእ ደለይቲ ደሞክራሲያዊ ለውጥን ሓይልታት ተቓውሞን፡ አብ ኤርትራ ተቓሊስካ ነዚ ንስርዓት ህግደፍ ምውዳቕ ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ነዚ ባህላዊ ቅልውላውዚ ንምፍዋስን ናብ ንቡር ቦትኡ ንምምላስን ከበድ ዕዮ-ገዛ ይጽበዩና ምህላው ካብ ሕጂ ጀሚሩ ክንግንዘብ ይህልወና።

ምክንያቱ፡ ዝፈረሰ ስነ-አእምሮን መንነትን ናብ ንቡር ብምምላስ ንምውሓሱ ቀሊል ዋጋ ስለዘይሓትት።

በቲ ካልእ መዳዩ ድማ፡ በዓል-መስቀል ምስ አዕሩኽተይ አብዒለ አጋ-ምሽት ንፋስ ክንወስድ ናብ በረኻ ገጽና ምስ አምራሕና፡ ንኤርትራዊ ባህልን መንነትን ብሕጊ ንይላን ስነ-ስርዓት አቡ-ንይላን ዓደቦ ዝምእዘዙ ብርክት ዝበሉ መንእሰያት፡ ነቲ ዕመር ንይላ ንምምዕራግ ደቂ-መስቀል ባህላዊ ክዳን ተኸዲነን፣ ሹሩባ ተቆኒነንን ተሸሊመንን ከበሮ ክሃርማን እልል ክብላን ምስ ሰማዕኩ ብግዕሚ ተመሲጠ። አብ ማእከል እቲ ንይላ እቶም አቡ-ንይላታት ነቲ ንይላ እናወሃዱን እናመሓደሩን “ድሕር በል አታ ወዲ፡ ጣቕዕት ጣቕዒት፡ ከበሮ ከበሮ....ወዘተ” እናበሉ ከዘሉ ከለው፡ አብቲ ለሰ-ሳዕርን ዝተፈላለዩ ሕብሪ ዘለዎ ዕንባባታት መስቀልን፡ ትሕቲ ዕድመ ዝኾኑ ህጻናት ክዕንድሩን ክቃለሱን ክትዕዘብ ከለኹ፡ ባህሊ ክሳብ ክንደይ ሓያል ስሚዒትን አገዳሲ ባእታን ምዃኑ ትግንዘብ። ህዝብና ዋላውን አብቲ ጽንኩር ናብራ ሰደት ኮይኑ ባህላዊ ውርሽኡ ንምዕቓብን ንምትግባርን ዝጽዕር ምዃኑ ድማ ጽባሕ ተስፋ ተንብር። ብፍላይ እቶም አብ መዓስከር ሰደተኛታት ሽመልባ፣ ማይ-ዓይንን ዓዲ-ሓርሽን ባህላዊ ጸወታ ዓዶም ብምዝውታር ዝፍለጡ ተወለድቲ ከባቢ

ስመጃና ንዘለዎም ፍሉይ ባህላዊ ስምዒት አዝዩ ተደኒቆ። እዚ ሕጂ አብ ተስፋታቱ ዝደብዘዘ ህሞት፡ ብዛዕባ መጻኢ ዘይትግምተሉ ናብራ ስደት እነሃለኹ፡ ወግዕን ባህልን ዓዶም ንምዕቓብ ዘካይድዎ ጸዕርታት፡ ጽባሕ አብታ ደሞክራሲያዊትን ፍትሓዊትን ኤርትራ፡ አወንታዊ ግደ ዝጻወት ምዃኑ ጥርጥር የብለይን።

ብርግጽ ግን ነዚ ንምርግጋጽ ዝጽበየና ሰፊሕ ዕዮ-ጋዛ ምህላወ ብፍጹም ክዘንጋዕ አይግባእን። ብቀዳምነት ሃገር መሰረት ኩሉ እንተናዊ ውሕስነትና ምዃና ክንኣምን አለና። ንሓንቲ ሃገር፡ ሃገር ዘብላ ድማ መለለይ ባህሊ፣ ክብርታትን ውግዕን ዘለዎ ህዝቢ ቀጻልነቱ ምስ ዝረጋገጽ ጥራይ። ህዝቢ ብዘይሃገር፡ ሃገርውን ብዘይህዝቢ ክልቲኡ ዘይነጻጸል ስነ-ሞኅታዊ ምትእስሳር ዘለዎ። ህዝቢ ድማ ክብርን ባህሉን ንምዕቓብን ንምውሓስን ዓብይ ግደን ሓላፍነትን አለዎ። ነዚ ሓላፍነትዚ ንምፍጻም ክኣ ነቲ ሰብአዊ ክብርና፣ አድማሳዊ ሓርነታትና፣ መለለይ ባህልናን ክብርታትናን እናረገጸ፡ ግዳይ ስደትን ምንግልታዕን ክንኸውን ዝገበረ ስርዓት ብጉቡእ አለለና። አድላይ ዝኾነ ስጉምቲ ብምውሳድ፡ ጎይቶት ሃገርናን መሰልናን ክንኾነሉ እንክእል ኩነት ክንፈጥር ጥራሕ ይህልወና። እዚ ድማ አብ ስደት ኮይንና፡ ንርሑቕ ስደት እናቋመትና ወይ “ብጸዕሪ ኣያ እገለ ይምጻእለይ” ብምባል ክኸውን ዝኽእል አይኮነን። እታ በዚ ስርዓትዚ አብ ሓደጋ ዝወደቐት ሃገር፡ ናይ ኩላትና ክሳብ ዝኾነት፡ ብሓባር ክንሓስበላን ካብቲ ጸበባ ክነውጽኣን ክንዝቲ፣ ክንላዘብ፣ ክንረዳዳእን ክንቻለስን ግድነት ይኸውን።

ካብ ሓውኹም

ሃዋርያ ለውጢ

ናይዛ ዓለም ታሪኽ ግንጽል እንተቢልና
ክንደይ ወረድ ደይብ ክንርኢ እንዲና
ገለ ክምርሽ ንቅድሚት--ገለ ክጉተት ንድሕሪት
በዓል ራኢ ራኢኡ ክወቅዕ--ሰነፍ ራኢ አልቦ ከጣቕስ ከጣቕዕ
ጸዕራም ክሓፍስ ፍረ ጸዕሩ--ሃካይ ክልምን ከማርር ብምንባሩ
መዓሰዚ ጥራይ ብዙሕዩ ዘሎ--ኩሉ ምዝርዛሩ ክንደይ ከይንክእሎ

በዚ ኮይኑ በቲ
ዓለም ክልተ ገጽዮ ዘለዎ ከም አብ ሓንቲ ሳንቲም
ክልተ አንጻርወ ፍጹም ዘይጋጠም

ግን
እዚ ኩሉ ስራሕ ዝተሰርሐ አብዛ ዓለም
ጽቡቕ ይኩን ሕማቕ ብኣና ብደቂ-ሰባትዮ ዝዕመም
ጽቡቕ ዝደለየ ጠቓሚ ይሰርሕ
ሕማቕ ዝደለየ ጸይቂዩ ዘስፋሕፍሕ
ኩሉ ብኣና ኩሉ ወን ናባና
ምርጫ ጥራይዩ ዝግደፍ ንዓና

ስለዚ
ታሪኽ አባናዮ ዝምርኮስ
ናበይዮ ጉዕዞና ብኣናዮ ዝኩስኮስ
አብ ምርጫና ኢና ንነብር

ድሌትና ከአዩ ዘሕስር ዘኸብር
እሞ ንሕናከ እንታይዩ ምርጫና?
እንታይስ ይሕሸና???
ኢድና አጣሚርና ንንበር!?
ብዘይ ጽቡቕ ታሪኽ አብ ሓመድ ንቀበር!?
ንከተሎ ናይ ሰነፋት መስመር!?
እህህታና ሒዝና ንዓዲ ንና ንንበር!?
አይፋልናን! አይፋልናን! አይፋልናን!
ምንባር ሓንቲያ አልና
ብሓባር አብ ሓደ ዕላማ ሰሚርና
ብብዘለና ክእለት ዓቕምና አበርኪትና
ንጭቆና ፋሉልነት ስዒርና
ንስቀላ ናይ ሰላም አወሊዕና
ነምበልብላ ናይ ብልጽግና አርማና

እወ
ግዜ አይንወሰድ የማን ይኩን መንገድና
ሓደ ንኩን አብ ስምረትዩ ዘሎ ሓይሊ
ንሰማማዕ አብ ስኒትዩ ዘሎ ፍቕሪ
ንፍቕሪ ተወሲክዎ ሓይሊ -የብሉን ክልካሊ
ንበገስ ነልምዓያ ናይ ራህዋና ተኸሊ
ንተኣከብ ኢሂን መሂን ንበል
ሰናይ ንሃብ ሰናይ ወን ንቀበል
አብ ሓደ ንምጽእ ሓንጎልና ነጽሪ
ንቅድሚት ንሰጉም ክንጎናጽፍ ክብሪ

ንንቃሕ መናእሰይ ይአክል ስቅታና
እጃምና ነበርክት ሕልናና ከይወቅሰና
ንሕና እንዲና ናይ ለዊጢ ዋናታት
አማዕደወቲ አይንኩን ንእተዎ ንርአዮ ኩነታት
ንሕማቅ-ዓገብ!-ነወረ! ንበሎ
ንጽቡቕ ነህጥሮ ነማዕብሎ
ኩሉ ዓይነተ ለወጢ ብአናዩ ዝመጽእ
ንጉዩዩላካ ርስቲ -ሰላማ ክመጽእ
ህዝብና ክቀስን-ክብቅዕ ናይ ወሉዱ መርድእ
ሃገርና ክትምዕብል-ወለዶ ከይጠፍእ
ድምጽና አይንሕባእ ዓወ. አልና ንዛረብ
ንጸገምካ ዘይምቅላስ አይርከቦንዩ መኸሰብ
ንሕና ኢና ተረከብቲ ሕድራናይ አያታትና ንወረስ
አለና ንበል-ንብዓት ኩሉ ዜጋ ክሕበስ
ትጽወዓናላ ርስቲ-ብጽሞና ንስማዓያ
ሐሳብና ነዐራ-ብተግባር ነርእያ
ኢደይ ኢድካ ንበል-ብጽቡቕ ንፍደያ
ብጀካና መን አለዋ-ንሕና እንዲና ናይ ለውጢ ሃዋርያ!!!

ብዮሴፍ ቴድሮስ
(አዲስ-አበባ)